

EDUSKUNTA

7.2.2006

Hallintovaliokunta

Työministeriö

Hallitus on periaatepäätöksellään antanut ensimmäisen maahanmuutto- ja pakolaispoliittisen ohjelman vuonna 1997. Ohjelmassa painottuvat ensisijassa pakolaispoliittiset kysymykset ja muun muassa työperusteinen maahanmuutto on sivuosassa.

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman mukaan hallituksen tulee laatia uusi maahanmuuttopoliittinen ohjelma. Hallituksen strategia-asiakirjan mukaan maahanmuuttopoliittisen ohjelman valmistelun tarkoituksena on määritellä maahanmuuttopoliitiikan arvot tavoitteena ihmis- ja perusoikeuksien kunnioittaminen sekä hyvän hallintokulttuurin vahvistaminen. Samalla on tarkoitus torjua maahanmuuttoon liittyviä uhkia.

Valiokunta pitää tärkeänä maahanmuuttopoliittisen ohjelman uudistamista vastaamaan yhteiskunnassa tapahtunutta kehitystä. Kokonaisvaltaisella ohjelmalla on tarpeen antaa puitteet maahanmuuttopoliitiikan suunnittelulle ja toimeenpanolle sekä edistää moniarvoisen, monikulttuurisen ja syrjimättömän yhteiskunnan kehittymistä ja siten tukea Suomen kansainvälistymistä, parantaa kansainvälistä kilpailukykyä ja yhtenä keinona muiden joukossa vastata työvoiman ja koko väestön ikääntymisestä aiheutuviin haasteisiin. Valiokunta näkee perusteltuna, että ohjelman tavoitteisiin sisällytetään myös ajatus aktiivisesta maahanmuuttopoliitikasta.

Hallintovaliokunta pyytää työministeriöltä perustuslain 47 §:n 2 momenttiin viitaten 2 päivään maaliskuuta 2006 mennessä kirjallisen selvityksen hallituksen toimenpiteistä maahanmuuttopoliittisen ohjelman uudistamiseksi (MINS 1/2006 vp).

Matti Väistö
puheenjohtaja

Ossi Lantto
valiokuntaneuvos

Postiosoite:	Katuosoite:	Puhelin:	Fax:
00102 Eduskunta	Mannerheimintie 30	09-432 2054	09-432 2641
Sähköposti:	hav@eduskunta.fi		

TYÖMINISTERIÖ

27.2.2006

Hallintovaliokunta

Viite: MINS 1/2006 vp
Hallintovaliokunnan selvityspyyntö 7.2.2006

Asia: Perustuslain 47 §:n 2 momentin mukainen työministeriön selvitys hallituksen toimenpiteistä maahanmuuttopoliittisen ohjelman uudistamiseksi

Työministeriö lähettää ohessa perustuslain 47 §:n 2 momentin mukaisen työministeriön selvityksen hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman uudistamiseksi.

Työministeri

Tarja Filatov

Liitteet: Työryhmän esitys hallituksen maahanmuuttopoliittiseksi ohjelmaksi
Virkamiestyöryhmän ehdotus maahanmuuttopoliittisen ohjelman toimeenpano-ohjelmaksi

Työryhmän ehdotus

**hallituksen
maahanmuuttopoliittiseksi
ohjelmaksi**

Sisältö

TIIVISTELMÄ.....	V
SAMMANFATTNING.....	VI
SUMMARY.....	VII
ESIPUHE.....	VIII
1. OHJELMAN LÄHTÖKOHDAT.....	11
1.1. Väestön ikärakenteen muutos.....	11
1.2. Työmarkkinoiden toiminnan muutos.....	11
1.3. Euroopan unionin muodostamat puitteet.....	12
1.4. Kansainväliset muuttovirrat ja Suomi.....	13
1.5. Ihmisoikeudet ja kansainvälisen suojelun tarve.....	16
1.6. Maahanmuuttopolitiikan arvot.....	17
1.7. Toimintaympäristön globaalistuminen.....	17
1.8. Maahanmuuton taloudelliset vaikutukset.....	18
1.9. Maahanmuuttopolitiikan ihmiskasvoisuus.....	19
2. OHJELMAN TAVOITTEET JA KEINOT.....	19
3. POLITIIKKALINJAUKSET JA TOIMENPITEET.....	20
3.1. Edistetään työperusteista maahanmuuttoa.....	20
3.2. Edistetään opiskelijoiden ja tutkijoiden maahanmuuttoa.....	30
3.3. Kanavoidaan inkerinsuomalaisten paluumuuttoa työmarkkinoiden tarpeisiin.....	32
3.4. Edistetään monikulttuurisuutta ja syrjimättömyyttä.....	32
3.5. Opastetaan ulkomaalaisia ja tuetaan maahanmuuttajien kotoutumista.....	36
3.6. Kehitetään humanitaarista maahanmuuttoa.....	48
3.7. Parannetaan valvonnan edellytyksiä.....	59
4. OHJELMAN TOIMEENPANO.....	63
5. OHJELMAN SEURANTA.....	63

Tiivistelmä

Työministeriön vuonna 2004 asettama työryhmä on valmistellut esityksen hallituksen maahanmuuttopoliittiseksi ohjelmaksi. Työryhmän työtä on ohjannut maahanmuuttokysymyksiä käsittelevä ministeriryhmä, jonka puheenjohtajana toimii työministeri Tarja Filatov.

Järjestyksessä toisen maahanmuuttopoliittisen ohjelman valmistelussa on tavoiteltu kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Keskeisiä teemoja ovat muun muassa varautuminen näköpiirissä oleviin työvoiman saatavuusongelmiin myös työperusteista maahanmuuttoa kehittämällä, opastusjärjestelmän luominen, kotouttamisjärjestelmän ohjauksen tehostaminen, väestöryhmien välisten etnisten suhteiden parantaminen sekä siitä huolehtiminen, että Suomi tulevaisuudessakin kykenee huolehtimaan humanitaarisista ja muista kansainvälisistä sitoumuksistaan. Pääpaino on kuitenkin työperusteisen maahanmuuton edistämisessä.

Ohjelmaehdotuksen mukaan tulevaan työvoiman niukkuuteen ja osaamisvajaseen vastaamiseksi tulee muiden toimien ohella myös edistää työperusteista maahanmuuttoa. Työperusteista maahanmuuttoa edistettäessä huomioon tulee laajasti ottaa ulkomaalaisten tulo Suomessa toimivien yksityisen ja julkisen alan työnantajien palvelukseen, ulkomaalaisten tutkijoiden sekä elinkeinonharjoittajien maahanmuutto ja elinkeinotoiminnan edellytykset sekä myöhemmin mahdollisesti työmarkkinoille siirtyvät ulkomaalaiset, kuten opiskelijat ja perheenjäsenet. Työperusteisen maahanmuuton edistäminen edellyttää eri toimijoiden, kuten valtiovallan, kuntien sekä työmarkkina- ja muiden järjestöjen yhteistyötä.

Työryhmä on valmistellut yhteensä 35 politiikkalinjausta toimenpiteineen. Useat ohjelmaluonnoksessa esitetyt politiikkalinjaukset edellyttävät konkreettisempaa valmistelua. Lisäksi useat linjaukset aiheuttavat kustannuksia. Maahanmuuttopoliittisen ohjelman toimeenpanoa varten ehdotetaan valmisteltavaksi toimeenpano-ohjelma. Sen yhteydessä arvioidaan tarkemmin toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset, kustannusten jako ja keskeiset vastuutahot sekä yhteistyökumppanit ja yhteistyömuodot. Toimeenpano-ohjelmassa myös määritellään aikataulut toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Ohjelmassa ehdotetaan myös, että hallitus käsittelee maahanmuuttoon ja etnisiin suhteisiin liittyviä kysymyksiä säännöllisesti ministeriryhmässä sekä laatii puiteohjelman maahanmuuttopoliitikasta, etnisistä suhteista ja kotouttamisesta ja antaa sen pohjalta eduskunnalle selonteon vähintään kerran vaalikaudessa.

Sammanfattning

En arbetsgrupp tillsatt av arbetsministeriet år 2004 har förberett ett utkast till regeringens invandrapolitiska program. Gruppens arbete har letts av en ministergrupp som behandlar invandringsfrågor och som har arbetsminister Tarja Filatov som ordförande.

I förberedningen av det andra invandrapolitiska programmet har arbetsgruppen eftersträvat en helhetsbetonad approach. Till centrala teman hör bland annat att bereda sig för en framtida situation där tillgången till arbetskraft är bristfällig också genom att befrämja arbetsrelaterad invandring, att skapa ett handledningssystem, att effektivisera styrningen av integrationsfrämjande, att förbättra etniska relationer mellan befolkningsgrupper samt att se till att Finland också i framtiden kan ta hand om sina humanitära och andra internationella förpliktelser. Tyngdpunkten ligger dock på att befrämja den arbetsrelaterade invandringen.

Enligt programförslaget skall också arbetsrelaterad invandring främjas vid sidan av andra metoder för att besvara framtida brister i tillgång till arbetskraft och kompetensunderskott. I främjandet av arbetsrelaterad invandring bör stor vikt läggas vid beaktandet av utlänningars sysselsättning hos i Finland etablerade arbetsgivare inom den privata och den offentliga sektorn, invandring av utländska forskare samt näringsidkare och förutsättningar för näringsverksamhet samt utlänningar som eventuellt senare kommer in på arbetsmarknaden, som studerande och familjemedlemmar. Främjandet av arbetsrelaterad invandring förutsätter samarbete mellan olika parter såsom staten, kommunerna samt arbetsmarknads- och andra organisationer.

Arbetsgruppen har förberett sammanlagt 35 politiska utstakningar med nödvändiga åtgärder. Många utstakningar som föreslås i programutkastet förutsätter mer konkret förberedning. Ytterligare förorsakar många utstakningar kostnader. I syfte att verkställa det invandrapolitiska programmet föreslås att ett verkställighetsprogram skall förberedas. I samband med programmet görs noggrannare redovisningar för verkställandets kostnader, fördelningen av kostnaderna, de centrala ansvarande instanserna, samarbetspartners och samarbetsformer. I verkställighetsprogrammet definieras också tidsschemat för genomförandet av åtgärderna.

I programmet föreslås också att regeringen regelbundet i ministergruppen behandlar frågor angående migration och etniska relationer och avfattar ett ramprogram om invandrapolitik, integrationsfrämjande och etniska relationer och ger en redogörelse till riksdagen minst en gång per mandatperiod.

Summary

The working group set up by the Ministry of Labour in 2004 has prepared a draft of the immigration-policy programme of the government. The work of the working group has been directed by a ministerial group handling immigration issues and whose chairman is Minister of Labour, Tarja Filatov.

In the preparation of the second immigration-policy programme a comprehensive approach has been aimed at. Central themes include, for instance, preparing for problems with the availability of labour in view, also by developing work-related immigration, the creation of a guiding system, making the steering system of the integration of immigrants more effective, improving ethnic relations between different groups and ensuring that Finland also in the future will be able to take care of her humanitarian and other international commitments. Yet, the focal point is on the promotion of work-related immigration.

In order to meet the scarcity of labour and the deficit in knowledge accompanying the programme proposal, also work-related immigration should be promoted beside other activities. When promoting work-related immigration, account should be taken of the recruitment of foreigners for private and public employers in Finland, the immigration of foreign researchers and self-employed persons, the prerequisites for business activities, and foreigners possibly entering the labour market at a later stage, such as students and family members. The promotion of work-related immigration requires the cooperation of different actors, such as the government, municipalities and the labour market organizations as well as other organizations.

The working group has prepared altogether 35 policy guidelines plus measures. Several of the policy guidelines presented in the draft programme require more concrete preparation. Moreover, several guidelines cause expenses. For the implementation of the immigration-policy programme the preparation of an implementation programme is proposed. In connection with it, a more accurate assessment is made of the costs, division of costs, central quarters of responsibility as well as cooperation partners and forms of cooperation caused by the implementation. The implementation programme also defines the timetables for realizing the measures.

In the programme it is also proposed that the government shall regularly deal with issues related to immigration and ethnic relations in the ministerial group and that it shall draw up a framework programme on immigration policy, integration and ethnic relations and on that basis submit a report to parliament at least once during the electoral period.

Esipuhe

Hallitus antoi periaatepäätöksellään ensimmäisen maahanmuutto- ja pakolaispoliittisen ohjelman 1997. Ohjelmassa painottuivat päätöksen nimen mukaisesti ensisijaisesti pakolaispoliittiset kysymykset. Työperusteinen maahanmuuttopolitiikka oli sivuosassa.

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman mukaan hallituksen tulee laatia uusi maahanmuuttopoliittinen ohjelma. Hallituksen strategia-asiakirjan mukaan maahanmuuttopoliittisen ohjelman valmistelun tarkoituksena on määritellä maahanmuuttopolitiikan arvot tavoitteena ihmis- ja perusoikeuksien kunnioittaminen sekä hyvän hallintokulttuurin vahvistaminen. Samalla on tarkoitus torjua maahanmuuttoon liittyviä uhkia.

Strategia-asiakirjan mukaan maahanmuuttopoliittisen ohjelman tulee olla kokonaisvaltainen. Eri osa-alueet käsittävät maahantuloon, maassa oleskeluun ja maasta poistamiseen sekä työntekoon, kotoutumiseen, opiskeluun, sosiaaliturvaan, asumiseen ja etnisiin suhteisiin liittyvät kysymykset. Myös kansainvälisen suojelun antamiseen liittyvät kysymykset tulee sisällyttää maahanmuuttopoliittiseen ohjelmaan. Menettelyihin liittyviä kysymyksiä tulee tarkastella erityisesti oikeusturvan ja tehokkuuden kannalta. Maahanmuuton taloudellisia, yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja sosiaalisia vaikutuksia tulee tarkastella.

Käsillä oleva esitys hallituksen maahanmuuttopoliittiseksi ohjelmaksi pyrkii vastaamaan ohjelmatyölle asetettuihin vaatimuksiin. Ohjelman valmistelua on sovitettu hallituksen tulevaisuusselonteon valmisteluun ja valmistelussa on otettu huomioon hallituksen globalisaatioselvityksen johtopäätökset.

Ohjelmaan sisältyy kaksi rajausta. Strategia-asiakirjan mukaan ohjelman laadinnan yhteydessä tulee tarkastella eri viranomaisen välisiä toimivaltakysymyksiä. Maahanmuuttoasioiden hallinnon kehittämistarpeet on nostettu valmistelun kuluessa myös julkiseen keskusteluun. Työryhmä ei ole kuitenkaan ottanut kantaa maahanmuuttopolitiikan hallinto- ja vastuukysymyksiin, joiden ratkaisu kuuluu hallitukselle. Maahanmuuttohallinnon kehittämistarpeet tulee kuitenkin selvittää.

Vaikka maahanmuuttopolitiikkaan sisältyviä ja siihen liittyviä teemoja käsitellään laajasti, ohjelmassa kuitenkin rajoitetaan pääasiassa EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta suuntautuvaan maahanmuuttoon. EU:n sisällä tapahtuvassa liikkuvuudessa ei määritelmän mukaan ole kyse maahanmuutosta vaan sisämarkkinoista. Monet ohjelmassa ehdotetut politiikkalinjaukset kuitenkin vaikuttavat ulkomaalaisten asemaan kansalaisuudesta riippumatta.

Ulkosuomalaisten asemaa ei ohjelmassa ole käsitelty, vaan siltä osin viitataan työministeriössä erikseen valmisteltuun ehdotukseen hallituksen ulkosuomalaispoliittiseksi ohjelmaksi.

Maahanmuuttopoliittinen ohjelma on valmisteltu työryhmässä, jonka puheenjohtajana on toiminut Länsi-Suomen maaherra Rauno Saari. Jäseninä ovat olleet johtaja Mervi Virtanen työministeriöstä, kansliapäällikkö Ritva Viljanen sisäasiainministeriöstä, yksikön päällikkö Johanna Suurpää ulkoasiainministeriöstä, hallitusneuvos Marja-Terttu Mäkiranta (31.12.2004 asti apulaisosastopäällikkö Anne Neimala) sosiaali- ja terveysministeriöstä, valtiosihteeri Risto Volanen valtioneuvoston kansliasta, neuvotteleva virkamies Pentti Vesterinen valtiovarainministeriöstä, valtiosihteeri Anssi Paasivirta kauppa- ja teollisuusministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Eero J. Aarnio oikeusministeriöstä sekä suunnittelija Mikko Cortés Téllez opetusministeriöstä. Työryhmään kutsuttiin 12.2.2004 Suomen Kuntaliiton edustajaksi johtaja Keijo Sahrman. Vuoden 2004 loppuun asti työryhmän työhön osallistui asiantuntijana myös projektipäällikkö Mikko Kautto valtioneuvoston kansliasta. Työryhmän pääsihteerinä on toiminut ylitarkastaja Olli Sorainen työministeriöstä ja muina sihteerinä erikoissuunnittelija Eeva Vattulainen työministeriöstä,

lainsäädäntöneuvos Jorma Kantola sisäasiainministeriöstä ja ylitarkastaja Sami Miettinen ympäristöministeriöstä.

Työryhmän työtä on ohjannut maahanmuuttopoliittinen ministeriryhmä, jonka puheenjohtajana on toiminut työministeri Tarja Filatov. Ministeriryhmään ovat kuuluneet lisäksi ulkoasiainministeri Erkki Tuomioja, ulkomaankauppa- ja kehitystyöministeri Paula Lehtomäki, sisäasiainministeri Kari Rajamäki, alue- ja kuntaministeri Hannes Manninen, toinen valtiovarainministeri Ulla-Maj Wideroos ja peruspalveluministeri Liisa Hyssälä.

Työryhmä on kokoontunut 19 kertaa. Työryhmä on järjestänyt kolme kuulemistilaisuutta, joista yksi pidettiin Turussa ja kaksi Helsingissä. Ensimmäisessä kuulemistilaisuudessa 1.4.2004 työryhmä kuuli toimiston päällikkö Jorma Hanhialaa Teollisuuden ja työnantajain keskusliiton Turun aluetoimistosta, aluesihtööri Martti Havinia Metalliliiton Turun aluetoimistosta, VTL Petri Uusikylää Net Effect Oy:stä, tutkija Annika Forsanderia CEREN:stä, projektipäällikkö Hannu-Pekka Huttusta Turun työvoimatoimistosta, pakolais- ja maahanmuuttotyön päällikkö Leena-Kaisa Åbergia Suomen Punaisesta Rististä (SPR:n ja Ihmisoikeusliiton yhteinen puheenvuoro), toiminnanjohtaja Liisa Murtoa Pakolaisneuvonta ry:stä sekä vähemmistövaltuutettu Mikko Puumalaista. Toisessa kuulemistilaisuudessa 22.3.2005 työryhmä kuuli uudelleen vähemmistövaltuutettu Mikko Puumalaista ja Leena-Kaisa Åbergia Suomen Punaisesta Rististä (SPR:n Ihmisoikeusliiton, Pakolaisavun ja Pakolaisneuvonnan yhteinen puheenvuoro) sekä Suomen venäjänkielisiä edustavaa Anna Leskistä, Suomessa asuvia somalialaisia edustavaa Abdirizak H. Mohamedia sekä suunnittelija Taina Martiskaista Lastensuojelun Keskusliitosta. Kolmannessa kuulemistilaisuudessa 21.4.2005 työryhmä kuuli asiantuntija Riitta Wärniä Elinkeinoelämän keskusliitto EK:sta, apulaisjohtaja Matti Viialaista Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK:sta, työmarkkinayksikön johtaja Markku Salomaata toimihenkilökeskusjärjestö STTK:sta, neuvottelupäällikkö Markku Lemmettyä Akavasta sekä työmarkkina-asiamies Merja Berglundia Suomen Yrittäjät ry:stä.

Työryhmä on tehnyt tutustumismatkan Närpiön kuntaan 8.12.2004, jossa työryhmä kuuli maahanmuuttajien kanssa työskenteleviä eri viranomais- ja muita tahoja sekä maahanmuuttajia. Lisäksi työryhmä on tehnyt tutustumismatkan Pariisiin 3.-4.3.2005 Suomen pysyvään OECD-edustustoon, jossa työryhmä kuuli OECD:n asiantuntijoiden kokemuksia maahanmuuttopolitiikan kehittämisestä järjestön eri jäsenmaissa. Työryhmä on perehtynyt työn kuluessa sille toimitettuihin aloitteisiin, kannanottoihin ja kirjelmiin.

Työryhmän ehdotus hallituksen maahanmuuttopoliittiseksi ohjelmaksi on yksimielinen.

Helsingissä 15. kesäkuuta 2005

Rauno Saari
Puheenjohtaja
Maaherra
Länsi-Suomen lääninhallitus

Mervi Virtanen
Johtaja
Työministeriö

Ritva Viljanen
Kansliapäällikkö
Sisäasiainministeriö

Johanna Suurpää
Yksikön päällikkö
Ulkoasiainministeriö

Marja-Terttu Mäkiranta
Hallitusneuvos
Sosiaali- ja terveysministeriö

Risto Volanen
Valtiosihteeri
Valtioneuvoston kanslia

Pentti Vesterinen
Neuvotteleva virkamies
Valtiovarainministeriö

Keijo Sahrman
Johtaja
Suomen Kuntaliitto

Anssi Paasivirta
Valtiosihteeri
Kauppa- ja teollisuusministeriö

Eero J. Aarnio
Lainsäädäntöneuvos
Oikeusministeriö

Mikko Cortés Téllez
Suunnittelija
Opetusministeriö

Työryhmän sihteerit

Olli Sorainen
Ylitarkastaja
Työministeriö

Eeva Vattulainen
Erikoissuunnittelija
Työministeriö

Jorma Kantola
Lainsäädäntöneuvos
Sisäasiainministeriö

Sami Miettinen
Ylitarkastaja
Ympäristöministeriö

1. Ohjelman lähtökohdat

1.1. Väestön ikärakenteen muutos

Väestön ikääntyminen ja työvoiman tarjonnan väheneminen vaikuttaa lähivuosina merkittävästi työvoiman määrään ja työmarkkinoiden rakenteisiin. YK:n arvion mukaan Euroopan väestöstä yli 60-vuotiaiden osuus nousee vuoteen 2020 mennessä nykyisestä 23 %:sta 33 %:iin.

Euroopassa väestö vanhenee nopeammin kuin muualla maailmassa, ja Suomessa ikärakenteen muutos tapahtuu useita muita Euroopan maita aikaisemmin. Vuosina 2004-2005 työmarkkinoilta poistuu Suomessa ikääntymisen takia jo enemmän työvoimaa kuin sinne tulee. Suomen väestö ikääntyy niin, että vuonna 2030 Suomessa arvioidaan olevan 65 vuotta täyttäneitä yli 600 000 enemmän kuin nyt. Samana ajanjaksona työikäisten määrä vähenee yli 300 000 hengellä ja 0-14-vuotiaiden lasten määrä 70 000:lla. Lisäksi Suomessa ikääntyminen aiheuttaa alueellisesti kasvavia eroja väestön ikärakenteessa.

Teollisuusmaiden väestökasvun hidastumisesta huolimatta maailman väestömäärän arvioidaan kasvavan puolitoistakertaiseksi seuraavien viiden vuosikymmenen kuluessa. Väestönkasvu on yhä nopeaa erityisesti Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa. Kansainvälisen työjärjestön ILO:n arvion mukaan työvoiman määrä maailmassa lisääntyy seuraavien kymmenen vuoden aikana 500 miljoonalla hengellä.

Kaikissa alhaisen syntyvyyden teollisuusmaissa yhä suurempi mielenkiinto kohdistuu työperusteiseen maahanmuuttoon. Työvoiman maahanmuuton avulla katsotaan osin voitavan lievittää työvoiman vähenemisen mahdollisesti aiheuttamia häiriöitä työmarkkinoilla. Yksin maahanmuutolla ei kuitenkaan voida ratkaista odotettavissa olevia työmarkkinoiden rakenneongelmia. Suomessa on tärkeää muun muassa huolehtia työmarkkinoilla jo olevan työvoiman sekä työmarkkinoiden ulkopuolella olevien nykyistä laajemmasta työhön osallistumisesta sekä työn tuottavuuden nostamisesta. Ihmiset tulisi saada pysymään työssä nykyistä pidempään.

1.2. Työmarkkinoiden toiminnan muutos

Väestön ikääntymisen aiheuttaman työvoiman tarjonnan vähenemisen ohella myös muut tekijät vaikuttavat työmarkkinoiden toimintaan. Tällaisia ovat muun muassa työvoimaan osallistumisen aste, työssäkäyntialueiden laajuus sekä alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus, kouluttautumishalukkuus ja muu työvoiman käyttäytyminen. Väestö- ja työvoimaresurssien pientyminen johtaa myös työmarkkinoiden alueelliseen erilaistumiseen. Kasvukeskusten ympärille on muodostunut työssäkäynnin suuralueita. Osa maaseutualueista taas on jäänyt yksin tai nivoutunut seudullisiin tai monenkeskisiin työssäkäyntialueisiin. Suomen eri alueilla on erilaiset mahdollisuudet kilpailla työvoimasta ja houkuttaa yrityksiä.

Työmarkkinoiden toimintaan liittyy myös työvoiman kysyntä. Työvoiman tulevaan kysyntään vaikuttavat muun muassa palvelujen merkityksen kasvu toimialarakenteessa, tuotantoteknologian ja työn organisoinnin kehitys, työn tuottavuuden kasvu sekä se, että elinkeinoelämä aina tavalla tai toisella sopeutuu työmarkkinoiden toimintaan. Myös palvelujen, varsinkin tietovaltaisten palvelujen digitalisointi etenee. Keskeinen yritysten sopeutumiskeino on toimintojen strateginen

sijoittautuminen. Myös palveluja voidaan enenevässä määrin sijoittaa ulkomaille. Yritysten sijoittautumispäätöksiin vaikuttavat työvoiman saatavuuden ohella myös muut tekijät, kuten markkina- ja kilpailutilanne.

Työvoiman saatavuusongelmien lisääntymisellä todennäköisesti kuitenkin on vaikutuksia yritysten investointihalukkuuteen sekä yleensä yritysten perustamiseen sekä toimintojen säilyttämiseen Suomessa. Suomeen muuttavat ulkomaalaiset työntekijät, elinkeinonharjoittajat ja myöhemmin mahdollisesti työmarkkinoille sijoittuvat henkilöt, kuten opiskelijat, voivat onnistuneen maahanmuuttopolitiikan myötä muodostaa merkittävän työvoimavaran.

Työperusteisen maahanmuuton avulla voidaan myös laajentaa Suomen osaamis pohjaa, jota väestön ikääntyminen maan eri alueilla uhkaa kaventaa. Yhteiskunnan monimuotoistuminen ja monikulttuuristuminen heijastuu usein yritteliäisyyden ja innovatiivisuuden lisääntymisenä.

Samanaikaisesti työperusteisen maahanmuuttopolitiikan kehittämisen kanssa tulee tehostaa eri keinoin olemassa olevien työvoimaresurssien käyttöä.

1.3. Euroopan unionin muodostamat puitteet

Eurooppa-neuvosto hyväksyi vuoden 2004 lopulla oikeus- ja sisäasioiden monivuotisen ohjelman, niin sanotun Haagin ohjelman. Ohjelma on jatkoa 1999 hyväksytylle Tampereen ohjelmalle, joka oli ensimmäinen monivuotinen ohjelma vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella. Ohjelmalla on tarkoitus vahvistaa EU:ta vapauden, oikeuden ja turvallisuuden alueena muun muassa parantamalla EU:n ja sen jäsenvaltioiden kykyä kotouttaa maahanmuuttajia, antaa suojelua sitä tarvitseville henkilöille, säännellä muuttoliikkeitä ja valvoa unionin ulkorajoja sekä torjua rajat ylittävää rikollisuutta.

Haagin ohjelman tavoitteita konkretisoidaan komission vuonna 2005 esittämässä toimintasuunnitelmassa. Tavoitteiden toteutumista seurataan komission vuosittain neuvostolle esittämässä kertomuksessa. Ohjelman välitarkastelu tehdään vuonna 2006 Suomen puheenjohtajuuskaudella.

Vuoden 2004 lopulla neuvosto antoi päätelmät maahanmuuttajien kotouttamista koskeviksi yhteisiksi peruseriaateiksi. Periaatteet korostavat kotoutumisen kaksisuuntaisuutta, EU:n perusarvojen kunnioittamista, eurooppalaisten oikeuksien noudattamista ja turvaamista, työllistymisen edistämistä, maahanmuuttajien mahdollisuutta saada perustiedot yhteiskunnasta ja kielestä, koulutusta, syrjimättömyyttä, tasavertaisuutta, eri ryhmien välistä kanssakäymistä, demokraattiseen päätöksentekoon osallistumista, kotouttamispolitiikan ja -toimenpiteiden valtavirtaistamista kaikilla asiaankuuluvilla politiikan osa-alueille sekä kaikilla hallinnon ja julkisten palvelujen tasoilla. Periaatteissa korostetaan myös selkeiden päämäärien, mittarien ja arviointikeinojen kehittämistä politiikan mukauttamiseksi, kotoutumisen edistymisen arvioimiseksi ja tiedonvaihdon tehostamiseksi.

Haagin ohjelmassa komissiota pyydetään laatimaan politiikkasuunnitelma laillisesta maahanmuutosta. Koska epävirallinen talous ja laitton työnteko voivat vetää puoleensa laitonta siirtolaisuutta, ohjelmassa vedotaan siihen, että jäsenvaltiot pyrkisivät saavuttamaan Euroopan työllisyysstrategiassa asetetut epävirallisen talouden supistamistavoitteet. Työperusteisen maahanmuuton määristä päättäminen kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan.

Komissio neuvottelee EU:n jäsenmaiden valtuutuksella Maailman kauppajärjestössä (WTO) palvelukauppasopimus GATS:ista osana niin sanottua Dohan kehitysohjelmaa. Palvelukauppasopimuksella on vaikutuksia siirtolaisuuteen ja kehitys- ja teollisuusmaiden työvoimaan.

EU:n laajentumista koskevat liittymissopimukset vaikuttavat työvoiman liikkuvuuden kansalliseen sääntelyyn. Sopimus, jonka nojalla EU:hun liittyi 1.5.2004 kymmenen uutta jäsentä, antaa määräaikaisen mahdollisuuden vanhoille ja uusille jäsenmaille rajoittaa työvoiman vapaata liikkuvuutta vanhojen ja uusien jäsenmaiden välillä. Suomessa tuli EU:n laajentuessa voimaan laki Tšekin, Viron, Latvian, Liettuan, Unkarin, Puolan, Slovenian ja Slovakian kansalaisten ansiotyön edellytyksistä (myöhemmin siirtymäaikalaki), jonka tarkoituksena on rajoittaa uusien jäsenmaiden kansalaisten työmarkkinoille pääsyä Suomessa. Laki on määräaikaisesti voimassa 30.4.2006 saakka.

Hallitus seuraa siirtymäaikalain vaikutuksia eduskunnan edellyttämällä tavalla. Lain vaikutusten seurannan ja arvioinnin pohjalta hallitus valmistelee tarvittavat esitykset lain muuttamiseksi, kumoamiseksi tai jatkamiseksi. Eduskunnan edellyttämän siirtymäaikalakia koskevan selonteon valmistelu käynnistetään vuoden 2005 aikana.

1.4. Kansainväliset muuttovirrat ja Suomi

YK:n arvion mukaan maailmassa oli vuonna 2003 noin 180 miljoonaa maahanmuuttajaa, mikä on noin 2,9 % maailman väestöstä. Viime vuosikymmenien nopean väestökasvun takia maahanmuuttajien kokonaismäärä maailmassa on lisääntynyt nopeasti. EU:n alueella arvioidaan olevan noin 35 miljoonaa maahanmuuttajaa.

Suomi on ollut perinteisesti maastamuuttomaa, josta on lähdetty töihin ulkomaille, kuten Ruotsiin, Australiaan ja Pohjois-Amerikkaan. 1960- ja 70 -luvuilla erityisesti Ruotsin suuret teollisuuslaitokset vetivät Suomesta runsaasti vähän koulutettua työvoimaa. Vuosituhannen vaihdetta lähestyttäessä vähän koulutetun työvoiman maastamuutto väheni ja korvautui pienemmässä mitassa koulutetun työvoiman maastamuutolla. Ulkosuomalaisten määrä on tällä hetkellä lähes 1,3 miljoonaa henkeä. Ulkosuomalaisten ja suomalaisen yhteiskunnan vuorovaikutussuhteen vahvistamiseksi työministeriössä on valmisteltu ensimmäistä ulkosuomalaispoliittista ohjelmaa.

Toisen maailmansodan jälkeen Keski- ja Pohjois-Euroopan maihin suuntautunut työvoiman muuttoliike ei kanavoitunut Suomeen. Suomessa vähitellen laajentuville teollisuus- ja palvelusektoreille riitti kotimaisilta työmarkkinoilta saatava työvoima. Kotimaisen työvoiman saatavuus on johtunut muun muassa naistyövoiman suuresta suhteellisesta osuudesta. Naiset ovat olleet hyvin koulutettuja, ja kehittyneen perhepolitiikan ansiosta naistyövoima on ollut tehokkaasti käytössä. Lisäksi suuri sosiaalinen liikkuvuus on tuonut työvoimaa eri yhteiskuntakerroksista asiantuntija-ammatteihin. Työvoiman maahanmuuton vähäisyyteen Suomessa on vaikuttanut myös se, että Suomella ei monien muiden Euroopan maiden tavoin ole siirtomaahistoriaa.

Väestötietojärjestelmän mukaan vuoden 2004 lopussa Suomessa asui 108 346 ulkomaalaista. Äidinkieltään muuta kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisiä oli 133 183. Ulkomailla syntyneitä oli 166 361.

Kuvio 1. Suomen väestö 31.12.2004

Väestö: 5 236 611	
↓	
↙ ↘	
KANSALAISUUS	ÄIDINKIELI
Suomi	suomi
5 112 729	4 811 945
Ulkomaalaiset yht.	ruotsi
108 346	289 751
<i>Suurimmat ryhmät:</i>	saame
Venäjä	1 732
24 626	Vieraskieliset yht.
Viro	133 183
13 978	<i>Suurimmat ryhmät:</i>
Ruotsi	venäjä
8 209	37 253
Somalia	viro
4 689	13 784
Irak	englanti
3 392	8 345
Serbia ja Montenegro	somali
3 336	8 096
Britannia	arabia
2 655	6 589
Saksa	albania
2 626	4 808
Kiina	kurdi
2 625	4 757
Iran	kiina
2 555	4 172

SYNTYMÄVALTIO	
Suomi	5 070 250
Ulkomailla synt. yht.	166 361
<i>Suurimmat ryhmät:</i>	
Entinen Neuvostoliitto	38 547
Ruotsi	29 191
Viro	11 238
Entinen Jugoslavia	4 870
Somalia	4 771
Venäjä	4 275
Saksa	4 274
Irak	4 250
Kiina	3 567
Britannia	3 354

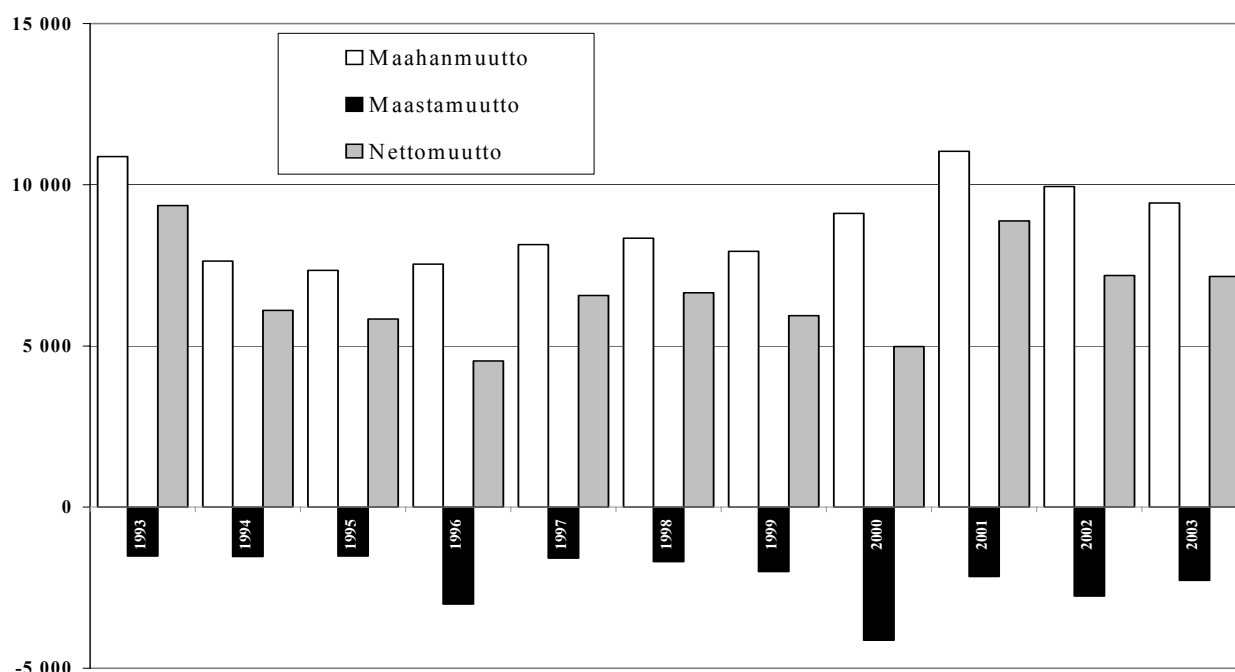
Lähde: tilastokeskus

Ulkomaan kansalaisten osuus koko väestöstä oli noin 2 % ja ulkomailla syntyneiden osuus noin 3 %. Luvuissa eivät ole mukana Suomen kansalaisuuden saaneet ulkomaalaiset eivätkä määräaikaaisesti maassa työskentelevät ulkomaalaiset, joita voidaan arvioida olevan vuodenaikasta riippuen 4 000-12 000. Luvut ovat EU-alueen pienimmät, kun vertailussa huomioidaan myös eri maiden tilastoimaton ulkomaalaisväestö.

Ulkomaan kansalaisia asuu suhteellisesti eniten pääkaupunkiseudulla (Helsingissä 5,6 %, Vantaalla 4,4 % ja Espoossa 4,3 % väestöstä), Turussa (4,6 %) ja Ahvenanmaalla (5,6 %). Ulkomaalaisväestöä on keskimääräistä vähemmän erityisesti Pohjanmaalla, Savossa ja Satakunnassa. On kuitenkin huomattava, että väestörekisteriin perustuvat tiedot ovat henkilöiden muuttoilmoituksiin perustuvina hieman epätarkkoja.

Viime vuosina vuosittainen nettomuutto on vaihdellut vajaasta 5 000:sta lähes 9 000:een.

Kuvio 2. Ulkomaan kansalaisten muuttoliikkeen kehitys 1993-2003

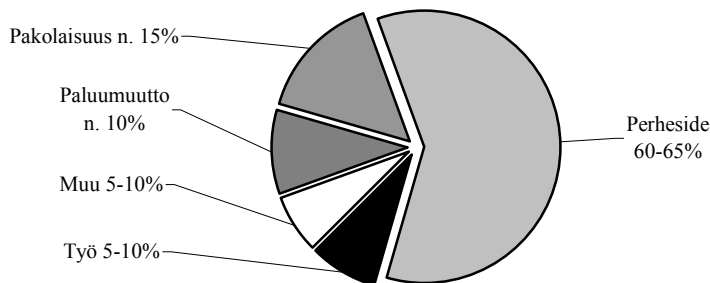

Lähde: tilastokeskus

Maassa pysyvästi asuvien ulkomaalaisten määrän lisääntyminen ei ole kovin voimakkaasti johtanut työssä olevan työvoiman määrän lisääntymiseen. Maassa pysyvästi asuvien ulkomaalaisten työttömyys on pysytellyt korkealla (vuonna 2004 noin 28 %) ja työllisyysaste matalalla (vuonna 2004 noin 43 %). Maassa asutun ajan kuluessa maahanmuuttajien työllistymismahdollisuudet kuitenkin kasvavat.

Syitä maassa pysyvästi asuvien ulkomaalaisten vähäiseen työmarkkinoille osallistumiseen voidaan arvioida olevan useita. Ulkomaalaisten maahanmuuton syyt ovat 1990- ja 2000-luvulla olleet valtaosin muita kuin suoranaisesti työntekoon liittyviä. Yleisin maahanmuuton peruste on 1990- ja 2000-luvuilla ollut perheside. Maassa asuvista ulkomaalaisista suuri osa on lapsia kotona hoitavia äitejä sekä muita kuin työikäisiä. Maassa pysyvästi asuvien ulkomaalaisten ammattiosaaminen, kielitaito ja muut työmarkkinoilla tarvittavat taidot usein myös ovat olleet riittämättömiä tai eivät ole vastanneet työmarkkinoiden tarpeita. Työmarkkinoilla on myös esiintynyt ennakkoluuloja ulkomaalaisten palvelukseen ottamisen suhteen.

Kuvio 3. Arvio ulkomaalaisten Suomeen muuton syistä 1990- ja 2000- luvuilla

Lähde: työministeriön arvio (ulkomaalaisten vuosittainen nettomuutto 5 000 – 9 000)

Suomeen tilapäisesti työhön tulevien määrä pysytteli 1990-luvulla noin 10 000 vuosittaisen luvan tasolla, kunnes se vuosituhannen vaihteessa nousi vähitellen hieman yli 20 000 vuosittaiseen lupaan. Suurin osa tilapäisestä työvoimasta on tullut maa- ja puutarhatalouden kausitöihin. Maa- ja puutarhatalouden ulkomaalaisista työntekijöistä arviolta 85 % on venäläisiä ja virolaisia. Sellaisiin tehtäviin, joihin voidaan arvioida tarvittavan korkeampaa koulutusta, on viime vuosina myönnetty vuosittain noin 1 500 työlupaa. Tilapäisesti työhön tulevat eivät kirjaudu maahanmuuttotilastoihin.

1.5. Ihmisoikeudet ja kansainvälisen suojelun tarve

Ihmisoikeuksien toteuttaminen on maahanmuuttopolitiikassakin keskeinen periaate. Ihmisoikeudet koskevat lähtökohtaisesti kansalaisuudesta riippumatta jokaista. Ihmisoikeuksien toteuttamisen kannalta esimerkiksi syrjimättömyys, naisten oikeudet, lapsen edun periaate ja työelämän sosiaaliset oikeudet ovat keskeisiä. Maahanmuuttopolitiikkaan liittyvät kansainväliset sopimusvelvoitteet koskevat keskeisesti ihmisten kohtelua ja oikeusturvaa. Tavoitteena on se, että maahanmuuttajien oikeudellinen asema olisi mahdollisimman lähellä kantaväestön asemaa.

Ihmisoikeudet kuuluvat hallituksen ulkopoliittikan painopistealueisiin. Suomi painottaa ihmisoikeuspolitiikassaan erityisesti naisten, lasten, vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen oikeuksia. Valtioneuvoston ihmisoikeusselonteossa linjataan tavoitteita ja toimenpiteitä, joiden avulla hallitus toteuttaa aloitteellista ihmisoikeuspolitiikkaa. Selonteossa hallitus sitoutuu kunnioittamaan Suomea sitoviin ihmisoikeussopimuksiin sisältyviä sitoumuksia.

Vainon kohteeksi joutuneen yksilön oikeus saada kansainvälistä suojelua on yleismaailmallisesti on hyväksytty periaate. Periaate on ilmaistu ihmisoikeuksien julistuksen 14. artiklassa. Pakolaisten oikeudesta saada kansainvälistä suojelua säädetään YK:n vuoden 1951 pakolaisten oikeusasemaa koskevassa yleissopimuksessa (myöhemmin pakolaissopimus) sekä siihen liittyvässä vuoden 1967 lisäpöytäkirjassa.

Pakolaissopimus ja sen sisältämä palautuskiellon periaate on kansainvälisen suojelijärjestelmän kulmakivi. Pakolaisten määrä maailmanlaajuisesti on vähentynyt viime vuosina. Useat pitkään jatkuneet pakolaistilanteet ovat kuitenkin pysyneet muuttumattomina. YK:n pakolaispäävaltuutetun UNHCR:n arvion mukaan sen vastuulla on maailmanlaajuisesti noin 20 miljoonaa henkeä. Pakolaisia näistä on noin 11,5 miljoonaa. Pakolaissopimuksella ei ole täysin onnistuttu vastaamaan nykyisiin pakolaistilanteiden haasteisiin. UNHCR on pyrkinyt löytämään uusia ratkaisuja pakolaisongelmaan. Yhtenäistä lainsäädäntöä ja tulevaisuudessa uusia ratkaisuja etsitään myös EU:n piirissä.

Tällä hetkellä turvapaikanhakijoiden määrät ovat laskeneet lähes koko EU:n alueella. Suomesta haki vuonna 2004 turvapaikkaa 3 861 henkilöä. Määrä oli 20 % suurempi kuin vuonna 2003, jolloin hakijoita oli 3 221. Vuonna 2004 turvapaikan sai 29 ja oleskeluluvan 767 hakijaa. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden määriä ja virtoja sekä näiden vaikutuksia Suomelle on vaikea ennustaa edes lyhyellä aikavälillä. Siksi Suomen tulee varautua kansainvälisen suojelun tarpeeseen kansainvälisellä tasolla kokonaisvaltaisten ohjelmien toteutumiseen osallistuen ja kansallisella tasolla turvapaikkahakemusten käsittelyä ja vastaanottoa kehittämällä.

1.6. Maahanmuuttopolitiikan arvot

Maahanmuuttopolitiikan arvot ovat koko yhteiskunnan arvoja. Arvot niveltyvät Suomea sitovien ihmisoikeussopimusten, perustuslain sekä julkisen hallinnon toimintaa ohjaavaan ja muuhun lainsäädäntöön sisältyviin arvoihin. Näitä arvoja ovat muun muassa:

- oikeusvaltioperiaate
- ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien toteutumisen edistäminen
- rasismien ja syrjinnän torjuminen, tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen
- lapsen edun periaate
- hyvän hallinnon periaate ja muut hallinnon oikeusperiaatteet, avoin toimintatapa

Lainsäädännön ja poliittisten ohjelmien antama kuva maahanmuuttopolitiikasta ei kuitenkaan aina kohtaa maahanmuuttajien kokemuksia suomalaisesta todellisuudesta tai suomalaisen maahanmuuttopoliittisen tutkimuksen ajoittain kriittisiäkin äänenpainoja. Tästäkin syystä on tärkeä nostaa maahanmuuttopolitiikan ja maahanmuuttopolitiikkaa toimeenpanevien tahojen julkilausutut arvot sellaiseen asemaan, että niiden toteutuminen myös käytännössä varmistetaan. Yhteisten arvojen keskeisen aseman vakiintumista edistetään voimavaroja kohdentamalla sekä tehokkaalla tiedottamisella.

1.7. Toimintaympäristön globaalistuminen

Maailmantalouden globaalistuminen ja Tyynen meren alueen merkityksen kasvu vaikuttavat monella tavalla EU:n ja Suomen taloudellisen kehityksen edellytyksiin. Osaamis pohjaisena mutta suhteellisen pienenä taloutena Suomi on riippuvainen kansainvälisestä tutkimus- ja teknologiaosaamisesta. Suomen osuus globaalista tutkimus- ja kehitystoiminnan kokonaisvolyymista on alle yhden prosentin.

Maahanmuuttopolitiikka on yksi keino, jota voidaan käyttää pyrittäessä globalisaation hallintaan. Työperusteinen maahanmuutto liittyy paitsi odotettavissa olevan työvoiman niukkuuden korvaamiseen, myös osaamispuutteen vahvistamiseen. Maahanmuuttajia ei tarvita vain osaavaksi työvoimaksi Suomessa toimivien yritysten palvelukseen, vaan myös uuden yritystoiminnan käynnistäjiksi, työllistäjiksi ja globaalien verkostojen ylläpitäjiksi. Maahanmuuttopolitiikan tulee nojautua moniarvoisen, monikulttuurisen ja syrjimättömän yhteiskunnan tukeen. Globalisaatio aiheuttaa haasteita myös julkisten palvelujen järjestämiselle. On tärkeää parantaa ulkomaalaisiin kohdistuvaa asenneilmastoa ja pyrkiä luomaan entistä myönteisempää Suomi-kuvaa maailmalla.

Tavoite monikulttuuristuvasta yhteiskunnasta asettaa yhteiskunnalle haasteita myös palvelujen tarjoamisen näkökulmasta. Eri kulttuureista tulevien asiakkaiden palvelutarpeisiin vastaaminen edellyttää valtiolta, kunnilta ja muilta toimijoilta erilaisuuden huomioon ottavaa palveluosaamista. Työyhteisöjen valmentautuminen kohtaamaan muista kulttuureista tulevia työntekijöitä ja asiakkaita sekä johtamisen kehittäminen erilaisuutta tukevaksi helpottavat aidosti monikulttuuristen työyhteisöjen syntymistä.

Globalisoituvassa maailmassa myös keskinäisriippuvuus lisääntyy. Kansallista maahanmuuttopolitiikkaa ei voida suunnitella yksin kansallista lähtökohdista, vaan sen on sovittava kansainväliseen viitekehykseen. Keskeinen viitekehys myös maahanmuuttopolitiikan kannalta on Euroopan unioni. EU-jäsenyyden aikana näkökulma Suomen maahanmuuttopolitiikassa on siirtynyt valvontapainotteisuudesta kokonaisvaltaisempaan suuntaan. Lisäksi maahanmuuttopolitiikka liittyy usein myös lähtömaiden, kauttakulkumaiden sekä muiden maahanmuuttajia vastaanottavien maiden yhteistyöhön.

YK:ssa ja muilla kansainvälisillä foorumeilla on käynnissä prosesseja, joiden tavoitteena on siirtolaisasioiden parempi kansainvälinen hallinta. YK:n maahanmuuttokysymysten globaalikomission on tarkoitus jättää raporttinsa syksyllä 2005. Suomi osallistuu aktiivisesti näihin prosesseihin, joilla on merkitystä myös Suomen EU-puheenjohtajuuden 2006 kannalta.

1.8. Maahanmuuton taloudelliset vaikutukset

Maahanmuuton yhteiskunnalle aiheuttamat yleiset nettokustannukset ja –hyödyt riippuvat maahanmuuttajien ikä- ja koulutusrakenteesta. Useimmissa ulkomaisissa tutkimuksissa on havaittu maahanmuutosta yleisesti aiheutuvan ainakin jossain määrin välitöntä positiivista nettovaikutusta yhteiskunnalle. Työn tai elinkeinonharjoittamisen perusteella maahan muuttavien kohdalla positiivinen nettovaikutus korostuu. Ulkomaisten tutkimusten keskeinen havainto on, että maahanmuuton pitkä aikavälin makrotaloudelliset vaikutukset ovat lähes poikkeuksetta positiivisia.

Suomessa ei toistaiseksi ole tutkittu maahanmuuton kokonaistaloudellisia vaikutuksia. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) on tutkinut 1990-luvulla Suomeen muuttaneiden maahanmuuttajien osallistumista työmarkkinoille sekä heidän maksamiaan välittömiä veroja ja saamiaan tulonsiirtoja. Tutkimuksen mukaan Suomeen vuosina 1989-2000 pysyvästi muuttaneiden ulkomaalaisten työllisyys parani keskimääräisesti katsoen voimakkaasti Suomessa asutun ajan kuluessa. Eryityisesti lähialueilta kuten Virossa ja Venäjältä sekä OECD-maista tulleet maahanmuuttajat kiinnittyvät yleensä nopeasti työmarkkinoille. Myös humanitaarisista syistä maahan tulleiden työhön pääsyn edellytykset paranevat maassa asutun ajan kuluessa, joskin hitaasti. Tutkimus kuitenkin tukee käsitystä, että pitkällä aikavälillä kaikenlainen maahanmuutto keskimäärin hyödyttää yhteiskuntaa.

1.9. Maahanmuuttopolitiikan ihmiskasvoisuus

Edellä tässä jaksossa on näkökulmana ollut erityisesti se, että maahanmuutto ja maahanmuuttajat voivat muodostaa yhteiskunnalle keskeisen keinon selvittää paremmin tulevasta työvoiman ikääntymisestä ja muista toimintaympäristön haasteista. Maahanmuuttajat voivat helpottaa työvoiman saatavuusongelmia, laajentaa osaamis pohjaa ja lisätä innovatiivisuutta.

Tulee kuitenkin ottaa huomioon, että maahanmuuttajat eivät ole vain ongelmanratkaisun välineitä, vaan heistä tulee myös osa sitä yhteiskuntaa, jonka ongelmien ratkaisemisesta on kyse. Maahanmuuttopolitiikan kehittämisessä keskeinen onkin myös ihmisen näkökulma. Tärkeää on tukea sellaisia toimia, joiden avulla Suomesta kehittyy entistä parempi paikka elää, asua, yrittää ja tehdä työtä ilman, että joutuu kokemaan syrjintää tai rasismia ja tällaisista syistä johtuvaa painetta muuttaa maasta.

2. Ohjelman tavoitteet ja keinot

Hallituksen strategia-asiakirjan mukaisesti maahanmuuttopolitiittisen ohjelman yleisenä tavoitteena on määrittellä ihmis- ja perusoikeuksia kunnioittavat maahanmuuttopolitiikan arvot, vahvistaa hyvää hallintokulttuuria sekä torjua maahanmuuttoon liittyviä uhkia.

Ohjelman tavoitteena on lisäksi muodostaa kokonaisvaltaiset puitteet maahanmuuttopolitiikan suunnittelulle ja toimeenpanolle sekä edistää moniarvoisen, monikulttuurisen ja syrjimättömän yhteiskunnan kehittymistä ja siten tukea Suomen kansainvälistymistä, parantaa kansainvälistä kilpailukykyä ja yhtenä keinona muiden keinojen joukossa vastata työvoiman ja koko väestön ikääntymisestä aiheutuviin haasteisiin.

Maahanmuuttopolitiittisen ohjelman tavoitteisiin sisältyy ajatus aktiivisesta maahanmuuttopolitiikasta.

Maahanmuuttopolitiittisen ohjelman tavoitteita edistetään seuraavin keinoin:

- edistetään ulkomaalaisten työntekijöiden ja heidän perheenjäsentensä maahanmuuttoa turvaten osaavan työvoiman saatavuus sekä vahvistaen väestön osaamis pohjaa,
- parannetaan kaikkien maahanmuuttajien mahdollisuuksia yhdenvertaiseen ja syrjimättömään kohteluun yhteiskunnassa,
- edistetään moniarvoisten ja monikulttuuristen työyhteisöjen kehittymistä ja parannetaan ulkomaalaisten työntekijöiden työehtojen valvonnan edellytyksiä,
- vahvistetaan kaikkien maahanmuuttajien, erityisesti naisten ja lasten tosiasiallisia mahdollisuuksia kotoutumiseen, osallistumiseen ja perhe-elämään,
- kiinnitetään erityistä huomiota lapsen edun toteutumiseen ja lasten ja nuorten koulutukseen ja kotoutumiseen,
- edistetään ja tuetaan UNHCR:n suojelutehtävää, pakolaisuuden ehkäisyä ja pakolaisten uudelleen sijoittamista,
- tuetaan EU:n lainsäädäntötyötä kansainvälistä suojelua koskevan lainsäädännön vahvistamisessa ja toimeenpanossa sekä yhteensovittamista kansallisen lainsäädännön ja tavoitteiden kanssa,

- vahvistetaan kansainvälistä suojelua hakevien oikeusturvaa pakolaissopimuksen hengessä samalla kun varmistetaan turvapaikkahakemusten tehokas käsittely ja varmistetaan turvallinen ja ihmisarvoinen paluu ja palauttaminen,
- varmistetaan turvapaikanhakijoiden toimintakykyä ylläpitävä vastaanotto,
- vahvistetaan kaikkien maahanmuuttajien mahdollisuuksia hyvän hallinnon mukaiseen kohteluun hallinnon asiakkaana, erityisesti mahdollisuutta viivytyksettömään ja joustavaan hakemusten käsittelyyn,
- vähennetään maahanmuutosta Suomeen lähtömälle mahdollisesti aiheutuvia haittoja ja
- huolehditaan siitä, että Suomessa asuvien työnhakijoiden käytännön mahdollisuudet työllistyä eivät heikenny.

Maahanmuuttopoliittisen ohjelman toimeenpanoa varten ehdotetaan valmisteltavaksi toimeenpano-ohjelma.

Hallituksen tarkoituksena on käsitellä maahanmuuttoon ja etnisiin suhteisiin liittyviä kysymyksiä säännöllisesti ministeriryhmässä sekä antaa eduskunnalle selonteko maahanmuuttopolitiikasta ja etnisistä suhteista ja kotouttamisesta kerran vaalikaudessa.

3. Poliittikalinjaukset ja toimenpiteet

3.1. Edistetään työperusteista maahanmuuttoa

Edistetään työperusteista maahanmuuttoa työvoimasta syntyvän niukkuuden ehkäisemiseksi ja väestön osaamisohjan vahvistamiseksi

Väestön ikääntyessä tulevana vuosina työvoiman tarjonta Suomessa supistuu. Suomessa työvoiman saatavuuden odotetaan vaikeutuvan nopeammin kuin monissa muissa Euroopan maissa. Väestön väheneminen osuu keskeisesti työikäisiin ikäluokkiin. Työvoiman tarjonnan pienentymisellä on myös alueellisia ulottuvuuksia. Nuorempien, liikkuvien ikäluokkien supistuessa syntyy myös osaamisvajetta eri maan alueilla.

Tulevaan työvoiman niukkuuteen ja osaamisvajeseen vastaamiseksi tulee muiden toimien ohella edistää myös työperusteista maahanmuuttoa. Työperusteista maahanmuuttoa edistettäessä huomioon tulee ottaa laajasti ulkomaalaisten tulo Suomessa toimivien yksityisen ja julkisen alan työnantajien palvelukseen, ulkomaalaisten elinkeinonharjoittajien maahanmuutto ja elinkeinotoiminnan edellytykset sekä myöhemmin mahdollisesti työmarkkinoille siirtyvät ulkomaalaiset, kuten opiskelijat ja perheenjäsenet. Monet tässä ohjelmassa mainitut työperusteisen maahanmuuton edistämiseen tarkoitettut keinot parantavat myös ulkosuomalaisten edellytyksiä halutessaan palata Suomeen. Työperusteisen maahanmuuton edistäminen edellyttää eri toimijoiden, kuten valtiovallan, kuntien sekä työmarkkina- ja muiden järjestöjen yhteistyötä.

Työperusteisen maahanmuuton edistäminen tässä ohjelmassa mainituin toimin merkitsee maahanmuuttopolitiikan aktivointia. Aktiivinen maahanmuuttopolitiikka sisältyy yhtenä keinona myös hallituksen työllisyyden politiikkaohjelmaan.

1) <u>Poliittikalinjaus:</u> Edistetään työperusteista maahanmuuttoa. Korvataan työmarkkinoilta poistuvaa työvoimaa ja vahvistetaan osaamisohjaa ja siten

turvataan talouskasvun ja taloudellisen toimeliaisuuden edellytyksiä. Tavoitteena on samalla turvata mahdollisuudet kotoutumiseen, osallistumiseen, perheeseen, oikeudenmukaiseen kohteluun ja syrjimättömyyteen.

Toimenpiteet: Työperusteista maahanmuuttoa edistetään tässä ohjelmassa mainituin toimin yhteistyössä vastuutahojen ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat työmarkkinajärjestöt ja maahanmuuttajien parissa työskentelevät kansalaisjärjestöt.

Vastuutahot: Mainitaan edempänä kunkin politiikkalinjauksen kohdalla.

Kustannukset ja kustannusten jako: Arvioidaan edempänä kunkin politiikkalinjauksen kohdalla.

Hyödynnetään Suomen vetovoimatekijöitä aikaisempaa tehokkaammin

Suomella on monia vetovoimatekijöitä kilpailtaessa rajojen yli liikkuvasta työvoimasta. Eri selvitysten mukaan tällaisia seikkoja ovat muun muassa puhdas luonto, yleinen vakaus ja turvallisuus, toimivat julkiset palvelut sekä kansainvälisesti toimivien yritysten tunnettuus ja kohtuullinen ansiotaso. Ulkomaalaiset tutkijat ja opiskelijat usein arvostavat suomalaisten oppilaitosten ja tutkijayhteisöjen korkeaa tasoa ja mahdollisuutta suorittaa tutkinto jollain kansainvälisistä suurkielistä. Ulkomaalaiset elinkeinonharjoittajat arvostavat yleensä liiketoimintaympäristön kiinnostavuutta.

Usein nämä myönteiset seikat kuitenkin jäävät kielteiseksi miellettyjen seikkojen, kuten maassa puhuttujen harvinaisten kielten, kylmän ilmaston ja korkean verotuksen varjoon. Siksi Suomen vetovoimatekijöitä tulee tehdä aikaisempaa tunnetummaksi. Tällöin on tarpeen lisätä eri tahojen yhteistyötä ja käyttää hyväksi olemassa olevia verkostoja sekä luoda uusia verkostoja.

Tiedottamista Suomen vetovoimatekijöistä on tärkeä suunnata myös lapsiperheille. Lapsiperheet ovat merkittävä voimavara. Lapset oppivat päivähoitossa ja koulussa maassa puhutun kielen sekä kotoutuvat usein aikuista mutkattomammin. Perheelle syntyy vahvemmat siteet yhteiskuntaan, mikä edistää pysyvää Suomeen jäämistä.

Eri vetovoimatekijät toimivat osin eri tavalla eri ulkomaalaisryhmissä. Eroja on muun muassa sen suhteen, tarkastellaanko vetovoimatekijöitä lähialueilta vai kaukaa katsoen, lyhytaikaisen vai pitkäaikaisen muuton näkökulmasta, perheellisen tai perheettömän muuttajan näkökulmasta.

- 2) **Politiikkalinjaus:** Harjoitetaan suunnitelmallista ja pitkäjänteistä politiikkaa, jolla tehdään aikaisempaa tunnetummaksi Suomen vetovoimatekijöitä sekä näihin sisältyen mahdollisuuksia tehdä työtä, harjoittaa elinkeinoa ja opiskella Suomessa.

Toimenpiteet:

- Edistetään suunnitelmallista ja pitkäjänteistä politiikkaa yhteistyössä eri toimijoiden, kuten Suomen ulkomaanedustustojen, Suomen Akatemian, yliopistojen ja korkeakoulujen sekä Finnpron kanssa. Kohdennettua tietoa välitetään eri oppilaitosten sekä ulkomailla toimivien yritysten kautta.
- Työministeriö valmistelee strategian linjauksen toteuttamiseksi.

Vastuutahot: TM, UM, KTM, OPM, SM, Kuntaliitto

Kustannukset ja kustannusten jako: Selvitetään strategian valmistelun yhteydessä.

Lisätään sopimusperusteista yhteistyötä lähtömaiden kanssa

Maahantulo- ja työntekolupia myönnettäessä eri lähtömaiden kansalaisten tai tietyiltä alueilta tulevien ulkomaalaisten erityiskohtelu ei ole inkerinsuomalaisia sekä australialaisia ja uusiseelantilaisia työloman viettäjiä lukuun ottamatta kuulunut Suomen maahanmuuttopolitiikkaan. Tulevaisuudessa on kuitenkin odotettavissa tarvetta ulkomailla tarjottavien työnvälityspalvelujen kehittämiseksi. Samassa yhteydessä olisi tarpeen käyttää hyväksi mahdollisuus myös laajempaan sopimusperusteiseen yhteistyöhön työvoiman maahanmuuton alueella. Työpaikkoja ja työntekoa Suomessa koskevan tiedottamisen ohella toimintaan on mahdollista yhdistää alkuvaiheen kielenopetusta ja mahdollisesti tarvittavaa täydennyskoulutusta sekä erilaisia paluuta sujuvoittavia järjestelyjä. Yhteistyön toteuttamisessa edustustoverkolla on keskeinen asema.

Vieraan valtion alueella harjoitettava viranomaistoiminta edellyttää sopimusjärjestelyjä, joten sopimuskumppaneiksi on tarkoituksenmukaista valita valtioita, jotka ovat hallinnollisten kustannusten ja toiminnan tehokkuuden kannalta tarkoitukseen sopivia. Sopivuutta harkittaessa huomioon otettavia seikkoja ovat muun muassa maan väestön määrä, ikärakenne ja koulutustaso, väestön liikkuvuuden perinteet, maan etäisyys Suomesta ja maassa asuvien henkilöiden kotoutumisen edellytykset Suomeen. Tällä hetkellä tällaisia maita näyttäisi olevan varsinkin lähialueilla.

Suomen ja lähialueiden välillä on toteutettu ja käynnissä joitain työvoiman liikkuvuuteen liittyviä hankkeita. Interreg-hankkeena toteutettavan Suomen ja Venäjän välinen työvoiman liikkuvuus -projektin tuloksena ensimmäiset työntekijät ovat saapuneet Venäjältä itäiseen Suomeen. Pohjoiskalotin työmarkkinoista Barentsin työmarkkinoihin –projektin yhteydessä on muun muassa toteutettu neljän maan työvoimaviranomaisten yhteiset internet-sivut työvoiman liikkuvuuden kannustamiseksi Pohjoiskalotin alueella. Tähänastisen toiminnan mittasuhteet ovat kuitenkin olleet vaatimattomia.

Työvoiman maahanmuuton edistämisen kannalta sopivia kumppaneita näyttäisi tällä hetkellä olevan myös lähialueita kauempana. Maita, joissa työikäistä ja hyvin koulutettua väestöä on paljon, ovat esimerkiksi Ukraina ja kauempana sijaitsevat Kiina ja Intia.

- 3) **Politiikkalinjaus: Lisätään työvoiman liikkumista koskevaa yhteistyötä lähialueiden ja muiden Suomen kannalta merkittävien työvoiman lähtömaiden kanssa.**

Toimenpiteet: Neuvotellaan pilottihankkeen käynnistämisestä Venäjän, Ukrainan, Kiinan, Intian tai muun sopivan kumppanin kanssa yhteistyöstä työvoiman liikkuvuuden edistämiseksi. Yhteistyöstä ja yhteistyön laajuudesta sovitaan kumppanin kanssa. Kumppanimaassa sijaitseviin edustoihin nimetään yhdyshenkilöt koordinoimaan yhteistyötä.

Vastuutahot: TM, UM, SM

Kustannukset ja kustannusten jako: Kustannukset riippuvat toiminnan laajuudesta. Yhdyshenkilöiden palkkaus kustannetaan työministeriön varoista.

Pilottihankkeeseen on varauduttava kansallisin varoin, mutta toimintaan on myös mahdollista hakea Interreg- ja muuta EU-rahoitusta.

Yksinkertaistetaan työvoiman maahanmuuttoa koskevaa lupajärjestelmää

Nykyinen työvoiman maahanmuuttoa koskeva lupajärjestelmä perustuu 1.5.2004 voimaan tulleeseen ulkomaalaislakiin ja uusien EU-maiden kansalaisia koskevaan siirtymäaikalakiin. Ulkomaalaisen työnteko Suomessa edellyttää ulkomaalaislain nojalla pääsääntöisesti työntekijän oleskelulupaa tai siirtymäaikalain nojalla työvoimatoimiston hyväksymistä.

Työntekijän oleskelulupa myönnetään kaksivaiheisesti. Ensin työvoimatoimisto arvioi, onko avoinna olevaan työhön saatavilla kohtuullisessa ajassa sopivaa työvoimaa työmarkkinoilta. Lisäksi työvoimatoimisto arvioi työehtojen riittävyyden, työnantajan edellytykset toimia työnantajana sekä ulkomaalaisen toimeentulon riittävyyden varsinkin, jos kyseessä on osa-aikatyö. Myönteisen päätöksen jälkeen Ulkomaalaisvirasto myöntää ensimmäisen oleskeluluvan ja poliisi jatko-oleskeluluvan, ellei luvan myöntämiseen ole yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyviä esteitä tai ellei kyseessä katsota olevan yritys kiertää ulkomaalaislain säännöksiä.

Nykyisessä ulkomaalaislaissa laajennettiin ulkomaalaisen oikeutta työntekoon ilman työvoiman saatavuusharkintaa. Suurin osa Suomessa työskentelevistä ulkomaalaisista oleskelee ja työskentelee pelkästään yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen sekä toimeentuloedellytysten olemassaoloon liittyvän harkinnan nojalla (tavallinen oleskelulupa, viisumi tai viisumivapaus, työvoiman ja palvelujen vapaa liikkuvuus). Työvoiman saatavuusharkinta ei koske esimerkiksi yrityksen yli- ja keskijohdon tehtävissä tai erityisasiantuntijana toimivia, ammattiuurheilijoita ja valmentajia, ammattitaiteilijoita, ammattijournalisteja, kansainvälisissä järjestöissä toimivia, maatalouden kausityöntekijöitä eikä lyhytaikaisesti Suomeen lähetettäviä työntekijöitä. Tulee kuitenkin huomata, että työvoiman saatavuusharkinta kuitenkin pääosin kohdistuu aloille, joilla työnhakijoita on paljon.

Määräaikaisesti Suomessa oleskelevien ulkomaalaisten voidaan arvioida viime vuosina vuosittain aloittaneen noin 30 000 erilaista työtekojaksoa. Työntekijän oleskelulupa ja siirtymäaikalain mukainen työvoimatoimiston hyväksyminen kuitenkin koskee tällä hetkellä näistä vain alle viidesosaa. Arviot ovat kuitenkin karkeita, koska työvoiman maahanmuuton tilastointi on eri syistä nykyisin puutteellista.

Ulkomaalaisten työntekoa koskevassa lupajärjestelmässä on ongelmia. Järjestelmä on monimutkainen ja vaikeaselkoinen. Työnteko-oikeutta koskevat säännökset ovat yksityiskohtaisia, mutta tulkinnanvaraisia. Hakemusten käsittelyyn kuluu liiaksi aikaa, keskimäärin useita viikkoja. Pitkä käsittelyaika johtuu osin ulkomaalaisrekisterin puutteellisesta käytöstä ja käytettävyydestä. Esimerkiksi poliisi ei useinkaan itse tallenna rekisteriin tarvittavia tietoja, vaan siirtää hakemuksen Ulkomaalaisviraston tallennettavaksi. Osin säännökset tarpeettomasti rajoittavat ulkomaalaisten työnteko-oikeutta. Esimerkiksi perheenjäsenen työnteko-oikeus riippuu siitä, perustuuko päähakijan työnteko-oikeus työntekijän oleskelulupaan vai tavalliseen oleskelulupaan. Työvoiman saatavuusharkinnan nojalla työvoimatoimistoissa hylätään hyvin vähän hakemuksia, monilla ammattialoilla ei käytännössä ollenkaan. Hylkäämiset kuitenkin pääosin kohdistuvat aloille, joilla työnhakijoita on paljon.

Työntekijöiden maahanmuuttoa koskevan lupajärjestelmän tulee olla yhdenmukainen maahanmuuttopoliittisen ohjelman tavoitteiden kanssa. Tavoitteet edellyttävät muun muassa sitä, että lupajärjestelmä on selkeä ja yleiskuvaltaan myönteinen. Mahdollisuus työvoiman

saatavuusharkintaan tulee kuitenkin säilyttää herkimpien alojen kohdalla ainakin niin kauan, kun näiden alojen työllisyystilanne säilyy vaikeana.

4) **Politiikkalinjaus:** Yksinkertaistetaan kahdessa vaiheessa työvoiman maahanmuuttoa koskevaa lupajärjestelmää.

Toimenpiteet:

- Ensimmäisessä vaiheessa korjataan ulkomaalaislain työnteko-oikeutta koskevien säännösten ongelmat, kuten sääntelyn vaikeaselkoisuus ja perheenjäsenten työnteko-oikeuden rajoitukset. Lupa-asioita ratkaisevien työvoimatoimistojen määrää supistetaan yhteen tai korkeintaan kahteen. Selvitetään mahdollisuutta supistaa lupa-asioita ratkaisevien poliisiyksiköiden määrää. Työvoiman saatavuusharkinta säilytetään toistaiseksi. Ulkomaalaisrekisterin käyttöä ja käytettävyyttä lisätään. Tilastointia parannetaan. Lupahallinnon käytännön toimintaa tehostetaan ja hakemusten käsittelyä nopeutetaan. Ensimmäinen vaihe toteutetaan heti.
- Toisessa vaiheessa muutetaan järjestelmän rakenteita siten, että työnteko-oikeus sisältyy jokaiseen ulkomaalaiselle myönnettävään oleskelulupaan, mahdollisesti eräitä vuosittain sovittavia herkimpiä aloja lukuun ottamatta. Toinen vaihe toteutetaan työvoiman saatavuusongelmien lisääntyessä ja työttömyystilanteen helpottaessa.
- Siirtymistä seurataan poikkihallinnollisesti ja yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa työryhmässä, joka tekee myös ehdotuksen toiseen vaiheeseen siirtymiseksi.
- Biometriseen tunnistamiseen liittyvät kysymykset selvitetään erikseen sisäasiainministeriön toimesta.

Vastuutahot: TM, SM

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä.

Saadakseen oleskeluluvan työntekoa varten ulkomaalaisella tulee lupaa haettaessa olla tiedossa työ. Ensimmäinen oleskelulupahakemus on pääsääntöisesti tehtävä ennen maahan saapumista. Työnhakutarkoituksessa voi saapua maahan ja oleskelulupahakemuksen vireille pano Suomessa on mahdollista. Oleskeluluvan myöntäminen Suomesta käsin on kuitenkin mahdollista vain silloin, jos sen myöntämättä jättäminen olisi kohtuutonta tai työnantajan tai työntekijän kannalta perusteetonta. Mahdollisuus saada lupa myönnettyä Suomesta käsin haettuna edistäisi työnhakijan ja työnantajan kohtaamista ja olisi yhdenmukainen niiden edellä mainittujen ehdotusten kanssa, joiden tarkoituksena on kehittää ulkomailla tarjottavia työnvälityspalveluja.

- 5) **Politiikkalinjaus:** Parannetaan ulkomaalaisten työntekijöiden mahdollisuutta saapua hakemaan työtä Suomesta ja työpaikan järjestyttyä saada Suomesta käsin myönnettyä oleskelulupa työntekoa varten.

Toimenpiteet:

- Työnhakua varten voidaan myöntää viisumi tai myöhemmin mahdollisesti käyttöön otettava yli kolmen kuukauden maassa oleskelua varten myönnettävä niin sanottu pitkä viisumi.
- Työpaikan löydyttyä päätös oleskeluluvan myöntämisestä tehdään samoin perustein kuin haettaessa oleskelulupaa ulkomailta käsin.

Vastuutahot: UM, SM, TM

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä.

Selkiytetään elinkeinonharjoittajien maahanmuuttoa koskevaa lupajärjestelmää

Suomeen muuttavaa elinkeinonharjoittajaa koskee suurelta osin työntekijän oleskelulupaa vastaava elinkeinonharjoittajan oleskelulupajärjestelmä, joka otettiin käyttöön nykyisen ulkomaalaislain myötä. Lupa myönnetään kaksivaiheisesti. Ensin Ulkomaalaisviraston tiloihin sijoitettu Uudenmaan TE-keskuksen virkamies arvioi elinkeinotoiminnan kannattavuuden ja ulkomaalaisen toimeentulon riittävyyden paikallisen TE-keskuksen antaman lausunnon perusteella. Myönteisen päätöksen jälkeen Ulkomaalaisvirasto myöntää oleskeluluvan, ellei luvan myöntämiseen ole yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyviä esteitä tai ellei kyseessä katsota olevan yritys kiertää ulkomaalaislain säännöksiä. Toukokuusta vuoden loppuun vuonna 2004 Uudenmaan TE-keskus ratkaisi yhteensä 43 elinkeinonharjoittajan oleskelulupa-asiaa. Vuonna 2005 ratkaisuja arvioidaan olevan noin 130.

Elinkeinonharjoittajan oleskelulupajärjestelmässä ulkomaalaisen elinkeinotoiminnan elinkelpoisuus tulee asianmukaisesti arvioitua. Järjestelmään liittyy kuitenkin monia ongelmia. Elinkeinonharjoittajan oleskelulupajärjestelmä ei sovi hyvin yhteen Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämän ulkomaalaislupajärjestelmän kanssa. Ongelmana on myös elinkeinonharjoittajan käsite, joka edellyttää rajatonta henkilökohtaista vastuunalaisuutta ja on oikeuksien ja velvollisuuksien suhteen epätarkoituksenmukaisella tavalla jaettu kahtia ammatinharjoittajiin ja elinkeinonharjoittajiin. Elinkeinonharjoittajaksi katsottavalla on oikeus työhön myös toisen palveluksessa, mutta ammatinharjoittajalla ei ole. Työntekijän oleskelulupaan ja tavalliseen oleskelulupaan sisältyvä oikeus elinkeinonharjoittamiseen on epäselvä.

Elinkeinonharjoittajan oleskelulupajärjestelmä lisäksi koskee vain suhteellisen pientä osaa sellaisista ulkomaalaisista, jotka mieltävät olevansa elinkeinonharjoittajia. Silloin, kun ulkomaalainen on elinkeinotoiminnasta vain rajoitetusti vastuunalainen, kuten osakeyhtiön osakas tai kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies, lupahakemus käsitellään joko tavallisena tai työntekijän oleskelulupahakemuksena. Edellä mainituista syistä elinkeinonharjoittajan oleskelulupajärjestelmässä on selkeyttämisen tarvetta.

6) **Politiikkalinjaus:** Selkiytetään elinkeinonharjoittajan oleskelulupajärjestelmää.

Toimenpiteet:

- Selkiytetään elinkeinonharjoittajan oleskelulupa –järjestelmän suhde Patentti- ja rekisterihallituksen ulkomaalaislupajärjestelmään erityisesti koti- ja asuinpaikkapaikkavaatimusten osalta.
- Elinkeinoharjoittajan käsitettä uudistetaan siten, että lupajärjestelmä on mahdollisimman yhdenmukainen ja kattaa mahdollisimman suuren osan elinkeinonharjoittamisen perusteella maahan pyrkivistä ulkomaalaisista.
- Elinkeinoharjoittajan oleskelulupajärjestelmä rajoitetaan koskemaan maahan tuloa ja maassa oleskelua, jonka pääasiallinen tarkoitus on elinkeinonharjoittaminen.

Vastuutahot: SM, KTM, TM, STM, PRH

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä.

Helpotetaan oleskeluluvan Suomeen saaneen ulkomaalaisen perheenjäsenen pääsyä Suomeen ja Suomen työmarkkinoille

Ulkomaalaisten työntekijöiden mahdollisuus perhe-elämään Suomessa on merkityksellinen pyrittäessä edistämään työperusteista maahanmuuttoa. Perheen läsnäolo lisää sitoutumista työhön ja yhteiskuntaan. Päätöksen perheen muuttamisesta tulisi ensisijassa perustua työntekijän itsensä ja hänen perheensä päätökseen. Päätöstä ei tule lupamenettelyllä liiaksi ehdollistaa. Myös tilapäisluonteisella oleskeluluvalla maassa työskentelevän henkilön tai opiskelijan perheenjäsenille tulisi pääsääntöisesti myöntää oleskelulupa, jos sitä koskeva hakemus tehdään ja toimeentuloedellytys täyttyy.

Ulkomaalaisen perheenjäsenelle myönnettyyn oleskelulupaan ei kaikissa tapauksissa sisälly oikeutta tehdä ansiotyötä ilman erillistä työntekijän oleskelulupaa ja siihen liittyvää työvoiman saatavuusharkintaa. Työntekijän oleskelulupa edellytetään, jos perheenjäsenen tilapäinen oleskelulupa on myönnetty muulla perusteella kuin tilapäisen työntekijän oleskeluluvan tai tilapäisen elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan saaneen ulkomaalaisen perheenjäsenenä. Esimerkiksi opiskelijan perheenjäsenellä ei ole oikeutta tehdä ansiotyötä ilman erillistä työntekijän oleskelulupaa. Sen sijaan jos perheenjäsen on saanut jatkuvan tai pysyvän oleskeluluvan, perheenjäsen voi tehdä työtä vapaasti. Kaikkien perheenjäsenten vapauttaminen työntekijän oleskelulupavelvoitteesta helpottaisi perheenjäsenten pääsyä työmarkkinoille. Koska perheenjäsenet joka tapauksessa oleskelevat Suomessa, rajoittamaton oikeus työntekoon tulisi sallia.

7) **Politiikkalinjaus:** Helpotetaan oleskeluluvan Suomeen saaneen ulkomaalaisen perheenjäsenen pääsyä Suomeen ja Suomen työmarkkinoille.

Toimenpiteet:

- Vapautetaan oleskeluluvan saaneen ulkomaalaisen perheenjäsenen työntekijän oleskelulupavelvollisuudesta.
- Tehdään ulkomaalaislakiin tarvittavat muutokset.

Vastuutahot: SM, TM

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä.

Yksinkertaistetaan maahanmuuttajan rekisteröintimenettelyjä

Maahantulolupaa haettaessa ja sitä myönnettäessä ulkomaalaisen maassa oleskelusta, matkan tarkoituksesta, työnantajasta ja muista merkityksellisistä seikoista tehdään merkintä ulkomaalaisrekisteriin. Ulkomaalaisrekisteristä luovutetaan tietoja muun muassa väestörekisterikeskukselle ja maistraateille henkilön saamasta Suomen kansalaisuudesta, Kansaneläkelaitokselle ulkomaalaisen sosiaaliturvaan liittyvää päätöksentekoa ja valvontaa varten ja työsuojeluviranomaiselle ulkomaalaisen työntekijän työsuhteen ehtojen ja työnteko-oikeuden valvontaa varten. Ulkomaalaisrekisterin pitäjillä on oikeus saada rekisteriin merkittäväksi tietoja muun muassa väestötietojärjestelmästä, Kansaneläkelaitokselta, kunnan sosiaaliviranomaiselta ja veroviranomaiselta.

Maahan muuttavan ulkomaalaisen on lisäksi tehtävä maistraatille muuttoilmoitus, jota varten hänen on pääsääntöisesti käytävä henkilökohtaisesti maistraatissa. Tiedot päivittyvät maahanmuuttajan halutessa yhdellä ilmoituksella valtakunnalliseen väestötietojärjestelmään ja Postiin. Osoitetiedot välitetään väestötietojärjestelmästä automaattisesti myös viranomaisille, kuten seurakunnille, ajoneuvohallintoon, Kansaneläkelaitokseen, verohallintoon sekä puolustusvoimille. Lisäksi monet eläkelaitokset, pankit, vakuutusyhtiöt, järjestöt, lehtitalot ja yritykset saavat osoitetiedot suoraan väestötietojärjestelmästä.

8) Politiikkalinjaus: Yksinkertaistetaan maahanmuuttajien rekisteröintimenettelyjä.

Toimenpiteet: Selvitetään, voidaanko kaikkia maahanmuuttajia koskevat keskeiset rekisteröinnit hoitaa yhden viranomaisen luona.

Vastuutahot: SM

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä.

Edistetään maahanmuuttajien yrittäjyyttä

Maahanmuuttajien valmiudet yrittäjäksi ryhtymiseen ovat usein paremmat kuin kantaväestöllä keskimäärin. Maahanmuuttajien riskinottokynnys on matala ja heillä on usein runsaasti innovaatiopotentiaalia. Toinen maahanmuuttajien yrittäjyysaktiivisuutta selittävä tekijä on maahanmuuttajien usein heikko työmarkkina-asema. Kielitaidon puute, vaikeus sovittaa aikaisempaa koulutusta ja työkokemusta työmarkkinoiden tarpeisiin sekä syrjintä usein rajaavat maahanmuuttajien työmahdollisuuksia niin, että heillä on mahdollisuus sijoittua vain joillekin harvoille talouden sektoreille.

Yrittäjäksi ryhtymisen käytännössä kuitenkin usein estää se, että maahanmuuttajien on kieliongelmiensa ja muiden syiden takia vaikea saada tietoa yritysrahoitusmahdollisuuksista, verotuksesta ja yritystoimintaan yleensä liittyvistä muodollisuuksista sekä käytettävissä olevista neuvontapalveluista. Maahanmuuttajayrittäjät usein työllistävät muita maahanmuuttajia. On tärkeää,

että maahanmuuttajat eivät kokisi yritysilmapiiriä Suomessa yrittäjyysuunnitelmien toteuttamisen esteeksi. Kattavaa selvitystä maahanmuuttajien yritystoiminnasta ja sen esteistä Suomessa ei kuitenkaan ole laadittu.

Suomessa on tällä hetkellä järjestelmiä, jotka ovat myös yritystoimintaa kaavailevan maahanmuuttajan käytössä. Keskeisimmät näistä ovat uusyrityskeskusverkosto ja yritystoimintaa aloittavien toimeentulon tukemiseksi tarkoitettu niin sanottu starttirahajärjestelmä. Maahanmuuttajille järjestetty yrittäjäkoulutus on ollut projektiluontoista. Pysyvää maahanmuuttajien tarpeisiin erikoistuneita yrityspalveluja ja yrittäjäkoulutusta on ollut saatavilla lähinnä vain Helsingissä. Vuonna 2004 ulkomaan kansalaisille myönnettiin 368 hakemuksesta yhteensä 277 starttirahaa.

Hallitus edistää yrittäjyyttä yleisesti yrittäjyyden politiikkaohjelman keinoin. Politiikkaohjelmaan sisältyy muun muassa yrittäjyyskoulutus, yrittäjyyden kehittämishankkeet, opettajien täydennyskoulutus sekä starttirahajärjestelmän uudistaminen. Politiikkaohjelman mukaan hallitus perustaa maahanmuuttajien yrittäjyyden edistämisen koordinoitiryhmän vuoden 2005 aikana. Eri tahojen toimesta tuotetaan monikielistä yrittäjyyskoulutusta. Kauppa- ja teollisuusministeriö tuottaa osana vuosittaista yrittäjyyskatsausta maahanmuuttajien yrittäjyyttä koskevan tilannekatsauksen.

9) **Politiikkalinjaus:** Edistetään maahanmuuttajien yrittäjyyttä.

Toimenpiteet:

- **Kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa työryhmän edistämään maahanmuuttajien yrittäjyyttä muun muassa yritysrahoitusta kehittämällä.**
- **Laaditaan kattava selvitys maahanmuuttajien yritystoiminnasta.**
- **Vakiinnutetaan maahanmuuttajien yrittäjyyttä koskevat neuvontapalvelut ja koulutus sekä niistä tiedottaminen.**

Vastuutahot: KTM, OPM, OPH, TM

Kustannukset ja kustannusten jako: Kustannukset katetaan kunkin hallinnonalan määrärahoista.

Parannetaan ulkomailla hankitun osaamisen tunnustamisjärjestelmää

Maahanmuuttajien aiemman koulutuksen ja kokemuksen puutteellista tunnustamista on pidetty yhtenä työvoiman ja opiskelijoiden liikkuvuuden esteenä. Eri maissa käytössä olevien osaamisen tunnustamisjärjestelmien yhteensopimattomuuteen on kiinnitetty huomiota muun muassa EU:ssa ja Pohjoismaisessa ministerineuvostossa. Myös maahanmuuttajalle itselleen aiheutuu haittaa siitä, että hänen aiempaa koulutustaan ja osaamistaan ei voida täysimääräisesti hyödyntää vastaanottavassa maassa.

Ulkomailla tutkintonsa suorittaneen hakiessa julkisen sektorin tehtävään tai virkaan, jonka kelpoisuusvaatimuksena on vähintään kolmivuotinen korkea-asteen tutkinto, tarvitaan yleensä Suomen viranomaisten päätös tutkinnon kelpoisuudesta Suomessa. Tutkinnon tunnustamisesta vastaa Opetushallitus. Myös eräissä vaarallisissa töissä, kuten esimerkiksi sukellustyössä, nosturin kuljettamisessa sekä räjäytys- ja louhintatyössä työntekijältä vaaditaan pätevyystodistus, kuten siitä on erikseen säädetty. Myös tutkintojen tunnustamisesta näillä aloilla on säädetty.

Ammatinharjoittamisoikeuden ulkomaisen tutkinnon perusteella myöntää sama viranomainen, joka myöntää ammatinharjoittamisoikeuden Suomessa tutkintonsa suorittaneille. Ammatinharjoittamisoikeuden tarvitsevat Suomessa muun muassa terveydenhuollon ammatinharjoittajat, eläinlääkärit, eräät tilintarkastajat, asianajajat ja merenkulun ammatinharjoittajat.

Ammattipätevyyden saavuttamiseen tähtäävää valmistavaa koulutusta akateemisen loppututkinnon omassa maassaan suorittaneille on järjestetty lähinnä työvoimakoulutuksena eri puolilla maata. Koulutusta on hankittu muun muassa lääkäreille ja opettajille. Turun työvoimatoimiston yhteydessä toteutettavan ESR -rahoitteisen Specima-projektin puitteissa on kehitetty uusia malleja akateemisen tutkinnon suorittaneiden maahanmuuttajien pätevöittämiseksi yhdessä korkeakoulujen kanssa.

10) **Politiikkalinjaus:** Parannetaan ulkomailla hankitun osaamisen tunnustamisjärjestelmää

Toimenpiteet:

- Tehostetaan maahanmuuttajien ulkomailla saadun osaamisen hyödyntämistä joustavoittamalla aiemman koulutuksen ja osaamisen tunnustamista sekä lisäämällä mahdollisuuksia näytön kautta hankittavaan pätevyyden osoittamiseen.
- Kehitetään muiden kuin korkeakoulututkintojen tunnustamismenettelyjä.
- Parannetaan koordinaatiota ja yhteistyötä osaamisen tunnustamisen parissa toimivien tahojen välillä. Lisätään tiedottamista eri tunnustamismahdollisuuksista.
- Jatketaan tiivistä yhteistyötä EU-tasolla ja Pohjoismaisella tasolla osaamisen tunnustamisjärjestelmien yhteensovittamiseksi.

Vastuutahot: OPM

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä.

3.2. Edistetään opiskelijoiden ja tutkijoiden maahanmuuttoa

Helpotetaan opiskelijoiden työmarkkinoille pääsyä

Sisäasiainministeriön työryhmä esitti vuonna 2004 lainmuutoksia, joilla voitaisiin edistää kolmansista maista tulevien opiskelijoiden hakeutumista Suomeen ja sijoittautumista työelämään. Työryhmän näkemyksen mukaan ulkomaalaiset opiskelijat ovat voimavara, joka voi muuntua Suomessa vaikuttaviksi osaajiksi ja täyttää työvoiman tarvetta. Ulkomaalainen, jonka kotoutuminen Suomeen alkaa jo opiskeluvaiheessa ja joka on suorittanut tutkintonsa Suomessa, sijoittuu helpommin työmarkkinoille kuin ulkomaalainen, joka hakee työtä mutta jolla ei ole siteitä Suomeen.

Työryhmä ehdotti muun muassa, että lukukausien aikaiseen työnteko-oikeuteen kohdistuvia säännöksiä muutettaisiin. Nykyisen 20 viikoittaisen tuntirajoituksen sijaan rajoitettaisiin työntekoa pidemmällä aikavälillä. Lisäksi opintoihin sisältyvän lopputyön tekeminen ansiotyönä tulisi työryhmän mukaan vapauttaa työntekijän oleskelulupavollisuudesta. Opiskelijalle tulisi myöntää tutkinnon suorittamisen jälkeen jatko-oleskelulupa työnhakua varten. Oleskelulupa myönnettäisiin tutkinnon suorittamisen jälkeen kuudeksi kuukaudeksi edellisen oleskeluluvan päättymisestä. Myöntämisen edellytyksenä olisi, että henkilön toimeentulo on turvattu. Työryhmän mukaan suomalaisesta oppilaitoksesta valmistunut ulkomaalainen tulisi vapauttaa työntekijän oleskelulupavollisuudesta. Työryhmän ehdotusten pohjalta on valmisteltu hallituksen esitys ulkomaalaislain muuttamiseksi.

- 11) **Politiikkalinjaus:** Helpotetaan ulkomaalaisten opiskelijoiden ja tutkijoiden työmarkkinoille pääsyä.

Toimenpiteet:

- Otetaan käyttöön Suomessa tutkinnon suorittaneille oleskelulupa työnhakua varten pidemmäksi ajaksi kuin kuudeksi kuukaudeksi.
- Lisätään ulkomaalaisille opiskelijoille ja Suomessa tutkinnon suorittaneille suunnattuja harjoittelupaikkoja työmarkkinoille sijoittumisen ja kotoutumisen helpottamiseksi.
- Tarjotaan ulkomaalaisille opiskelijoille opetusta myös suomen ja ruotsin kielellä ja kielessä, jotta sijoittuminen työelämään tutkinnon suorittamisen jälkeen tehostuisi.

Vastuutahot: SM, TM, OPM

Kustannukset ja kustannusten jako: Lupajärjestelmän muutokset tehdään virkatyönä.

Edistetään tutkijoiden maahanmuuttoa

Avoimessa, nopeasti liikkuvan tiedon maailmassa kansainvälisyys on välttämätön osa tutkimustoimintaa. Suomen keskeisiä haasteita ovat suomalaisten tutkimusympäristöjen houkuttelevuus ja kilpailukykyisyys sekä suomalaisten tutkijoiden yhteistyön kansainvälinen verkottuminen. Suomalaisissa korkeakouluissa ulkomaalaisten tutkijoiden osuus on nykyisin huomattavasti alle EU-maiden keskiarvon. Sen lisäksi, että on tarpeen tehostaa tutkijakoulutusta, Suomeen tarvitaan myös lisää myös ulkomaalaisia tutkijoita niin korkeakouluihin kuin myös yritysmaailmaan.

- 12) **Politiikkalinjaus:** Tutkimustehtävissä työskentelevien ulkomaalaisten maahanmuuttoa edistetään osana työvoiman maahanmuuton edellytysten parantamista.

Toimenpiteet:

- Jatketaan viranomaisten, yliopistojen ja tutkimuslaitosten yhteistyön kehittämistä, koska tutkijoiden maahanmuuton edistäminen vaatii yhteistyötä eri sektorien välillä.
- Huolehditaan siitä, että työvoiman saatavuusharkinta ei miltään osin ulotu tutkijoihin sovellettavaan lupamenettelyyn.
- Myönnetään tutkijoille jatkuvaluonteinen oleskelulupa ottaen huomioon, että projektirahoituksen takia palvelussuhde yleensä sovitaan vuodeksi kerrallaan, vaikka tutkimushanke olisikin vuosien mittainen.
- Huolehditaan siitä, että tutkijoille myönnettävään oleskelulupaan liittyvä työnteko-oikeus on riittävän laaja. Yrityksiin asiantuntijaksi palkattujen tutkijoiden tulee voida siirtyä joustavasti ammatti- ja toimialojen välillä.
- Tutkijoiden tulee sivutoimisesti voida tehdä muuta kuin tutkimustyötä.

Vastuutahot: OPM, SM, TM

Kustannukset ja kustannusten jako: Kustannukset katetaan kunkin hallinnonalan määrärahoista.

3.3. Kanavoidaan inkerinsuomalaisten paluumuuttoa työmarkkinoiden tarpeisiin

Entisen Neuvostoliiton alueella asuvien inkerinsuomalaisten ja suomalaista syntyperää olevien on ollut mahdollista muuttaa Suomeen 1990-luvun alusta lähtien. Yhteensä näitä paluumuuttajia on saapunut noin 25 000 lähinnä Venäjältä ja Virosta. Suomeen muuttoaikeissa olevien inkerinsuomalaisten tulee ilmoittautua Ulkomaalaisviraston ylläpitämään paluumuuttojonoon, jonka todellista kokoa selvitetään. Ulkomaalaisviraston arvion mukaan paluumuuttojonon kooksi jäänee noin 10 000-15 000 henkeä.

Inkerinsuomalaisille myönnetään ulkomaalaislain edellytyksin jatkuva oleskelulupa, jos hakijalla on riittävä suomen tai ruotsin kielen taito. Hakijan tulee osallistua lähtömaassa järjestettyyn paluumuuttovalmennukseen ja esittää Suomen viranomaisen järjestämän kielitutkinnon suorittamisesta todistus. Inkerin siirtoväkeen kuuluneille ja sotien aikaan Suomen armeijassa palvelleille (arviolta noin 1 500 henkeä) on myönnetty oleskelulupa ilman jonotusta ja kielitaitoedellytystä. Paluumuuttoa on käytännössä viivästyttänyt asuntojen puute.

Viime aikoina työnantajat ovat osoittaneet kasvavaa kiinnostusta paluumuuttajien palvelukseen ottamiseen. Pietarissa sijaitseva Inkerin liiton työnvälitystoimisto etsii inkerinsuomalaisia muun muassa teollisuuden sekä kuljetus-, teollisuus- ja rakennusalan työnantajien palvelukseen. Niille inkerinsuomalaisille, jotka eivät muuta Suomeen paluumuuttojonon kautta, voidaan myöntää työntekoa varten tavallinen oleskelulupa, johon ei liity työvoiman saatavuusharkintaa.

13) **Politiikkalinjaus: Edistetään inkerinsuomalaisten paluumuuttoa siten, että paluumuuttojonon purkamisen ohella paluumuutto kanavoidaan työmarkkinoiden tarpeisiin.**

Toimenpiteet:

- Ratkaistaan jonossa jo olevien paluumuuttohakemukset nykyisten perusteiden mukaan, mutta jonoon ei enää oteta uusia hakijoita. Jonon purkua nopeutetaan.
- Tehostetaan inkerinsuomalaisten työmarkkinoille sijoittumista siten, että jonossa oleville suunnataan tehostettua tiedotusta työntekomahdollisuuksista Suomessa sekä työntekoa varten myönnettävistä määräaikaisista oleskeluluvista. Suomessa toimiville työnantajille suunnataan tehostettua tiedotusta mahdollisuuksista ottaa palvelukseen jonossa olevia paluumuuttajia.

Vastuutahot: SM, TM, UM

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä.

3.4. Edistetään monikulttuurisuutta ja syrjimättömyyttä

Edistetään eri väestöryhmien välisiä hyviä suhteita

Väestöryhmien väliset hyvät etniset suhteet ovat olennaisen tärkeitä ihmisoikeuksia kunnioittavassa yhteiskunnassa. Monikulttuurisuus ja alkuperästä riippumaton yhdenvertaisuus ovat myös tärkeitä kilpailu- ja houkuttelevuustekijöitä pyrittäessä edistämään työperusteista maahanmuuttoa. Monikulttuurinen työyhteisö ja toimintaympäristö voivat olla merkittäviä innovatiivisuuden kasvualustoja. Eri väestöryhmien välisten suhteiden edistäminen vahvistaa myös Suomen kansallisten vähemmistöjen, kuten romanien ja saamelaiden yhdenvertaisuutta ja torjua näihin ryhmiin kohdistuvaa syrjintää.

Monikulttuuristen ja syrjimättömien työyhteisöjen ja muun yhteiskunnan kehittymisen edellytyksenä on poliittisten päättäjien, viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan vahva sitoutuminen syrjimättömyyteen, alkuperästä riippumattomaan yhdenvertaisuuteen sekä eri kulttuurien ja uskontojen keskinäiseen kunnioittamiseen. Vahvaan sitoutumiseen kuuluvat selkeät rasismien ja muukalaisvihamielisyyden vastaiset kannanotot, rakenteelliseen syrjintään puuttuminen, kotoutumisen tukeminen ja syrjäytymisen ehkäisy sekä voimavarojen suuntaaminen eri väestöryhmien välisten suhteiden edistämiseen.

Kansainvälisesti vertaillen eri väestöryhmien väliset suhteet ovat Suomessa melko hyvät. Suomessa ei ole ajautettu vaihtoehdottomaan tilaan, vaan eri väestöryhmien välisten suhteiden kehittymistä voidaan ohjata suunnitelmallisen politiikan avulla. Kantaväestön ja maahanmuuttajaryhmien välillä esiintyy kuitenkin joissain tilanteissa ajoittain ongelmia. Tärkeää on pyrkiä vahvistamaan myönteisiä asenteita ja pyrkiä vähentämään kielteistä asennoitumista. Lisäksi on tärkeää pyrkiä lisäämään maahanmuuttajien työelämään osallistumista, joka on yhä keskimäärin huomattavasti kantaväestöä alhaisempi.

14) Politiikkalinjaus: Tuetaan eri väestöryhmien välisten suhteiden kehittymistä myönteiseen suuntaan.

Toimenpiteet:

- Painotetaan rakenteellista työtä väestöryhmien hyvien etnisten suhteiden edistämiseksi. Hyvien etnisten suhteiden kehittäminen otetaan huomioon kaikessa yhteiskuntapolitiisessa suunnittelussa, erityisesti työllisyyspolitiikassa, koulutuspolitiikassa, valtion ja kuntien asuntopolitiikassa sekä sosiaalisen ja taloudellisen syrjäytymisen ehkäisyssä.
- Lisätään asennekasvatusta sekä syrjimättömyyttä koskevaa tiedotusta kaikkialla yhteiskunnassa, erityisesti päiväkodeissa, oppilaitoksissa, opettajankoulutuslaitoksissa, työpaikoilla ja mediasta vastaavilla tahoilla.
- Tuetaan työyhteisöjen kehittymistä monikulttuurisiksi. Monikulttuurisuusprojektien hyviä käytäntöjä muutetaan arkisiksi peruslinjauksiksi erityisesti yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa.
- Kerätään tietoja paikallistason hyvistä käytännöistä eri väestöryhmien välisten suhteiden edistämiseksi. Hyvistä käytännöistä tiedotetaan ja ne otetaan huomioon kotouttamisohjelmia kunnissa laadittaessa.
- Seurataan kotoutumisen seurannan yhteydessä eri väestöryhmien välisten suhteiden tilaa yleensä ja tässä ohjelmassa esitettyjen toimien toteutumista erityisesti.
- Sovitaan tarvittavista mittareista sekä tietojen systemaattisesta ja kokonaisvaltaisesta keräämisestä eri ministeriöiden, tilastojen tuottajien,

kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden kesken.

Vastuutahot: Kaikki ministeriöt, Kuntaliitto, kunnat

Kustannukset ja kustannusten jako: Kukin toimija vastaa omista kustannuksistaan.

Edistetään maahanmuuttajaryhmien osallisuutta ja tuetaan mahdollisuuksia oman kulttuurin säilyttämiseen

Maahanmuuttajien osallistuminen lähidemokratiaan poliittisten puolueiden tai järjestöjen välityksellä edistää sitoutumista yhteiskuntaan. Tärkeätä on, että poliittisen toiminnan lisäksi asuinyhteisöissä ja muussa arkielämän vuorovaikutuksessa pyritään löytämään keinoja maahanmuuttajaväestön osallistumiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi. Monissa kunnissa ja asuinyhteisöissä toimii jo nyt yhteistyön neuvottelukuntia, kohtauspaiikkoja ja muita maahanmuuttajien ja muun väestön vuorovaikutusta edistäviä elimiä.

Etnisten suhteiden neuvottelukunnan (ETNO) rakenteiden uudistaminen on käynnissä. Vähemmistöasiain neuvottelukunta on asetettu ja aloittanut toimintansa. Maahanmuuttajien osallisuuden kehittäminen on mukana hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmassa.

Maahanmuuttajien kannustaminen osallisuuteen ei merkitse sitä, että maahanmuuttajia ohjattaisiin luopumaan omasta kulttuuristaan. Suomessa on tuettu maahanmuuttajien, erityisesti maahanmuuttajalasten oman kielen sekä kulttuurin oppimista ja säilyttämistä. Oikeus oman kulttuuriin ei oikeuta perus- tai ihmisoikeusloukkauksiin eikä muuhun Suomessa lainvastaiseksi katsottavaan menettelyyn, kuten avioliittoon pakottamiseen, tyttöjen ympärileikkaukseen tai suvun kunnialla perusteltuun naisiin ja tyttöihin kohdistuvaan väkivaltaan. Maahanmuuttajan oikeus oman kulttuurin säilyttämiseen on voimassa vain lainsäädännön puitteissa.

15) **Politiikkalinjaus: Edistetään maahanmuuttajien osallisuutta ja tuetaan mahdollisuuksia lainsäädännön puitteisiin sijoittuvan oman kulttuurin säilyttämiseen.**

Toimenpiteet:

- Luodaan nykyistä parempia edellytyksiä maahanmuuttajien osallisuudelle lähiyhteisöissä, kuten naapurustossa, työyhteisöissä, kouluissa ja harrastuksissa.
- Tuetaan vähemmistökulttuuriryhmien omaa kansalaistoimintaa, erityisesti maahanmuuttajanuorten nuoriso- ja liikuntatoimintaa tavoitteena sekä kotoutumisen edistäminen että oman identiteetin vahvistaminen. Osoitetaan nykyistä enemmän kohtaamispaikkoja ja vastaavia tiloja maahanmuuttajien omaehtoisen toiminnan tukemiseksi.
- Selvitään mahdollisuuksia maahanmuuttajien uskonnollisten yhdyskuntien tukemiseksi.
- Tuetaan monietnistä kansalaistoimintaa valtionavustuksin.
- Lisätään maahanmuuttajien tietoisuutta ihmis- ja perusoikeuksista sekä muista yksilön, erityisesti naisten ja lasten oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa.
- Lisätään viranomaisten valmiuksia puuttua ihmisoikeuksien toteutumista uhkaaviin tilanteisiin.

Vastuutahot: OPM, TM, SM, OM, YM, Kuntaliitto, kunnat

Kustannukset ja kustannusten jako: Kukin toimija vastaa omista kustannuksistaan.

Tehostetaan rasismien ja alkuperään perustuvan syrjinnän torjuntaa

Perustuslaissa, rikoslaissa ja muualla lainsäädännössä säädettyjä syrjinnän kieltoja täydentää helmikuussa 2004 voimaan tullut yhdenvertaisuuslaki. Laissa on säädetty myös positiivisista toimista tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Vaikka yhdenvertaisuuslaki on syrjinnän kieltävä yleislaki, kielletyt syrjintäperusteet ja käytettävissä olevat oikeusturvakeinot osin riippuvat elämänalasta. Hyvitystä ei esimerkiksi voida tuomita, jos syrjintä on tapahtunut kansalaisuuden perusteella tavaroiden ja palvelujen vaihdannan yhteydessä. Yhdenvertaisuuslain ulkopuolelle on lisäksi rajattu tilanteet, joissa on kyse ulkomaalaislainsäädännön soveltamisesta

Yhdenvertaisuuslain mukaan viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta ja laatia suunnitelma etnisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Vähemmistövaltuutetun toiminnassa suunnitteluelvoite on osoittautunut toimivaksi keinoksi edistää etnistä yhdenvertaisuutta. Suunnitteluelvoite kuitenkin koskee vain viranomaisten palveluiden tuottamista, mutta ei viranomaisten eikä muiden työnantajien työhön- ja muuta henkilöstöpolitiikkaa. Koska maahanmuuttajien palvelukseen ottamiseen yhä liittyy ennakkoluuloja olisi tärkeää, että viranomaiset omaksuisivat suunnitelmallisen asenteen maahanmuuttajien palvelukseen ottamiseksi julkiselle sektorille. Yhdenvertaisuuslain mukaisen suunnitteluelvoitteen ulottaminen koskemaan myös viranomaisen työnantajaroolia tukisi tätä lähtökohtaa. Tärkeää olisi myös suunnitteluelvoitteen ulottaminen koskemaan suurimpia yrityksiä.

Rasistisesti motivoitunut rikollisuus on varsin yleistä. Poliisin tietoon tulee vuosittain noin 300–500 rikosta, joiden motiivin epäillään olevan rasistinen. Myös kiihottamista kansanryhmää vastaan esiintyy. Tyypillisiä rikoksia ovat pahoinpitely, vahingonteko ja laiton uhkaus. Voidaan myös arvioida, että vain pieni osa rikoksista päättyy poliisin tai muiden viranomaisten tietoon. Yhtenä syynä tähän on uhrien yleinen epäluottamus viranomaisia kohtaan, mikä usein liittyy aiempiin kokemuksiin lähtömaassa.

Asennetutkimuksista voidaan päätellä, että tiedotusvälineet vaikuttavat merkittävästi eri väestöryhmiin kohdistuviin asenteisiin. Siksi tiedotusvälineiden olisi tärkeä omaksua vastuulliseen tiedottamiseen suuntaavia sisäisiä ohjeita sekä säännönmukaisesti seurata ohjeiden noudattamista käytännössä.

Rasismien ja alkuperään perustuvan syrjinnän esiintymistä on Suomessa viimeisen kymmenen vuoden aikana selvitetty usein tutkimuksin. Tutkimustuloksia ei kuitenkaan ole voitu riittävästi hyödyntää politiikkaa ja toimenpiteitä kehitettäessä. EU:ssa ja kansainvälisissä järjestöissä on vireillä hankkeita syrjintätiedon keräämisen tehostamiseksi ja syrjintää mittaavien yhteisten indikaattoreiden kehittämiseksi.

- 16) **Politiikkalinjaus: Asetetaan tavoitteeksi ”nollatoleranssi” rasismien ja etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän ehkäisyssä. Kaikki viranomaiset sekä työmarkkina- ja kansalaisjärjestöt omaksuvat päättäväisen asenteen alkuperästä riippumattoman tosiasiallisen yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi.**

Toimenpiteet:

- Madalletaan kynnystä puuttua alkuperään perustuvaan syrjintään ja rasismiin. Erityisesti poliisi- ja oikeusviranomaisten mahdollisuuksia puuttua rasisestisesti motivoituneeseen rikollisuuteen vahvistetaan lisäämällä koulutusta ja tiedottamista.
- Kehitetään syrjinnän ja rasismin uhreiksi joutuneiden tuki- ja neuvontapalveluja.
- Viranomaisten, erityisesti opetus-, sosiaali- ja terveys- sekä muiden peruspalvelujen tuottamisesta vastaavien viranomaisten, tulee sekä valtakunnallisella että paikallistasolla luoda hyvät käytännöt rasismin ja syrjinnän ehkäisemiseksi sekä siihen puuttumiseksi. Niiden tulee myös varmistaa, että samat periaatteet koskevat niiden hankkimia ostopalveluita. Tämä linjaus tulee sisällyttää myös peruspalvelusuunnitelmiin.
- Valtionavustuksia myöntävät viranomaiset varmistavat, että avustettavien järjestöjen toiminta on omiaan tukemaan suvaitsevaisuutta.
- Puututaan aiempaa tehokkaammin kiihottamiseen kansanryhmää vastaan.
- Selvitetään yhdenvertaisuuslain vaikutukset ja mahdolliset ongelmakohdat ja valmistellaan tarvittavat esitykset lainmuutoksiksi.
- Ulotetaan yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvoite myös viranomaisen toimintaan työnantajana. Velvoite yhdenvertaisuussuunnitteluun ulotetaan koskemaan myös suurimpia yrityksiä.
- Seurataan syrjimättömyys- ja yhdenvertaisuuslainsäädäntöä koskevan tiedottamisen onnistumista.
- Kannustetaan tiedotusvälineitä vastuulliseen tiedonvälitykseen maahanmuutosta ja eri väestöryhmien välisistä suhteista. Myös viranomaisten tulee tiedottaa vastuullisesti.
- Työministeriö laatii yhteistyössä muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa monivuotisen tiedotus- ja koulutusstrategian tietoisuuden lisäämiseksi yhdenvertaisuuslaista.

Vastuutahot: Kaikki ministeriöt, Kuntaliitto, kunnat

Kustannukset ja kustannusten jako: Kukin toimija vastaa omista kustannuksistaan.

3.5. Opastetaan ulkomaalaisia ja tuetaan maahanmuuttajien kotoutumista

Kotouttamislaissa maahanmuuttajien *kotoutumisella* tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä tavoitteena osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan samalla oma kielensä ja kulttuurinsa säilyttäen. Tavoite koskee kaikkia pidempiaikaisesti maahan saapuvia maahanmuuttajia.

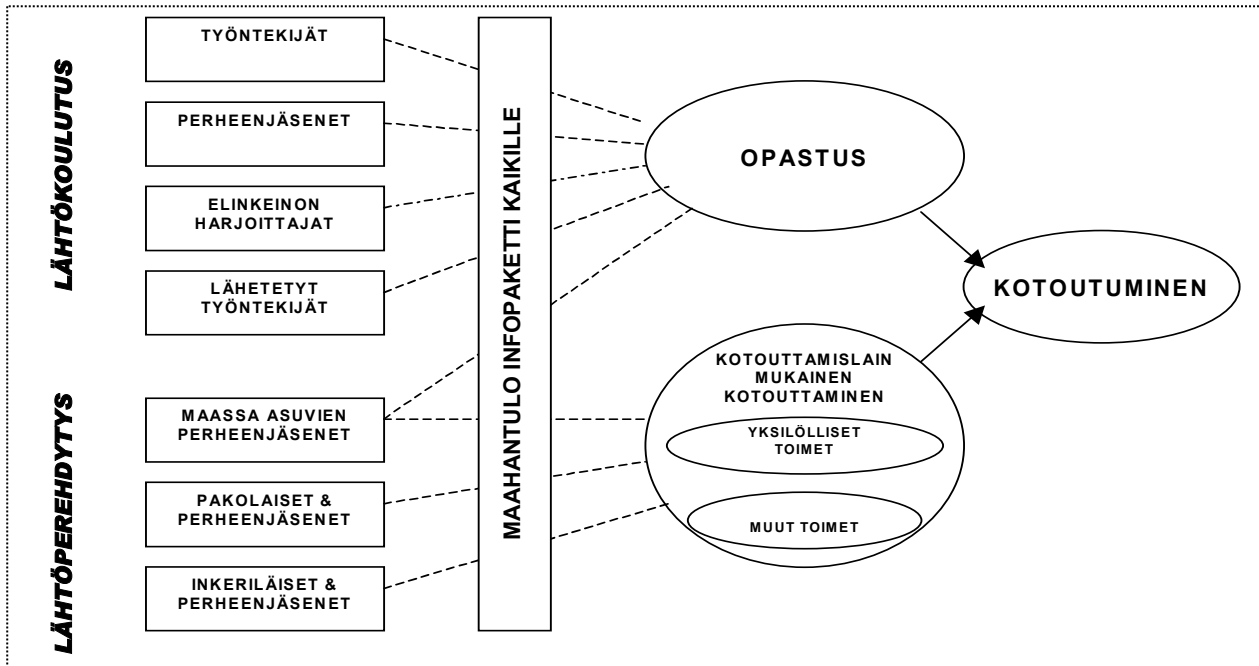
Kotoutuminen on myös kaksisuuntainen keskinäisen mukautumisen prosessi. Kotoutumiseen osallistuvat maahanmuuttajien lisäksi työ- ja muut lähiyhteisöt sekä koko yhteiskunta. Kotouttamislaissa on määritelty yksilöllisiä toimenpiteitä, jotka kohdistuvat erityisesti niiden maahanmuuttajien kotoutumisen tukemiseen, jotka ovat työttömiä tai tarvitsevat muuten yhteiskunnan toimeentulojärjestelmien tukea. Maahanmuuttajien kotoutumisen tukeminen huomioidaan myös läpivirtausperiaatteella yhteiskunnan eri toimialojen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Osa maahanmuuttajista kotoutuu omatoimisesti ilman yhteiskunnan erityistukea. Osa kuitenkin tarvitsee kotoutumisensa tueksi ohjausta, koulutusta ja muita tukitoimia. Kotouttamistoimien piirissä olevat maahanmuuttajaryhmät on määritelty kotouttamislaissa. Huomioon tulee ottaa se, että myös työelämän ulkopuolella olevien perheenjäsenillä ja erityisesti nuorilla tulee olla todelliset mahdollisuudet kouluttautua, työskennellä ja elää myönteisessä vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteisön kanssa.

Kaikki maahanmuuttajat, riippumatta oleskeluluvan myöntämisen perusteista, tarvitsevat *tietoa ja opastusta* yhteiskunnassa toimiakseen. Maahan muuttavat työntekijät ja elinkeinonharjoittajat ja heidän perheenjäsenensä yleensä kuitenkin jäävät yksilöllisten kotoutumista edistävien toimien ulkopuolelle. Maassa tilapäisesti työskentelevät ulkomaalaiset eivät myöskään ole asumisperusteisten palvelujen piirissä. Näiden ryhmien opastus työelämään ja yhteiskuntaan tapahtuu nykyisin lähinnä työnantajalle kuuluvan työhön perehdyttämisen ja ulkomaalaisen omatoimisen tiedonhankinnan muodossa. Tietoja elämästä ja työskentelystä Suomessa on omatoimisesti saatavissa muun muassa työministeriön internet-sivuilla ja esimerkiksi työministeriön yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa eri kielillä julkaisemasta Suomeen Työhön?–opaslehtisestä. Helsingin kaupungin kulttuurikeskus Caisa on luonut eri kuntien yhteistä internetissä julkaistavaa maahanmuuttajien infopankkia.

Maahan muuttavat työntekijät ja elinkeinonharjoittajat ja heidän perheenjäsenensä tarvitsevat yhteiskunnassa toimiakseen kuitenkin nykyistä tehokkaampaa tiedottamista ja opastusta. Opastuksen tarve ja laajuus riippuvat monista seikoista, kuten oleskelun kestosta ja luonteesta, iästä, aikaisemmasta koulutuksesta ja lähtömaasta. Tästä syystä olisi tarpeen luoda kotouttamisjärjestelmää täydentämään työperusteisesti maahan muuttavien ja heidän perheenjäsentensä tarpeisiin kattava opastusjärjestelmä. Maassa oleskelun mahdollisesti pitkittyessä, heille tulisi olla tarjolla myös kotoutumista edistäviä palveluja.

Kuvio 4. Maahanmuuttajien opastus ja kotouttaminen

Luodaan opastusjärjestelmä. Työvoimana maahan saapuvien opastus olisi kotouttamista täydentävänä järjestelmänä uusi järjestely. Opastuksen tarkoituksena on maahanmuuton alkuvaiheessa perehdyttää ulkomaalainen kieleen ja yhteiskuntaan sekä luoda hyvät valmiudet kotoutumisprosessin jatkamiseen tarvittaessa. Opastus ei olisi ulkomaalaiselle velvoite, vaan mahdollisuus. Siitä hyötyisivät ensisijaisesti maahan saapuvat työntekijät, elinkeinonharjoittajat ja heidän perheenjäsenensä, mutta siitä voivat hyötyä kaikki muutkin sellaiset maahanmuuttajat, jotka eivät ole kotouttamislain mukaisten toimenpiteiden piirissä.

Opastus voitaisiin aloittaa jo ennen maahan saapumista. Lähtömaassa voi olla tarpeen järjestää erityisesti kielenopetusta ja ammatilliseen osaamiseen liittyvää koulutusta. Opastus ennen maahan saapumista olisi tarkoituksenmukaista varsinkin, jos työvoiman liikkuvuutta lisätään sopimusperusteisesti kumppanivaltiota Suomeen. Lähtömaassa järjestettävää koulutusta voivat järjestää Suomen viranomaiset yksin tai yhdessä työnantajien kanssa.

Osana opastusta maahanmuuttajalle annettaisiin heti tulon jälkeen kirjallinen ja sähköinen perustietopaketti, joka olisi laajempi kuin nykyisin saatavilla oleva opastusaineisto. Tietopaketti sisältäisi perustiedot maahanmuuttajan oikeuksista ja velvoitteista, työelämästä ja sen pelisäännöistä, asumisesta, koulutuksesta sekä arkielämästä selviytymiseen liittyvistä seikoista. Lisäksi tietopaketti sisältäisi tietoa saatavilla olevasta muusta opastuksesta ja erityisesti kielikoulutuksesta.

Perustietomateriaalia täydentäisivät toisiaan seuraavat syventävät *opastavat koulutusjaksot*. Perusteellisempaa opastamista tarvitsee usein esimerkiksi määräaikaikaisella oleskeluluvalla maahan työhön tai elinkeinonharjoittajaksi tuleva ulkomaalainen perheenjäsenineen. Työnantajan tehtävänä olisi edelleen vastata työn edellyttämän kielitaidon ja muiden taitojen tarjoamisesta.

Toisiaan seuraavat opastavat koulutusjaksot sisältäisivät keskeisesti kielenopetusta, mutta lisäksi laajempien työ- ja arkielämässä tarvittavien perustietojen ja –taitojen opetusta. Opastusjaksojen sisältöä ja laajuutta eriytettäisiin eri maahanmuuttajaryhmien mukaan erimerkiksi henkilöiden valmiuksien sekä työn luonteen ja keston perusteella. Toisiaan seuraavilla opastusjaksoilla pyrittäisiin saavuttamaan kohtuullinen selviytymistaso.

Painettuja ja sähköisessä muodossa olevia perustietopaketteja sekä opastavia koulutusjaksoja tulisi olla tarjolla riittävästi. Rahoituksesta vastaisivat viranomaiset, työnantajat tai maahanmuuttajat itse. Opastusjaksojen järjestäjinä voisivat toimia yliopistot, vapaan sivistystyön laitokset, aikuislukiot, aikuiskoulutuskeskukset tai muut koulutuspalvelujen tuottajat. Opetuksen sisältöä koordinoisi Opetushallitus tai opetusministeriö yhteistyössä työministeriön kanssa.

17) **Politiikkalinjaus:** Luodaan yksilölliset tarpeet huomioon ottava kotouttamisjärjestelmää täydentävä opastusjärjestelmä, jonka tavoitteena on edistää ulkomaalaisen selviytymistä työelämässä ja yhteiskunnassa Suomessa oleskelun aikana.

Toimenpiteet:

- Työministeriö laatii maahan saapuvalla ulkomaalaisille tarjottavan perustietomateriaalin, ”maahantulopaketin”, painettuna ja sähköisesti sekä perustietopaketin jakosuunnitelman.
- Parannetaan yhteiskuntaan opastavien sekä kielikoulutuspalvelujen saatavuutta ja käytettävyyttä ja kehitetään opastusjärjestelmään liittyviä uusia työelämässä ja yhteiskunnassa selviytymistä edistäviä tukitoimia.
- Valmistellaan malli suomen ja ruotsin kielen digitaalisesta ja muusta etäopetuksesta, ennen maahan saapumista annettavasta tiedotusmateriaalista ja opastuksesta sekä suunnitelma toimeenpanosta.
- Lisätään viranomaisten järjestämää opastusta koskevat säännökset kotouttamislakiin.
- Harkitaan setelijärjestelmän kehittämistä opastuspalvelujen hankkimiseksi.

Vastuutahot: TM, OPM, UM, STM

Kustannukset ja kustannusten jako: Opastusjärjestelmän luomisesta ja tiedotusmateriaalin tuottamisesta aiheutuu kustannuksia. Tiedotuksen, opastuksen ja niihin liittyvän materiaalin tuotannon rahoituksesta vastaa pääsääntöisesti valtio. Eri opastusjaksojen rahoitukseen voisivat osallistua myös työnantajat ja maahanmuuttajat itse.

Tehostetaan kotouttamisjärjestelmän ohjausta. Kotoutumisen perustana ovat kaikille kuuluvat perusoikeudet ja tavoitteena on tasavertaisten mahdollisuuksien, oikeuksien ja velvollisuuksien yhteiskunta. Kotoutumiseen rohkaistaan kaikkia niitä maahanmuuttajia, joiden oleskelu maassa on pysyväisluonteista tai muutoin pitkäaikaista.

Kunnilla on yleinen ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisessa. Kuntien kotouttamisohjelmissa asetetaan paikallistason tavoitteet sekä suunnitellaan toimenpiteet, voimavarat ja yhteistyö eri tahojen kanssa. Kotouttamisohjelmat koskevat kaikkia maahanmuuttajia, mutta yksilöllisten kotoutumista edistävien ja kotoutumissuunnitelmaan sisältyvien toimenpiteiden piiriin kuuluvat vain ne, jotka ovat työttömiä työnhakijoita tai saavat toimeentulotukea kolmen vuoden ajan ensimmäisestä kuntaan rekisteröitymisestä. Tukea kotoutumiseen voivat tarvita

kuitenkin myös muut ulkomaalaiset, kuten pitkään maassa asuvat työntekijät ja elinkeinonharjoittajat perheineen.

Kotouttamiselle tulisi nykyistä järjestelmällisemmin asettaa valtakunnalliset tavoitteet ja taloudelliset puitteet. Sen lisäksi maahanmuuttajien kotoutumista edistävät tavoitteet tulisi ottaa läpäisyperiaatteella huomioon myös eri hallinnonalojen puiteohjelmissa ja strategioissa. Kotouttamispolitiikan tulee sisältää erilaisia lähestymistapoja, joissa otetaan huomioon eri ryhmien toisistaan poikkeavat tarpeet. Tästä syystä kotouttamisjärjestelmän ohjausta tulee parantaa.

Jos opastusjaksoon osallistunut ulkomaalainen työntekijä jää maahan, on tarkoituksenmukaista syventää perehtymistä Suomen olosuhteisiin ja suomen tai ruotsin kieleen. On tärkeää, että myös ulkomaalaiset työntekijät ja heidän perheenjäsenensä voisivat tarvittaessa, esimerkiksi maahanmuuton pitkittyessä saada kotoutumista tukevia palveluja, ensisijassa kielikoulutusta ja täydentävää ammatillista koulutusta. Yksilöllisiä kotoutumissuunnitelmia ei kuitenkaan ole tarpeen tehdä muulloin kuin kotouttamislain edellytysten täytyessä, esimerkiksi työttömyyden takia.

- 18) **Politiikkalinjaus:** Tehostetaan kotouttamisjärjestelmän ohjausta erityisesti ottamalla käyttöön laajapohjaisesti valmisteltava maahanmuuton, etnisten suhteiden ja kotouttamisen puiteohjelma.

Toimenpiteet:

- Valtioneuvosto hyväksyy linjauksessa mainitun puiteohjelman kerran vaalikaudessa. Ohjelmassa asetetaan valtakunnalliset toimintaa ja voimavaroja koskevat tavoitteet. Ohjelmaa valmisteltaessa otetaan huomioon peruspalveluohjelma ja -budjetti sekä EU:ssa valmisteltava kotouttamisen viitekehys. Puiteohjelma muodostaa pohjan eduskunnalle annettavalle maahanmuuttopolitiikkaa, etnisiä suhteita ja kotouttamista koskevalle selonteolle.
- Seurataan ja arvioidaan maahanmuuttoa, etnisiä suhteita ja kotoutumista puiteohjelman valmistelua varten yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Keskeisiä yhteistyötahoja ovat eri viranomaiset, vähemmistövaltuutettu, tutkimuslaitokset ja kansalaisjärjestöt.
- Kuntien kotouttamisohjelmissa otetaan huomioon puiteohjelman tavoitteet.
- Kotoutumista tukevat tavoitteet otetaan huomioon läpivirtauksena myös muissa valtakunnallisissa ohjelmissa ja strategioissa. Eri sektorit sisällyttävät laatukriteereihinsä kotoutumisen edistämisen. Avainsektorit ovat asuminen, koulutus, päivähoido ja muut sosiaalipalvelut, terveydenhuolto ja työvoimapalvelut.
- Valtakunnallista puiteohjelmaa ja kuntien kotouttamisohjelmia valmisteltaessa otetaan erityisesti huomioon lapsiperheiden kotoutuminen.
- Kotouttamislain soveltamisalaa laajennetaan.

Vastuutahot: TM, STM, OPM, YM, SM

Kustannukset ja kustannusten jako: Kotouttaminen aiheuttaa kustannuksia. Voimavarojen riittävydestä tulee huolehtia. Kukin hallinnonala vastaa omista kustannuksistaan.

Edistetään humanitaarisin perustein maahan muuttavien kotoutumista. Lähes kaikki humanitaarisista syistä muuttavat (pakolaiset, toissijaisen suojelun tarpeen perusteella ja inhimillisistä syistä oleskeluluvan saavat), paluumuuttajat entisen Neuvostoliiton alueelta sekä edellisten perheenjäsenet kuuluvat yksilöllisten kotoutusta edistävien toimenpiteiden piiriin.

Entisen Neuvostoliiton alueelta tuleville paluumuuttajille järjestetään jo lähtömaassa lähtömuuttovalmennusta ulkomaalaislaissa säädetyllä tavalla. Valmennus sisältää pääosin kielikoulutusta, osin myös yhteiskuntatietoutta ja opastusta arjessa selviytymiseen. Pakolaiskiintiössä maahan saapuville järjestetään ennen maahantuloa lyhyt muuttoon ja Suomessa asumiseen liittyvä perehdytysjakso. Turvapaikanhakijoina oleskeluluvan saaneet ovat odotusaikana pääsääntöisesti osallistuneet vastaanottokeskusten järjestämään orientoivaan opintotoimintaan. On tärkeää, että kuntaan muutettaessa neuvonta, ohjaus ja koulutus aloitetaan viipymättä ja kytketään jatkumoksi jo saadun orientaation kanssa.

Humanitaarisista syistä maahan muuttaneiden kotouttamisessa on yleisten kotouttamisperiaatteiden lisäksi otettava erityisesti huomioon pakolaisuudesta johtuvat erityistarpeet. On varauduttava yksilölliset tarpeet huomioon ottavien erityistoimenpiteiden järjestämiseen sekä riittävän pitkään kotoutumisaikaan. Erityisesti useilla luku- ja kirjoitustaidottomina maahan tulleilla aikuisilla on tarve saada kotoutumista edistäviä toimenpiteitä kauemmin kuin kolme vuotta. Valtaosa heistä on naisia ja monilapsisten perheiden äitejä, jolloin esimerkiksi kotoutumiskoulutuksessa on katkoja. Humanitaarisista syistä maahan tulleiden joukossa on myös monia muita erityisen haavoittuvassa asemassa olevia, kuten pakolaisuuteen johtaneissa tilanteissa traumatisoituneita, pitkään pakolaisleireillä oleskelleita sekä yksin tulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita.

Työkäisten maahanmuuttajan työllistyminen on keskeinen edellytys maahanmuuttajien osallistumiselle ja heidän panokselleen vastaanottavan yhteiskunnan toimintaan. Työllistymisen tukeminen on myös humanitaarisista syistä maahan muuttaneiden kotouttamisessa ensisijaista. Työelämän lisäksi on otettava huomioon myös muut elämänalueet. Myös työvoiman ulkopuolella olevien, kuten ikääntyneiden, kotiäitien, traumatisoituneiden sekä lasten ja nuorten kotoutumiselle tulee luoda edellytykset.

Tarve kotoutumista edistäviin ja muihin positiivisiin erityistoimiin on yksilöllistä ja riippuu muun muassa koulutuksesta, työkokemuksesta ja kielitaidosta. Useimpien tarvitsemia toimenpiteitä ovat alkuvaiheen ohjaus, orientointi, neuvonta ja tiedotus, kotoutumiskoulutus, oppilaitoksiin valmentava opetus lapsille ja nuorille, oman äidin kielen opetus, tulkkaus, kulttuuri- ja vapaa-ajantoiminta sekä järjestötoiminta. Lisäksi monet, erityisesti pakolaiset, tarvitsevat myös kulttuurilliset erot huomioivaa terveydenhoitoa, traumojen jälkitilojen hoitoa ja eriytyneitä sosiaali- ja työvoimapalveluja.

19) Politiikkalinjaus: Edistetään kotoutumisen yleisistä lähtökohdista humanitaarisin syin maahan muuttavien kotoutumista. Varaudutaan pitkiin kotoutumisaikoihin ja haavoittuneimmassa asemassa olevien erityisryhmien tukipalvelujen turvaamiseen.

Toimenpiteet:

- Turvataan riittävät voimavarat kunnille ja työhallintoon kotoutumista edistävien ja muiden positiivisten erityistoimien järjestämiseksi.
- Turvataan edellytykset kotouttamistoimien aloittamiselle heti oleskeluluvan myöntämisen jälkeen. Varmistetaan, että kotoutumista edistävät toimenpiteet muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden ennen maahantuloa annetun perehdytyksen kanssa. Säädetään mahdollisuudesta erityistarpeiden mukaan

pidentää aikaa, jona maahanmuuttaja on kotouttamislain piirissä.

- **Aloitetaan kiintiöpakolaisten kotouttamistoimet heti maahantulon jälkeen. Kotouttamisessa kehitetään erityisesti haavoittuvimmille ryhmille kohdistuvia toimia. Kehitetään edelleen vastaanoton ja kotoutumisen seurantajärjestelmää sekä kuntien ja muiden paikallistoimijoiden neuvontaa ja koulutusta.**

Vastuutahot: TM, OPM, STM, Kuntaliitto, kunnat

Kustannukset ja kustannusten jako: Kotouttaminen aiheuttaa kustannuksia. Voimavarojen riittävydestä tulee huolehtia. Kukin hallinnonala vastaa omista kustannuksistaan.

Kehitetään kotoutumiskoulutusta

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on antaa aikuisille maahanmuuttajille kielelliset, yhteiskunnalliset, kulttuuriset ja elämänhallintaan liittyvät valmiudet, joiden avulla he pystyvät selviytymään jokapäiväisen elämän tilanteissa uudessa ympäristössään. Koulutukseen voidaan sisällyttää myös esimerkiksi työharjoittelua, työelämävalmennusta ja -koulutusta.

Työvoimaan kuulumattomat aikuiset maahanmuuttajat saavat kotoutumiskoulutusta kuitenkin vain sattumanvaraisesti. Usein he jäävät kokonaan tai osittain ilman kieli- ja yhteiskuntaan perehdyttävää koulutusta. Monet ilman kotoutumiskoulutusta jäävistä ovat naisia, osa heistä on luku- ja kirjoitustaidottomia. Myös oppivelvollisuusiän ylittäneiden nuorten perusopetuksesta tulisi huolehtia niin, että heillä on tosiasialliset mahdollisuudet jatko-opintoihin ja ammatilliseen koulutukseen.

Kotoutumiskoulutusta maahanmuuttajille järjestävät työhallinto työvoimapolitiittisena maahanmuuttajakoulutuksena sekä opetushallinto. Työhallinto hankkii koulutusta maahanmuuttajille valmentavana koulutuksena ja lisäksi vastaa työhallinnon asiakkaina olevien aikuisten maahanmuuttajien perusopetuksesta, myös luku- ja kirjoitustaidon opetuksesta. Opetushallinnon tehtävistä kotoutumiskoulutuksen järjestämisessä ei ole säädetty. Kotoutumiskoulutuksen säädöspohja ja järjestämisvastuut tulisikin kotouttamislaissa selventää.

Koulutuksen tulisi muodostaa jatkumo niin, että pakolaisena tai turvapaikanhakijana tulleen mahdollinen alkuvaiheen orientointi ennen maahantuloa tai turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa voi jatkua heti maahantulon jälkeen kotoutumiskoulutuksena. Lisäksi tulee suunnitella jatkokoulutusmahdollisuudet kotoutumiskoulutuksen jälkeen. Työvoimana maahan muuttavien henkilöiden ja heidän perheenjäsentensä kotoutumiskoulutusta olisi erityistilanteissa tarpeen tukea. Kotoutumiskoulutuksen tulisi olla sisällöltään ja pituudeltaan yksilöllisesti riittävä ja se tulisi järjestää ilman tarpeetonta viivytystä.

- 20) **Politiikkalinjaus: Kehitetään aikuisten maahanmuuttajien kotoutumista edistävää koulutusta ja opastusta siten, että se vastaa yksilöllisiin koulutustarpeisiin tehokkaasti**

Toimenpiteet:

- **Määritellään lainsäädännössä kotoutumiskoulutusjärjestelmä ja selkiinnytetään opetus- ja työhallinnon väliset vastuut ja rahoitus. Määritellään oikeus opetukseen ja opetuksen vähimmäistaso. Valmistellaan laatuksiteerit ja**

vaikuttavuuden arviointiin mittarit

- **Tarvittaessa tarjotaan opetusta tehostettuna seudullisena yhteistyönä. Opetushallitus antaa uudet suositukset koulutuksen sisällöstä. Koulutuksen sisältöä ja laatua parannetaan, muun muassa huolehtimalla riittävän pienistä ja yhtenäisistä opetusryhmistä.**
- **Hyödynnetään koulutuksen järjestämisessä aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen ja vapaan sivistysyön puitteissa tarjottava koulutus.**

Vastuutahot: TM, OPM

Kustannukset ja kustannusten jako: Oppivelvollisuuden ylittäneiden maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen rahoituksesta vastaa pääosin toistaiseksi työministeriö.

Parannetaan maahanmuuttajien opiskelumahdollisuuksia

Valtioneuvoston hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa (2003-2008) linjataan myös maahanmuuttajaoppilaiden ja -opiskelijoiden koulutusta. Kehittämissuunnitelman mukaan opetuksessa tulee panostaa erityisesti riittävään suomen tai ruotsin kielen hallintaan, mikä luo pohjaa jatko-opinnoille ja tukee kotoutumista. Oman äidinkielen säilyttämistä ja kehittämistä tulee tukea tavoitteena toimiva kaksikielisyys.

Myös opettajien valmiuksista huolehtiminen on tärkeää. Vähemmistö- ja ihmisoikeuskysymykset sisällytetään järjestelmällisesti osaksi opettajien perus- ja täydennyskoulutusta. Hyviä etnisiä suhteita tukevia tutkimus- ja kehittämishankkeita tuetaan. Vähemmistötietoutta pyritään edistämään oppikirjoja ja opetusmateriaaleja kehittämällä. Koulutukseen hakijoiden kulttuuritausta pyritään ottamaan huomioon opiskelijavalinnoissa ja koulutuksen järjestämisessä. Erityisesti maahanmuuttajatyttöjen ja -naisten osallistumista koulutukseen kehitetään.

Perusopetuslain mukaan maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus tulee vastata puolen vuoden oppimäärää. Valmistavan opetuksen tavoitteena on edistää opetukseen osallistuvan oppilaan tasapainoista kehitystä ja kotoutumista sekä antaa tarvittavat tiedot perusopetukseen siirtymistä varten.

Perusopetuslain mukaan koulun opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Vaikka velvollisuutta vieraskielisen opetuksen antamiseen ei ole, kunta voi perusopetuslain nojalla järjestää perusopetusta ja esiopetusta vieraalla kielellä. Suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetusta voidaan järjestää osana koulun opetusta tai erillisten resurssien turvin.

Oppivelvollisuus ja oikeus saada esiopetusta on Suomessa vakinaisesti asuvilla lapsilla. Kunta on velvollinen järjestämään alueellaan asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta ja esiopetusta oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna. Tämä merkitsee yhteiskunnan velvollisuutta opetuksen järjestämiseen riittävässä määrin. Lainsäädännössä ei ole estettä siihen, että kunta tai muu opetuksen järjestäjä ottaa lapsen oppilaaksi perusopetukseen tai esiopetukseen, vaikka lapsen ei katsota vakinaisesti asuvan siinä kunnassa, jossa hän oleskelee.

Lukiassa maahanmuuttaja voi opiskella suomen tai ruotsin kieltä toisena kielenä sekä omaa äidinkieltään joko osana koulun normaalia opetusta tai erikseen. Koulutuksen järjestäjä päättää

säännösten rajoissa, missä laajuudessa omakielistä opetusta, oman äidinkielen opetusta sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä –opetusta järjestetään, miten se organisoidaan ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä. Ylioppilastutkinnon äidinkielen koe voi olla oppimäärään suomi tai ruotsi toisena kielenä perustuva koe, jos kokelaan oma äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame. Ylioppilastutkintolautakunta voi ottaa arvostelussa huomioon sen, että kokelaan äidinkieli on muu kuin se kieli, jolla hän suorittaa tutkinnon.

Edellytyksenä ammatilliseen peruskoulutukseen pääsulle on riittävä kielitaidon taso ja yleiset opiskeluvalmiudet. Opiskelijavalinnassa voidaan soveltaa myös joustavaa valintaa, jossa voidaan ottaa huomioon opiskelijan henkilöön liittyviä erityisiä syitä. Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle riittävät kielelliset, kulttuuriset ja muut tarvittavat valmiudet ammatillisiin opintoihin siirtymistä varten. Koulutuksen laajuus on 20-40 opintoviikkoa.

Kehittämissuunnitelman mukaisesti maahanmuuttajien osuutta korkeakoulujen opiskelijoista pyritään lisäämään kehittämällä opiskelijavalintaa, kielikoulutusta ja maahanmuuttajille suunnattua tiedotusta.

Yliopistoissa on järjestetty maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille omia koulutusryhmiä muun muassa opettajakoulutuksessa. Korkeakoulujen laaja vieraskielisen opetuksen ja suomen tai ruotsin kielen opetuksen tarjonta tukevat myös muiden kuin suomen tai ruotsin kielen taitoisten opiskelumahdollisuuksia.

Ammattikorkeakouluissa on kehitetty ja järjestetty ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta. Koulutuksen tarkoituksena on ollut antaa maahanmuuttajille riittävät valmiudet hakeutua ammattikorkeakouluopintoihin ja menestyä niissä. Opinnoissa on painotettu erityisesti korkeakouluopintojen edellyttämän kielitaidon vahvistamista sekä korkeakouluopinnoille ominaisen itsenäisen ja tutkivan opiskelutavan omaksumista.

Työperäisen maahanmuuton lisääntyessä on tärkeää jatkossakin huolehtia Suomeen lyhytaikaisessa tarkoituksessa muuttavien henkilöiden lasten ja nuorten tarkoituksenmukaisesta koulutuksesta muun muassa ns. kansainvälisten koulujen, kielikoulujen ja lukioiden IB-linjojen opetuksen avulla.

21) **Politiikkalinjaus:** Parannetaan maahanmuuttajien opiskelumahdollisuuksia ottaen huomioon tarvittavat erityispalvelut.

Toimenpiteet:

- Laajennetaan perusopetuksen valmistavaa opetusta lukuvuoden mittaiseksi.
- Parannetaan maahanmuuttajien mahdollisuuksia osallistua opetukseen. Erityinen huomio kiinnitetään lukiokoulutukseen, oppisopimuskoulutukseen, ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaan koulutukseen, maahanmuuttajatyttöihin ja –naisiin sekä vieraskielisissä koulutusohjelmissä olevien suomen tai ruotsin kielen opetukseen.
- Asetetaan tavoitteeksi, että vuoteen 2008 mennessä maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden osuus lukion opiskelijoista nousee selvästi nykyisestä. Selvitetään tarve ja mahdollisuudet lukio-opetukseen valmistavaan koulutukseen.
- Kehitetään edelleen ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta sekä koulutusta koskevaa tiedotusta. Huolehditaan monikulttuurista ohjausta hoitavan henkilökunnan osaamisesta.
- Kehitetään maahanmuuttajaopiskelijoiden tukimuotoja ammatillisessa peruskoulutuksessa sekä valtakunnallisesti että paikallisesti, jotta koulutuksen keskeyttämistä voidaan edelleen vähentää. Työssä oppiminen voi tukea ammatillisen tutkinnon jälkeen työhön sijoittumista, mutta erityistoimia tarvitaan työelämän vastaanoton parantamiseksi.
- Arvioidaan ja seurataan ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijaksi ottamisen perusteita myös maahanmuuttajien osalta.
- Opetusministeriö asettaa työryhmän edistämään kielellisesti ja kulttuurisesti vähemmistöön kuuluvien esteetöntä opiskelua korkeakouluissa.
- Otetaan opettajankoulutuksen mitoituksessa ja opettajien täydennyskoulutuksessa huomioon toimenpiteistä aiheutuvat opettajantarpeet.

Vastuutahot: OPM, TM

Kustannukset ja kustannusten jako: Toimenpiteet aiheuttavat kustannuksia. Voimavarojen riittävydestä tulee huolehtia.

Selvennetään asumisperusteisen sosiaaliturvajärjestelmän suhdetta verotukseen

Merkittävä osa suomalaisesta sosiaaliturvasta on asumisperusteista, joka rahoitetaan verovaroin ja sosiaalivakuutusmaksuin. Asumisperusteiseen sosiaaliturvaan oikeutettuja ovat kaikki Suomessa pysyvästi asuvat henkilöt. Jotta ulkomaalainen voitaisiin katsoa Suomessa pysyvästi asuvaksi, edellytetään muun muassa, että oleskelulupa on myönnetty vähintään vuodeksi. Suomessa työskentely ja siihen liittyvä verovelvollisuus ei siten aina luo ulkomaalaiselle oikeutta nauttia sosiaaliturvaetuuksista. Toisaalta myös ulkomaalainen, joka esimerkiksi Suomen solmiman verosopimuksen perusteella ei ole Suomessa verovelvollinen, voi olla osin sosiaaliturvajärjestelmän piirissä.

EU:n jäsenmaista tulevilla työntekijöillä on oikeus suureen osaan Kansaneläkelaitoksen hoitamaa asumisperusteista sosiaaliturvaa, jos he työskentelevät Suomessa vähintään neljä kuukautta. Tällöin

asuinmaalla ei ole merkitystä. Oikeus kunnan tarjoamiin sosiaali- ja terveystalveluihin on kaikilla EU-työntekijöillä työsuhteen alusta lukien, vaikka heillä ei ole kotikuntaa Suomessa.

Lähtökohtana on, että ulkomaalaisen verovelvollisuus on progressiivinen. Enintään kuusi kuukautta Suomessa oleskeleva ulkomaalainen on kuitenkin rajoitetusti verovelvollinen, jolloin palkasta peritään 35 %:n lopullinen lähdevero. Saman suuruista lähdeveroa peritään myös ulkomaalaiselta, joka oleskelee Suomessa vähintään kuuden kuukauden ajan ja toimii sellaisessa erityisasiantuntemusta edellyttävässä tehtävässä, josta maksetaan luontaisetujen ohella vähintään 5 800 euron kuukausipalkkaa tai joka toimii tutkijana tai opettajana korkeakoulussa.

Eräiden ulkomaalaisen rajoitetusta tai kokonaan poistetusta velvollisuudesta maksaa veroa Suomessa tekemästään työstä on määräyksiä myös Suomen solmimissa verosopimuksissa. Verosopimuksin on säännelty esimerkiksi rajatyöntekijöiden, opettajien ja tutkijoiden, luennoitsijoiden ja asiantuntijoiden, harjoittelijoiden ja opiskelijoiden sekä taiteilijoiden ja urheilijoiden verotuksesta. Esimerkiksi Virossa Suomeen lähetetyt työntekijät maksavat veronsa Virossa kuuden ensimmäisen työskentelykuukauden ajan. Varsinkin siirtymäaikalain voimassa ollessa seikan voidaan arvioida vaikuttavan ohjaavasti lähetetyn työvoiman käyttöön suoran työllistämisen asemesta.

Harkitessaan Suomeen muuttoa ulkomaalainen tarkastelee usein verotuksen tosiasiallista tasoa ja sitä, kuinka suuri osa palkasta jäisi verojen jälkeen käytettäväksi esimerkiksi elinkustannuksiin. Harkittaessa maassa asumisen ja työskentelyn jatkamista tarkastellaan usein sitä, millainen vastine veroille mielletään saatavan. Maahanmuutosta päätettäessä sosiaaliturvalla ei liene yksin ratkaisevaa merkitystä. Hyvällä sosiaaliturvalla saattaa kuitenkin olla maahan muuttoon kannustavaa vaikutusta alhaisen sosiaaliturvan maista tuleville. Perheellisille maahanmuuttajille perheelle tarjottavilla etuuksilla ja palveluilla on merkitystä.

22) **Politiikkalinjaus:** Selvennetään Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvajärjestelmän suhdetta ulkomaalaisiin kohdistuvaan verotukseen.

Toimenpiteet:

- Seurataan lyhytaikaiseen työsuhteeseen tulevien työntekijöiden sosiaaliturvaa ja selvitetään siihen liittyvät kehittämistarpeet.
- Verotusta kehitettäessä arvioidaan säännönmukaisesti muutosten vaikutukset työperusteisen maahanmuuton kehittämiseen.

Vastuutahot: STM, VM

Kustannukset ja kustannusten jako: Ei tässä vaiheessa arvioitavissa.

Kehitetään asuntopolitiikkaa

Suomessa lähes kaksi kolmesta asunnosta on omistusasuntoja. Maahan muutettaessa soveltuvin asumismuoto on kuitenkin useimmiten asuminen vuokralla joko niin sanotussa vapaarahoitteisessa vuokra-asunnossa tai arava- tai korkotukilainoitetussa vuokra-asunnossa. Vuokra-asunto on usein työsuhdeasunto. Omistus- ja vuokra-asumisen välille sijoittuva asumisoikeusasuminen sekä osaomistusasuminen voivat sopia myös osalle maahanmuuttajista. Pienituloisten on mahdollista hakea valtion rahoittamaa asumistukea, jonka myöntää Kansaneläkelaitos. Koska omistusasumisen

edullisuus on viime aikoina parantunut selvästi, pidempiaikaisesti maahan muuttavien voidaan olettaa suuntautuvan myös omistusasuntomarkkinoille.

Kasvukunnissa asuntojen ja varsinkin tonttien hinnat ovat olleet voimakkaassa nousussa. Osin hintojen nousu on johtunut kuntien pyrkimyksestä kaavoitus- ja rakennuslupapolitiikalla rajoittaa kunnan nopeaa kasvuvauhtia. Liian nopea kasvuvauhti on voinut vaikeuttaa yhdyskuntarakentamista ja peruspalvelujen turvaamista. Onnistunut maapolitiikka ja kaavoitus, kysyntää vastaava asuntotarjonta sekä peruspalvelujen toteuttaminen luovat edellytykset kohtuuhintaisille asuntomarkkinoille.

- 23) **Politiikkalinjaus:** Kehitetään asuntopolitiikkaa siten, että työperusteiseen maahanmuuttoon liittyvät moninaiset asumisen tarpeet tulevat riittävästi huomioituiksi.

Toimenpiteet:

- Ympäristöministeriö seuraa erityisesti työperusteiseen maahanmuuttoon liittyvien erityisratkaisujen tarvetta asumiskysymyksissä.
- Yhdyskuntasuunnittelun ja asuntopolitiikan avulla huolehditaan monimuotoisten asuinalueiden syntymisestä ja estetään maahanmuuttajien eriytymistä.

Vastuutahot: YM

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä.

3.6. Kehitetään humanitaarista maahanmuuttoa

Osallistutaan aktiivisesti kansainvälisen suojelujärjestelmän vahvistamiseen

Pakolaisuus on yhä mittava humanitaarinen haaste. UNHCR:n mukaan sen vastuulla on maailmanlaajuisesti noin 20 miljoonaa henkeä. Pakolaisia näistä on 11,5 miljoonaa, turvapaikanhakijoita 0,9 miljoonaa, vasta kotimaahansa palanneita pakolaisia on noin 2,2 miljoonaa, kansalaisuudettomia henkilöitä noin 1 miljoona sekä maan sisäisiä pakolaisia noin 6,2 miljoonaa.

Pakolaissopimukseen perustuvalla kansainvälisellä suojelujärjestelmällä on tarkoitus varmistaa, että jokainen vainon kohteeksi joutunut saisi suojelua vainolta ja vakavilta ihmisoikeusloukkauksilta. Järjestelmä ei kuitenkaan käytännössä aina onnistu parhaalla mahdollisella tavalla vastaamaan maailman pakolaistilanteen asettamiin haasteisiin. Päästäkseen hakemaan turvapaikkaa monet turvautuvat – usein oman henkensä uhalla – rikollisten tai rikollisjärjestöjen apuun. Samaan aikaan, kun suurin osa todellisen suojelun tarpeessa olevista ihmisistä ei saa tarvitsemaansa apua, pakolaisia vastaanottavissa valtioissa käsitellään lukuisia perusteettomia turvapaikkahakemuksia.

UNHCR on vastannut kansainvälisen pakolaisongelman aiheuttamiin haasteisiin käynnistämällä kansainväliset suojelukonsultaatiot yleissopimukseen perustuvan suojelujärjestelmän vahvistamiseksi. Konsultaatioiden tuloksena hyväksyttiin toimintaohjelma, joka sisältää kuusi toisiinsa sidoksissa olevaa tavoitetta:

- 1) pakolaissopimuksen ja sen lisäpöytäkirjan täytäntöönpanon vahvistaminen
- 2) pakolaisten suojelu laajemman muuttoliikkeen sisällä
- 3) tasaisempi valtioiden välinen vastuunjako ja suojelu- ja vastaanottokapasiteetin vahvistaminen
- 4) tehokkaampi turvallisuusnäkökohtien huomioon ottaminen
- 5) pyrkimys pysyviin ratkaisuihin
- 6) pakolaisnaisten ja –lasten suojelutarpeiden huomioon ottaminen

UNHCR on myös esittänyt aloitteen kansainvälisen suojelun muotojen kehittämiseksi. Aloitteen mukaan pakolaissopimusta voitaisiin täydentää monenkeskisillä erityissopimuksilla. Suomi on tukenut aloitetta.

Myös EU:ssa on aloitettu kansainvälisen suojelujärjestelmän kokonaisvaltainen tarkastelu. Komissio antoi kesäkuussa 2004 kansainvälisen suojelujärjestelmän kehittämiseen liittyvän tiedonannon, jossa komissio esittää EU:n laajuisen uudelleensijoittamisohjelman käyttöön ottamista sekä lähtöalueiden suojeluvalmiuksien vahvistamista. Komissio ehdottaa valmisteltavaksi EU:n alueellisia suojeluohjelmia, joita kehitettäisiin yhdessä pakolaisten lähtöalueiden valtioiden ja UNHCR:n kanssa ja joihin voisi sisältyä erilaisia toimia ja hankkeita kehitysyhteistyöhön ja maahanmuutto- ja turvapaikkakysymyksiin liittyen. Haagin ohjelmassa komissiota pyydetään kehittämään EU:n alueellisia suojeluohjelmia kumppanuussuhteessa kolmansien maiden ja yhteistyössä UNHCR:n kanssa.

Suomen tavoitteena on pakolaisten suojelujärjestelmän vahvistaminen niin kansainvälisin kuin kansallisinkin keinoin. Pakolaispolitiikan keskeisenä sisältönä on vaikuttaa pakolaisuuden perussyihin, jotka liittyvät muun muassa ihmisoikeusloukkauksiin, köyhyyteen ja poliittisiin kriiseihin. Suomi tukee pakolaiskysymyksiin kolmea pysyvää ratkaisua, jotka ovat pakolaisten vapaaehtoinen paluumuutto, paikallinen kotoutuminen ja pakolaisten uudelleensijoittaminen.

24) Politiikkalinjaus: Osallistutaan aktiivisesti kansainvälisen suojelujärjestelmän vahvistamiseen. Osana kansainvälistä yhteisöä panostetaan pysyvien ratkaisujen löytämiseksi pakolaiskysymykseen.

Toimenpiteet: Edistetään kansainvälistä suojelua lähtö- ja kauttakulkumaissa tukemalla niitä asianmukaisesti. Suhtaudutaan kriittisesti ja pidättyvästi malleihin, joissa vastuuta siirrettäisiin esimerkiksi perustamalla kokoomaleirejä kauttakulkumaihin.

Vastuutahot: UM, SM, TM

Kustannukset ja kustannusten jako: Linjaus ei lisää nykyisiä kustannuksia.

Kehitetään kiintiöpakolaispolitiikkaa

Suomi on vastaanottanut kiintiöpakolaisina UNHCR:n pakolaisiksi katsomia henkilöitä ja muita kansainvälisen suojelun tarpeessa olevia ulkomaalaisia uudelleensijoittamista varten vuodesta 1979 lähtien. Suomen lisäksi uudelleensijoittamista harjoittaa toistakymmentä valtiota. Kiintiön suuruus, joka tällä hetkellä on 750, vahvistetaan vuosittain talousarviossa. Vuosina 1995-2002 Suomessa on saanut suojelua 4 982 kiintiöpakolaista. Lisäksi maahan on saapunut kiintiöpakolaisten perheenjäseniä, joille on myönnetty oleskelulupa perhesiteen perusteella.

Suomi toteuttaa kiintiöpakolaispolitiikkaa osana humanitaarista ulkomaalaispolitiikkaa sovittamalla yhteen UNHCR:n uudelleensijoittamistarpeet, maassa asuvien pakolaisyhteisöjen tarpeet sekä vastaanottovalmiudet kunnissa. UNHCR:n esityksestä otettaville kiintiöpakolaisille myönnetään Suomessa pakolaisstatus. Muille kuin UNHCR:n esittämille kiintiöpakolaisille on mahdollista antaa pakolaisstatuksen sijasta oleskelulupa suojelun tarpeen perusteella.

Työministeriö valmistelee yhteistyössä ulkoasiain- ja sisäasiainministeriön kanssa vuosittain esityksen valtioneuvostolle siitä, miltä alueilta kiintiöpakolaisia Suomeen otetaan. Tämän jälkeen UNHCR esittää otettavaksi joukon henkilöitä, joista työministeriön, Ulkomaalaisviraston ja tarvittaessa suojelupoliisin virkamiehet valitsevat Suomeen otettavat kiintiöpakolaiset yleensä ensimmäisessä turvapaikkamaassa tapahtuvien haastattelujen perusteella. Haastattelumenettely on resursseja vaativaa. Ulkomaalaisvirasto tekee päätöksen pakolaisstatuksen myöntämisestä. Kiintiöpakolaisia koskevista päätöksistä ei ole valitusoikeutta.

Pakolaiskiintiöstä on vuosittain varattu 10 % tapauksille, joiden UNHCR on arvioinut olevan kiireellisen uudelleensijoittamisen tarpeessa. Nämä niin sanotut hätätapaukset valitaan Suomeen UNHCR:n selvityksen perusteella ilman henkilökohtaista haastattelua. Näissä tapauksissa Ulkomaalaisvirasto tekee päätökset saatuaan lausunnon suojelupoliisilta ja työministeriöltä. Suomi ei ole ottanut henkilöitä, jotka ovat syyllistyneet rikoksiin, joita Suomen lainsäädännön mukaan arvioituna voitaisiin pitää laadultaan tai laajuudeltaan vakavina. Suomi ei myöskään yleensä ole ottanut henkilöitä, joilla on aktiivinen sotilastausta. Tällöin on kuitenkin otettu huomioon, että varsinkaan lapsisotilailla aseisiin tarttuminen ei aina käytännössä ole perustunut yksilön omaan valintaan.

Suomi ei myöskään yleensä ole ottanut pakolaiskiintiössä yksinäisiä alaikäisiä lapsia. Vastaisuudessa on kuitenkin mahdollista kiinnittää huomiota ilman huoltajaa olevien lasten suojelun tarpeeseen.

Pakolaiskiintiön täyttämistä on vaikeuttanut kiintiön vuosittaisuus. Maailman pakolaistilanteen muutoksiin tulisi kuitenkin pystyä vastaamaan joustavasti. Joustavuus parantaisi myös Suomen vaikuttamismahdollisuuksia, kun UNHCR valmistelee kiintiöesityksiään usein suurten vastaanottaja-valtioiden budjettivuosien mukaan. Kiintiöpakolaisten tulo Suomeen ajoittuu usein vasta valintoja seuraaville vuosille.

25) Politiikkalinjaus: Kehitetään kiintiöpolitiikkaa tekemällä pakolaiskiintiön kohdentaminen ja kiintiöpakolaisten valintamenettely joustavammaksi.

Toimenpiteet:

- Säilytetään kiintiön koko ainakin nykyisellä 750 vuositasolla. Valtion talousarviossa pakolaiskiintiölle asetetaan kolmivuotiset tavoitteet.
- Ministeriryhmä hyväksyy kiintiön täyttämistä ohjaavat periaatteet. Maakohtaisesta kohdentamisesta päättävät virkamiehet yhteistyössä UNHCR:n kanssa.
- Selvennetään kiintiön täytön kriteereitä siten että Suomi voi ottaa kiintiössä myös alaikäisiä, ilman huoltajia tulevia lapsia sekä erityistä suojaa tarvitsevia naisia.
- Otetaan turvallisuusseikat huomioon muun muassa siten, ettei kiintiössä yleensä oteta henkilöitä, joilla on rikollinen tai aktiivinen sotilastausta.
- Selvitetään Suomen mahdollisuuksia osallistua uudelleensijoittamisen uusien lähestymistapojen, kuten niin sanottujen ryhmävalintojen soveltamiseen. Päätöksenteon joustavuutta ja toiminnan suunnitelmallisuutta lisätään siten, että Suomen edellytykset osallistua kiintiöiden strategiseen käyttöön kansainvälisellä tasolla paranevat.
- Tuetaan aktiivisesti uudelleensijoittamistoiminnan kehittämistä EU:ssa tavoitteena laajentaa kiintiömaiden ryhmää.

Vastuutahot: TM, UM, SM

Kustannukset ja kustannusten jako: Linjauksesta mahdollisesti aiheutuvat lisäkustannukset liittyvät lähinnä pakolaiskiintiön koon suurentamiseen.

Kehitetään turvapaikkapolitiikkaa

Ulkomaalaislaissa säädetyt edellytykset turvapaikan antamiselle ovat samat kuin pakolaissopimuksessa. Turvapaikkapolitiikassa hallitus sitoutuu pakolaissopimuksen täysimääräiseen soveltamiseen. Jos turvapaikan saamisen edellytykset eivät täyty, voidaan kansainvälistä suojelua hakevalle myöntää oleskelulupa suojelun tarpeen perusteella tai muu oleskelulupa. Kansainvälistä suojelua koskeva hakemus käsitellään joko tavallisessa tai nopeutetussa menettelyssä. Hakemus käsitellään aina yksilöllisesti. Poliisi tai rajavartiolaitos selvittää hakijan henkilöllisyyden ja matkareitin. Ulkomaalaisvirasto päättää turvapaikasta tai oleskeluluvasta. Muutosta päätökseen voidaan hakea muutosta Helsingin hallinto-oikeudelta. Suomen turvapaikkapolitiikan painotuksiin vaikuttaa EU:ssa käynnissä oleva turvapaikkapolitiikan harmonisointi.

Suomesta haki vuonna 2004 turvapaikkaa 3 861 henkilöä. Määrä oli 20 % suurempi kuin vuonna 2003, jolloin hakijoita oli 3 221. Vuonna 2004 turvapaikan sai 29 hakijaa. Oleskelulupa myönnettiin 767 turvapaikanhakijalle. Kielteisen päätöksen sai 3 422 hakijaa. Turvapaikkahakemusten keskimääräinen käsittelyaika vuonna 2004 oli 168 vuorokautta.

Turvapaikkahakemusten käsittelyä on tehostettu Ulkomaalaisviraston toiminnan tehostamishankkeen avulla. Sen tuloksena vuoden 2004 lopulla niin sanottujen normaalien turvapaikkahakemusten käsittelyaika oli Ulkomaalaisvirastossa 4,3 kuukautta. Ilmeisen perusteettomat hakemukset käsiteltiin keskimäärin 2,3 kuukaudessa ja turvallisesta alkuperä- ja turvapaikkamaasta tulleiden turvapaikanhakijoiden hakemukset keskimäärin 18 vuorokaudessa. Käsittelyajan lyhenemiseen vaikutti osaltaan niin sanottujen Dublin-tapausten suuri määrä. Käsittelyä on saatu nopeutettua muun muassa selvittämällä käsittelyprosessit ja poistamalla päätöksentekoa hidastavia menettelyjä. Ulkomaalaisviraston toimintaa on myös alueellistettu perustamalla Lappeenrantaan ja Kuhmoon alueyksiköt ja niihin uusia virkoja.

26) Politiikkalinjaus: Toimiva turvapaikkamenettely on keskeinen osa pakolaisten suojelua.

Toimenpiteet:

- Turvapaikkamenettelyssä tulee säilyttää riittävät oikeusturvan takeet. Turvapaikkaa hakeville tulee turvata asiantunteva oikeusapu. Tarpeita nopeutetun menettelyn kehittämiseksi tulee harkita vähemmistövaltuutetun saatua valmiiksi selvityksensä oikeusturvan toteutumisesta nopeutetussa menettelyssä.
- Selvitetään monihallinnollisesti EU:n kansainvälisen suojelun harmonisointiin tähtäävän direktiivin sekä myöhemmin niin sanotun menettelydirektiivin täytäntöönpanon vaikutuksia turvapaikkapolitiikassa.

Vastuutahot: SM, UM, TM

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä.

Edelleen siirtyvät turvapaikanhakijat eli niin sanottu Dublin-kiertolaisuus. Kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden luvaton edelleen liikkuminen maasta toiseen on maailmanlaajuinen ongelma. Euroopassa ilmiön laajuudesta on saatu tarkempaa tietoa vuoden 2003 alusta lähtien, jolloin otettiin käyttöön Eurodac-sormenjälkirekisteri. EU:n niin sanotun vastuunmäärittämisasiäsetuksen perusteella vastuu turvapaikanhakijasta kohdistuu ensisijaisesti siihen jäsenvaltioon, jonka kautta ulkomaalainen on EU:n alueelle saapunut. Asetuksen soveltamisen avuksi kehitettyyn sormenjälkirekisteriin tallennetaan kaikkien vähintään 14-vuotiaiden turvapaikanhakijoiden ja sellaisten luvattomasti unionin ulkorajan ylittäneiden henkilöiden sormenjäljet, joita ei käännytetä. Rekisteri ilmoittaa, jos hakijan sormenjäljet on jo aikaisemmin rekisteröity järjestelmään. Näin saadaan tietoa siitä, onko hakija hakenut jo aiemmin turvapaikkaa jossain muussa EU-maassa.

Jos henkilö on jo aiemmin hakenut turvapaikkaa jossain muussa EU-maassa, hänen hakemustaan ei tutkita aineellisesti, vaan hänet palautetaan vastuunmäärittämisasiäsetuksen perusteella kyseiseen EU-maahan. Vastuunmäärittämisasiäsetus mahdollistaa sen, että jäsenvaltio voi käsitellä kolmannen maan kansalaisen sille esittämän turvapaikkahakemuksen siinäkin tapauksessa, että se ei ole asetuksessa määriteltyjen perusteiden mukaan vastuussa hakemuksen käsittelystä. Tavoitteena kuitenkin on, että turvapaikkahakemuksen käsittelee yksi ainoa jäsenvaltio.

Vastuunmäärittämisasiäsetuksella ei ole pystytty poistamaan ongelmia. Tällä hetkellä Dublin-tapausten kokonaismäärästä Euroopassa ei ole tarkkaa tietoa. Eurodac-rekisteri on kuitenkin paljastanut, että Suomeen tulleista turvapaikanhakijoista yli puolet on jo aiemmin hakenut turvapaikkaa jostakin toisesta EU-maasta. Määrä on suuri muihin EU-maihin verrattuna.

Suomessa turvapaikanhakijat ovat useissa tapauksissa maininneet syyksi toisessa EU-maassa tekemälleen uudelle hakemukselle sen, että ensimmäinen maa on jo antanut heidän hakemuksiinsa kielteiset päätökset tai että he olettavat saavansa niihin kielteiset päätökset. Nykyisellään myös jäsenmaiden erilaiset palauttamispolitiikat ja –käytännöt osaltaan rohkaisevat hakijoiden edelleen liikkumiseen. Joissakin vastuunmäärittämisasiäsetusta soveltavissa maissa kielteiseen turvapaikkapäätöksen liitetään vain kehoitus poistua maasta eikä maasta poistumista valvota. Tällöin jää usein epäselväksi, palaavatko maasta poistuneet ulkomaalaiset kotimaahansa vai jäävätkö he oleskelemaan Schengen-alueelle.

Turvapaikkakiertolaisuuteen tulee ennen kaikkea pyrkiä vaikuttamaan antamalla tehokasta suojelua sitä tarvitseville ja huolehtimalla kielteisen päätöksen saaneiden palauttamisen tehokkaasta täytäntöönpanosta EU-tasolla. Samalla tulee tukea vastuunmäärittämisasiäsetuksen muodostaman järjestelmän toimivuutta. Vastuunmäärittämisasiäsetuksen soveltamisalaa laajentamalla koskemaan myös toissijaista suojelua hakeneita henkilöitä voitaisiin osaltaan ehkäistä turvapaikkamenettelyn väärinkäyttöä ja hakijoiden edelleen liikkumista.

Turvapaikanhakijoiden luvattoman edelleen liikkumisen EU:n alueella voi olettaa vähenevän sen jälkeen, kun turvapaikkapolitiikka on harmonisoitu ja on perustettu yhteinen turvapaikkajärjestelmä. Sitä ennen EU:n komission tulisi analysoida tarkemmin turvapaikkakiertolaisuuden syitä sekä vastuunmäärittämisasiäsetuksen toimivuutta ja vaikutuksia eri EU-maissa. Myös EU-maiden palautuspolitiikka ja palautusten täytäntöönpano tulisi kytkeä selvitykseen.

Suomessa Dublin-hakemukset on tapausittain voitu tutkia sisällöllisesti ja sallia hakijan inhimillisistä tai lapsen etuun liittyvistä syistä poikkeuksellisesti jäädä maahan. Käytäntöä tulee

voida edellä mainituissa tapauksissa jatkaa myös tulevaisuudessa, vaikkakin turvapaikkakiertolaisuus tulee ensisijaisesti ratkaista EU:n puitteissa.

27) **Politiikkalinjaus:** Tuetaan turvapaikkapolitiikkojen harmonisointia EU:ssa tavoitteena poistaa syitä turvapaikanhakijoiden edelleen liikkumiselle. Ensisijaisena ratkaisuna korostetaan tehokkaan suojelun antamista sitä tarvitseville sekä tehokkaiden palautusten merkitystä.

Toimenpiteet:

- Vaikutetaan EU:ssa vastuunmäärittämisasetuksen muodostaman järjestelmän toimivuuden varmistamiseksi sekä asetuksen soveltamisalan laajentamiseksi koskemaan myös toissijaista suojelua hakeneita.
- Suomi tekee komissiolle aloitteen turvapaikkakiertolaisuuden syiden ja vastuunmäärittämisasetuksen toimivuuden ja vaikutusten selvittämiseksi eri EU-maissa.

Vastuutahot: SM, UM, TM

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä.

Alaikäiset turvapaikanhakijat. Syitä siihen, että alaikäisiä lähetetään yksin hakemaan turvapaikkaa, ovat ihmisoikeuksien puute, sodat, kriisit ja taloudellinen eriarvoisuus lähtömaissa sekä vaikeus saada lailliseen maahanmuuttoon tarvittavia oleskelu- ja työlupia. Alaikäisten lähettämiseen voi liittyä ihmissalakuljetusta ja ihmiskauppaa. Vuonna 2004 alaikäisiä turvapaikanhakijoita tuli Suomeen 140. Ryhmä- ja perheryhmäkotien vastuulla heitä on tällä hetkellä 170, joista oleskeluluvan saaneita on 75.

YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaan kaikissa hallintoviranomaisten ja lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. On tärkeää, että lapsen edun kriteerit määritellään lainvalmistelussa ja ottaa huomioon viranomaisten päätöksenteossa. Tällä hetkellä pakolais- ja turvapaikkapolitiikassa lapsen edun käsitettä kuitenkin käytetään eri merkityksissä. Eri hallinnonaloilla on erilaisia käsityksiä siitä, miten lapsen etu kunkin lapsen kohdalla tulee selvittää ja mitä asiantuntemusta selvityksessä tulee käyttää.

Lapsen etua arvioitaessa keskeistä on nojautuminen lastensuojelutyön asiantuntemukseen sekä viranomaisten keskinäinen avoimuus ja tietojenvaihto. Lasta tulee tukea yhteydenpidossa vanhempiinsa ja järjestää siihen mahdollisuudet. Alaikäisten ilman huoltajaa tulleiden turvapaikanhakijoiden vanhemmat tulee pyrkiä jäljittämään. Tavoitteena on tukea yksin tulleen alaikäisen turvapaikanhakijan vapaaehtoista paluuta kotimaahansa, ottaen kuitenkin huomioon lapsen ikä ja kehitystaso. Yksin tulleen alaikäisen mahdollinen palauttaminen tulee valmistella huolellisesti ottaen huomioon lapsen etu. Yksin tullut lapsi on usein uhri, ja lapsen lähettämiseen voi liittyä rikollista toimintaa. Lasta ei tule uhriuttaa uudestaan.

28) **Politiikkalinjaus:** Otetaan huomioon lapsen edun periaate läpileikkaavana periaatteena turvapaikka- ja pakolaispolitiikassa.

Toimenpiteet:

- Seurataan lapsen asemaan ja etuun liittyvien kysymysten toimivuutta ja soveltamista ulkomaalaislain yhteistyössä eri viranomaisten (SM, TM, STM, OPM) kanssa.
- Lapsen etua selvitettyä turvaututaan lastensuojelutyön asiantuntemukseen ja parannetaan eri ammattiryhmien asiantuntemusta lapsen edun arviointiin liittyvissä kysymyksissä. Selvitetään mahdollisuus liittää lapsen palauttamiseen seurantamahdollisuus.
- Valmistellaan eri hallinnonalojen kanssa yhteiset ohjeet sen varmistamiseksi, että tuetaan yksin tulleen alaikäisen lapsen arvokas ja lapsen etua turvaava paluu perheensä luo.

Vastuutahot: SM, TM, STM, OM, UM

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä.

Paluu- ja palauttamispolitiikka. Haagin ohjelman aikana kansalliset palauttamispolitiikat noussevat yhteisötason keskusteluissa aikaisempaa enemmän esille. Ohjelman mukaan vuonna 2005 tulisi muun muassa aloittaa keskustelut paluu- ja palauttamismenettelyjä koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä tiivistää jäsenmaiden välistä yhteistyötä.

Osin muusta Euroopasta poiketen Suomessa ja muissa Pohjoismaissa on pidetty selvänä, että kielteisen lupa- ja maasta poistamispäätöksen saanut ulkomaalainen poistetaan maasta viime kädessä pakkokeinoin. Palautuksen tehokkuus on keskeistä ulkomaalaishallinnon johdonmukaisuuden näkökulmasta. Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden palauttaminen kuuluu osana myös toimivaan suojelujärjestelmään. Palauttamisesta aiheutuvat kustannukset katetaan sisäasiainministeriön määrärahoista.

Turvapaikanhakijan vapaaehtoista paluuta koti- tai lähtömaahansa voidaan pitää ensisijaisena silloin, kun turvapaikkaprosessi on päätynyt kielteiseen ratkaisuun. Osa hakijoista poistuu maasta kesken hakemuksen käsittelyn, osa ilmoittamatta viranomaisille lähdöstään. Vapaaehtoista paluuta voidaan tukea muun muassa kotimaan tilannetta koskevalla informaatiolla, jota tarjoavat viranomaiset ja järjestöt. Vapaaehtoisesti palaavan kansainvälistä suojelua hakeneen ulkomaalaisen matkakustannukset korvataan työhallinnon määrärahoista, jos paluun voidaan arvioida tapahtuvan turvallisesti.

Omaehtoisella paluulla tarkoitetaan valvottua maasta poistamista silloin, kun henkilö ei vastusta paluuta ja suostuu paluuta koskevaan yhteistyöhön viranomaisten kanssa. Asiaa selvittäneen sisäasiainministeriön työryhmän mukaan omaehtoista paluuta voidaan edistää muun muassa tehostamalla viranomaisyhteistyötä ja tiedottamista omaehtoisesta paluun mahdollisuudesta. Kielteisen päätöksen saaneiden omaehtoista paluuta edistämällä pyritään myös kustannussäästöihin verrattuna pakkokeinoin tapahtuvaan maasta poistamiseen. Paluuta motivoivaa paluuavustusta koskevaa kansallista lainsäädäntöä olisi kuitenkin tarkennettava.

Ulkomaalaislain mukaan palauttaminen on kielletty tilanteessa, jos palautettava voi muun muassa joutua vainon tai ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi. Päätöstä maasta poistamisesta ei siis saa panna täytäntöön, jos on syytä epäillä, että palautettava joutuu vaaraan. Jos palauttamisesta vastaavan poliisin tietoon tulee tällaisia seikkoja, ulkomaalainen tulee ohjata tekemään uusi hakemus. Maasta poistamisen täytäntöönpano voi olla tarpeen keskeyttää myös siksi, että lähtömaan tilanne ja olosuhteet ovat muuttuneet äkillisesti.

Ulkomaalaislaissa ei ole säännöksiä maasta poistamisen täytäntöönpanosta. Eduskunta on ulkomaalaislakiin liittyvässä lausumassaan huhtikuussa 2004 edellyttänyt, että hallitus valmistelee kiireellisesti maasta poistamisen täytäntöönpanoon liittyvät menettelysäännökset, näihin sisältyen pakko- ja voimakeinojen käyttäminen. Sisäasiainministeriön tarkoituksena on käynnistää vuoden 2005 aikana hanke, jossa selvitetään tarve ulkomaalaislain täydentämiselle maasta poistamisen täytäntöönpanoa koskevilla säännöksillä.

29) **Politiikkalinjaus:** Tuetaan EU-maiden palauttamispolitiikkojen- ja menettelyjen harmonisoinnin kehittämistä korostaen yhteistyötä muiden jäsenmaiden kanssa palautusten käytännön toteuttamiseksi ja koordinoimiseksi. Tuetaan kansallisella tasolla vapaaehtoista ja omaehtoista paluuta ja huolehditaan siitä, että ulkomaalainen, jolla ei ole oleskeluoikeutta Suomessa, poistetaan maasta tehokkaasti ja että palauttaminen pannaan täytäntöön inhimillisesti ja oikeudenmukaisesti ihmisoikeuksia kunnioittaen.

Toimenpiteet:

- Nostetaan eri EU-maiden erilaiset palauttamispolitiikat ja näiden vaikutukset keskusteluun EU:ssa yhteisten periaatteiden aikaansaamiseksi.
- Tuetaan EU-tasolla politiikkaa, jolla pyritään edistämään palautusten tehokkaampaa toteuttamista unionissa. Tuetaan meneillään olevien komission takaisinottosopimusneuvottelujen loppuun saattamista ja uusien neuvottelumandaattien antamista komissiolle
- Edistetään vapaaehtoista paluuta ja omaehtoista paluuta ensisijaisina paluutapoina.
- Selvitetään maasta poistamisen täytäntöönpanoon liittyvien menettelysäännösten sekä niihin liittyvien pakko- ja voimakeinojen muutostarpeet.
- Lisätään kotouttamislakiin säännökset matkakustannusten suorittamisesta vapaaehtoisesti kotimaahansa palaavalle kansainvälistä suojelua hakeneelle ulkomaalaiselle.

Vastuutahot: SM, TM, UM, STM

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä.

Tehostetaan turvapaikanhakijoiden vastaanottoa

Turvapaikanhakijoiden vastaanotolla tarkoitetaan perustarpeiden, kuten majoituksen, välttämättömän toimeentulon sekä sosiaali- ja terveys- ja muiden välttämättömien palvelujen turvaamista. Vastaanottona voidaan järjestää myös työ- ja opintotoimintaa. Turvapaikanhakijoiden vastaanoton tavoitteena on ylläpitää hakijoiden toimintakykyä hakemuksen käsittelyn aikana. Turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua saavien vastaanottamisesta säädetään kotouttamislaissa.

Vastaanottokeskus on turvapaikanhakijan koti hakemuksen käsittelyn ajan. Vastaanottoa järjestettäessä ei ennakoida turvapaikkahakemukseen annettavaa päätöstä. Vastaanotossa noudatetaan kotouttamislaissa säädettyä salassapitovelvollisuutta. Turvapaikanhakijoilla on

mahdollisuus tehdä ansiotyötä odotettuaan päätöstä kolme kuukautta. Turvapaikanhakijat ovat nykyisin saaneet työtä aiempaa paremmin.

Vastaanottokeskuksia on tällä hetkellä 15 eri puolilla maata. Lähtökohtana on ollut, että jokaisessa rajamaakunnassa on vastaanottokeskus. Pääkaupunkiseudulla näistä on kaksi. Keskusten toiminnasta aiheutuvista kustannuksista vastaa valtio. Majoituspaikkoja vastaanottokeskuksissa on noin 2 600. Kaikki yksiköt ovat varautuneet paikkamäärien kasvattamiseen tarvittaessa. Turvapaikanhakijat voivat asua myös yksityismajoituksessa. Tällöinkin he ovat vastaanottokeskuksessa kirjoilla ja heidän tarvitsemistaan palveluista vastaa vastaanottokeskus, eikä asuinkunta. Vastaanottokeskuksen ulkopuolella asumisesta syntyneitä asumiskustannuksia ei kuitenkaan korvata.

Dublin-tapauksille myönnetään toimeentulotukea siten, että sen maksatus tapahtuu yhden eikä kahden viikon välein, kuten yleensä. Näin pyritään välttämään tilannetta, jossa hakija vie toimeentulotukea mukanaan ulkomaille joutuessaan poistumaan maasta.

Turvapaikanhakijoiden vastaanotossa on tärkeää huomioida eräiden erityisryhmien vastaanotto. Näihin kuuluvat muun muassa ilman huoltajaa tulleet sekä perheiden kanssa tulleet lapset, yksinhuoltajaperheet, vammaiset, vanhukset sekä kidutuksen, raiskauksen tai muun vakavan väkivallan kohteeksi joutuneet. Kulttuurista riippuen myös yksin ilman perhettä asuvat naiset voivat olla erityisten tukitoimien tarpeessa. Lastensuojelun jälkihuollon toimenpiteitä vastaavat toimet tulisi voida järjestää, kunnes nuori on täyttänyt 21 vuotta.

Tärkeää olisi antaa alaikäisille turvapaikanhakijoille tulisi mahdollisuus käydä koulua vastaavin edellytyksin kuin maan omilla kansalaisilla. Opetuksen järjestämiseen on liittynyt sekä lain tulkinta- että käytännön ongelmia.

30) Politiikkalinjaus: Parannetaan eri ryhmien erilaisten tarpeiden huomioimista järjestettäessä turvapaikanhakijoiden vastaanottoa.

Toimenpiteet:

- Vahvistetaan yhtenäiset perusteet vastaanottoyksiköille paluun tukemisessa.
- Kehitetään neuvontaa, kuntoutusta ja mielenterveyspalveluita traumatisoituneiden turvapaikanhakijoiden ja erityisesti erityisen tuen tarpeessa olevien lasten ja nuorten tarpeisiin. Muutetaan kotouttamislakia siten, että turvapaikanhakijoina yksin tulneiden lasten jälkihuolto turvataan.
- Selvitetään opetusministeriön toimialalla mahdollisesti tarvittavia toimenpiteitä liittyen turvapaikanhakijoiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vähimmäisvaatimuksista annetun neuvoston direktiivin kansallisen täytäntöönpanon edellytysten toteutumiseksi.

Vastuutahot: TM, STM, SM, OPM

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä.

Kehitetään pakolaisten kuntiin sijoittamista

Suomessa valtiolla on vastuu pakolaispolitiikasta ja toimenpiteiden rahoittamisesta. Kotouttamislain mukaan kunnalla on yleinen ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisessa. Kunnat vastaanottavat kiintiöpakolaisia sekä turvapaikan tai oleskeluluvan saaneita turvapaikkaa hakeneita henkilöitä TE-keskusten kanssa tehtyjen sopimusten nojalla. Vuonna 2004 sijoitettiin 735 kiintiöpakolaista 28 kuntaan. Lisäksi sijoitettiin 779 myönteisen päätöksen saanutta turvapaikanhakijaa ja 148 perheen yhdistämisen kautta tullutta henkilöä. Kaikkiaan sijoituksia oli 1 662 ja vastaanottaneita kuntia 52.

Valtio korvaa kunnille pakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanotosta ja kotouttamisesta aiheutuneet kustannukset pääsääntöisesti kolmelta ensimmäiseltä vuodelta. Valtion korvauksen tarkoituksena on varmistaa, että kotoutettavat saavat tarvitsemansa kotoutumiseen tähtäävät palvelut ja tukitoimet. Sosiaali- ja terveystalouden koskevien kustannusten korvausten ja korvausajan riittävydestä on käynnissä kaksi tutkimusta. Näiden tulokset saadaan syksyllä 2005. Selvitys opetuksen aiheuttamista kustannuksista tulisi myös käynnistää.

Pakolaisten vastaanotto on kunnille vapaaehtoista. Pakolaispolitiikan onnistuneen toteuttamisen kannalta on tärkeää, että kunnat ovat halukkaita sopimaan pakolaisten vastaanotosta. Kuntien halukkuus pakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden sijoittamiseksi on vähentynyt, eikä kuntapaikkoja ole riittävästi nopean ja sujuvan sijoituksen varmistamiseksi. Kuntien vähentynyt halukkuus pakolaisten ja heihin rinnastettavien henkilöiden vastaanottoon liittyy sekä kuntatalouden tämän hetkisiin ongelmiin että kuntien vastaanotossa kokemiin vaikeuksiin. Kuntien näkemyksen mukaan kustannusten korvausaika ja -taso on ongelmallinen. Pakolaisten vastaanotto asettaa suuria vaatimuksia kuntien palvelujärjestelmälle ja palveluista huolehtivalle henkilöstölle. Tämän lisäksi kunnat pitävät ongelmana sitä, että perheen yhdistämisen ja pakolaisten omaehtoisen muuton takia kuntiin tulevien pakolaisten määrä kasvaa ennalta suunnitellusta. Erilaisten taustojensa takia kaikki pakolaiset eivät työllisty, vaan he saattavat tarvita yhteiskunnan tukea selviytymiseensä pitkään. Varmuus voimavarojen riittävydestä edistäisi kuntien mahdollisuuksia ja halukkuutta pakolaisten vastaanottoon. Kun kunnilla on riittävät edellytykset huolehtia maahanmuuttajien vastaanotosta muiden tehtäviensä ohella, myös kunnan muiden asukkaiden asenteilla maahanmuuttajia kohtaan on paremmat edellytykset kehittyä maahanmuuttajien kotoutumista tukeviksi.

Onnistuneen kotouttamisen edellytyksiä ovat muun muassa tarkoituksenmukainen asunto ja tarpeelliset palvelut, erityisesti koulutukseen liittyvät erityistoimet, jotka usein suunnitellaan yhdessä työvoimatoimistojen kanssa. Myös yhteiskunnan asenneilmapiiri on tärkeä kotoutumisen onnistumiselle. Työllistymisen mahdollisuudet ovat olennaisia sekä maahanmuuttajan että yhteisön kannalta. Edellytysten puuttuminen johtaa usein pikaiseen muuttamiseen toiseen kuntaan. Kuntaan sijoitetut pakolaiset ja heihin rinnastettavat henkilöt ovat vapaita liikkumaan maassa ja siirtyvät usein kunnasta toiseen myös koulutusmahdollisuuksien toivossa. Myös halu hakeutua lähelle omia sukulaisia tai oman etnisen ryhmän jäseniä, aiheuttaa maan sisäistä muuttoa.

Maakuntien liitot laativat alueellisia kehittämisstrategioita, jotka toimivat maakunnan kehittämisen lähtökohdana. Näissä strategioissa määritellään maakunnan väestö- ja työpaikkatavoitteet. Niiden pohjalta tulisi seutukohtaisesti tarkastella elinkeinoelämän ja palvelujen kehittämistä niin, että otetaan huomioon mahdollisuus hyödyntää pakolaisten ammatillista osaamista. Myös pakolaisten kuntiin sijoittamisessa tulisi omaksua alueellinen ja suunnitelmallinen lähestymistapa. Seudullinen

yhteistyö olisi yksi väline vastaanoton kehittämisessä. Esimerkiksi koulutuksen alalla voitaisiin hyödyntää seudullisen yhteistyön etuja ja luoda seudullisia pakolaisille tarkoitettuja palveluja.

Suunnitelmallisuutta voitaisiin lisätä käsittelemällä pakolaisten kuntiin sijoittamista ja siihen liittyviä rahoituskysymyksiä osana maahanmuuton, etnisten suhteiden ja kotouttamisen puiteohjelmaa. Kuntien kotouttamisohjelmista voitaisiin luoda strateginen asiakirja, jossa linjataan kunnan oma maahanmuutto- ja pakolaispolitiikka osana kuntien muita kehittämisstrategioita. Pakolaisten työllistymistä ja sijoittumista osaamista vastaaviin tehtäviin tulisi myös seurata säännöllisesti.

31) Politiikkalinjaus: Kehitetään pakolaisten kuntiin sijoittamista siten, että sijoittaminen tapahtuu nopeasti ja kotoutumista edistävät toimet aloitetaan välittömästi sijoittamisen jälkeen.

Toimenpiteet:

- Kannustetaan kuntia pakolaisten vastaanottoon tiedottamisen ja koulutuksen keinoin.
- Arvioidaan kuntiin sijoittamisen onnistumista ja kuntien välistä muuttoliikettä sekä näiden edellytyksiä ja vaikutuksia.
- Edistetään seudullista yhteistyötä luomalla edellytykset seudullisten palvelujen tuottamiseen. Tarkastellaan seutukohtaisesti elinkeinoelämän ja palvelujen kehittämistä siten, että otetaan huomioon mahdollisuus hyödyntää pakolaisten ammatillista osaamista. Pakolaisten työllistymistä ja sijoittamista osaamista vastaaviin tehtäviin seurataan säännöllisesti.
- Käsitellään pakolaisten kuntiin sijoittamista ja siihen liittyviä rahoituskysymyksiä osana maahanmuuton, etnisten suhteiden ja kotouttamisen puiteohjelmaa. Muodostetaan kunkin kunnan kotouttamisohjelmasta strateginen asiakirja, jossa linjataan kunnan oma maahanmuutto- ja pakolaispolitiikka.
- Kuntaliitto kokoaa sivuilleen hyviä käytäntöjä pakolaisten vastaanotosta sekä esimerkkejä onnistuneista maahanmuutto- ja kotouttamisohjelmista.

Vastuutahot: TM, Kuntaliitto, kunnat

Kustannukset ja kustannusten jako: Pakolaisten kuntiin sijoittamisen kehittämisestä aiheutuu kustannuksia. Voimavarojen riittävydestä tulee huolehtia.

Tarkastellaan maahanmuuttopolitiikkaa myös kehityspolitiikan näkökulmasta

Maastamuuton takia monet kehitysmaat menettävät osaamista ja voimavaroja, jotka olisivat maan oman kehityksen kannalta tarpeen. Vapaaehtoiseen maastamuuttoon liitetään usein kielteisenä vaikutuksena niin sanottu aivovuoto, jolla tarkoitetaan koulutetun työvoiman maastamuuttoa ja turhaan tehtyjä koulutusinvestointeja. Vapaaehtoisen siirtolaisuuden myönteisenä vaikutuksena mainitaan usein niin sanottu aivokierto. Siirtolaisten mahdollisuudet palata kotimaahansa joko pysyvästi tai väliaikaisesti voivat lisätä siirtolaisuuden myönteisiä vaikutuksia kehitysmaalle. Pysyvälläkin maastamuutolla voidaan ajatella olevan myös hyödyllisiä vaikutuksia, kuten lisääntyneet kulttuuri- ja kauppayhteydet, investoinnit lähtömaahan, keksintöjen, asenteiden ja tietotaidon välitys.

Kehitysmaista teollisuusmaihin muuttaneiden siirtolaisten rahalähetykset kotimaahan ovat usealle kehitysmaalle merkittävä valuutanlähde. Rahalähetykset käytetään yleensä ruohonjuuritason kulutukseen. Kehityksen edistäjänä rahalähetykset eivät kuitenkaan ole ongelmattomia. Maahanmuuttajien rahalähetyksiä Suomesta ulkomaille ei ole selvitetty.

Pakotetun siirtolaisuuden aiheuttamat ongelmat ovat kehityspoliittisesta näkökulmasta osin toisenlaisia. Pakotettu siirtolaisuus suuntautuu usein kehitysmaasta toiseen lisäten sen taloudellista ja yhteiskunnallista painolastia.

On selvää, että Suomeen suuntautuva maahanmuutto on vain hyvin pieni osa globaalia siirtolaisuuskysymystä. Teollisuusmaiden keskinäinen kilpailu rajojen yli liikkuvasta työvoimasta on kuitenkin merkittävää, ja tähän kilpailuun myös Suomi tulevaisuudessa osallistuu aikaisempaa merkittävämmän. On tärkeää tarkastella kansainvälisiin muuttoliikkeisiin ja maahanmuuttoon liittyviä kysymyksiä entistä johdonmukaisemmin myös kehityspoliittisesta näkökulmasta. Tavoitteena tulee olla muuttoliikkeiden myönteisten vaikutusten tukeminen ja niiden haittojen ehkäiseminen.

32) Politiikkalinjaus: Tarkastellaan maahanmuuttokysymyksiä kokonaisvaltaisesti kehityspoliittisesta näkökulmasta tavoitellen sitä, että Suomen, kyseisen kehitysmaan ja maahanmuuttajan itsensä edut toteutuvat.

Toimenpiteet:

- **Huomioidaan maahanmuuttokysymykset kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä nykyistä paremmin.**
- **Edistetään monenkeskisessä yhteistyössä ja EU-politiikassa maahanmuutto- ja kehityskysymysten johdonmukaista käsittelyä.**
- **Selvitetään kehitysmaista Suomeen suuntautuvan muuttoliikkeen eri ulottuvuuksia lähtömaissa.**

Vastuutahot: UM

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä.

3.7. Parannetaan valvonnan edellytyksiä

Ehkäistään tehokkaammin ulkomaalaisten laitonta työntekoa ja laitonta työn teettämistä

ILO:n mukaan laitton työnteko on maailmassa lisääntynyt eri syistä, joita ovat esimerkiksi harmaiden työmarkkinoiden kasvu, palkka- ja elintasoerojen lisääntyminen, rajavalvonnan puutteet, puutteelliset turvapaikkajärjestelmät ja ihmissalakuljetuksen lisääntyminen sekä laillisten maahanmuuttokanavien suppeus suhteessa maahanmuuttopaineisiin. Komission selvityksen mukaan laillinen ja laitton maahanmuutto ovat yhteydessä toisiinsa, mutta yhteys on monimutkainen ja epäsuora. Laittoman maahanmuuton ja laittoman työnteon torjunta on keskeinen osa Haagin ohjelmaa. Teemaa on tärkeä pitää esillä myös Suomen puheenjohtajakaudella.

Suomessa ulkomaalaisten laitton työnteko ja laitton työn teettäminen kytkeytyy usein ammattimaiseen toimintaan harmaan talouden alueella ja siihen usein liittyy myös vero- ja muiden

velvoitteiden kiertämistä ja ulkomaalaisten vähimmäistyöehtojen loukkaamista. Sellaisen harmaan talouden laajuudesta, johon liittyy myös ulkomaalaisten laitonta työntekoa ja laitonta työn teettämistä, on osin erilaisia käsityksiä. Harmaata taloutta yleensä torjutaan muun muassa viranomaisten eri yhteistyöhankkein.

Yksinkertaisimmillaan ulkomaalaisten laittomassa työnteossa ja laittomassa työn teettämisessä on kyse työskentelystä lupaehtojen vastaisessa työssä tai luvan voimassaoloajan umpeuduttua. Tällainenkin toiminta voi olla tahallista tai tietoista. Usein kyse voi myös olla siitä, että ulkomaalaisten työntekoa koskevia säännöksiä ei tunneta. Työmarkkinoiden tarpeita vastaamaton tai tarpeettoman rajoittava lupajärjestelmä tai lupaehdot voivat kuitenkin osin edistää ulkomaalaisten laitonta työntekoa ja työn teettämistä.

33) **Politiikkalinjaus:** Ehkäistään ulkomaalaisten laitonta työntekoa ja laitonta työn teettämistä.

Toimenpiteet:

- Korostetaan laittoman maahanmuuton ja työntöön torjuntaa Haagin ohjelman ja Suomen puheenjohtajakauden yhtenä teemana.
- Lisätään tietoisuutta ulkomaalaisten työntekoa koskevista säännöksistä myös työministeriön asettamassa tiedottamisprojektissa.

Vastuutahot: SM, TM

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä

Tehostetaan ulkomaalaisten työntekijöiden työehtojen valvonnan edellytyksiä

Kuten ulkomaalaisten laitton työnteko ja laitton työn teettäminen, myös ulkomaalaisten työntekijöiden vähimmäistyöehtojen alittaminen kytkeytyy usein ammattimaiseen toimintaan harmaan talouden alueella. Ulkomaalaisten työehtojen noudattamista valvova uusi poliisiyksikkö on aloittanut toimintansa 1.2.2004 keskusrikospoliisissa.

Uuteen ulkomaalaislakiin sisältyy useita säännöksiä, joilla pyritään parantamaan ulkomaalaisten työntekijöiden työehtojen valvontaa. Näihin kuuluu muun muassa työvoimatoimistolle annettavien tietojen ja tilaajan vastuun tarkentaminen, työnantajan velvollisuus säilyttää työpaikalla tiedot ulkomaalaisten työntekijöiden työnteko-oikeudesta, työsuojeluviranomaisen toimivallan lisääminen sekä seuraamusten tehostaminen. Uudet säännökset ovat selkeästi parantaneet ulkomaalaisten työehtojen valvonnan edellytyksiä.

Työehtojen valvontaa koskevissa säännöksiin liittyy kuitenkin yhä kehittämistarpeita. Osin kehittämistarpeet liittyvät siihen, että siirtymäaikalaki ja osin myös verotusjärjestelmä ohjaavat lähetetyn työvoiman käyttöön suoran työllistämisen sijaan. Ulkomaalaisten työehtojen valvonta on erityisen haasteellista, kun työnantaja on sijoittautunut maan rajojen ulkopuolelle. Hyväksyessään EU:n laajentumisen yhteydessä voimaan tulleen siirtymäaikalain eduskunta edellytti, että lähetettyjen työntekijöiden työehtojen valvonnan edellytyksiä tulee parantaa. Talusrikistorjuntaan vaikuttavan lainsäädännön kehittämistä pohtinut työryhmä ehdottaa myös ulkomaista vuokratyövoimaa koskevien valvontatoimien tehostamista muun muassa lisäämällä ulkomaisten urakoitsijoiden rekisteröinti- ja ilmoitusvelvollisuutta.

Lainsäädäntöehdotuksia valmistellut työministeriön työryhmä ehdotti keväällä 2005 muutettavaksi lähetetyistä työntekijöistä annettua lakia. Työvoimaa Suomeen lähettäville työnantajayrityksille säädettäisiin laissa velvollisuus asettaa edustaja. Edustajalla olisi valtuutus yrityksen puolesta vastaanottaa asiakirjoja ja laatia oikeudenkäyntiasiakirjoja. Laissa säädettäisiin myös työnantajan tai tämän edustajan velvollisuudesta ylläpitää lähetetystä työntekijästä ja tämän työsuhteen ehdoista tietoja, jotka olisivat työsuojeluviranomaisten helposti saatavilla. Lisäksi työnantajalla tai tämän edustajalla olisi oltava Suomessa hallussaan lähetettyä työntekijää koskeva työaikakirjanpito ja tiedot Suomessa maksetuista palkoista sekä velvollisuus antaa asianomaiselle henkilöstön edustajalle tietoja tietyistä lähetetyn työntekijän työsuhteen ehdoista. Työryhmä ehdotti säännösten noudattamisen tehosteeksi myös rangaistussäännöstä. Työryhmän ehdotusten mukainen hallituksen esitys on valmisteilla työministeriössä.

Työsuojeluviranomaisen käytännön työssä on ongelmaksi havaittu tulkinnanvaraisuus siitä, mitkä työnantajan velvollisuudet ovat voimassa siirtymäaikalakia sovellettaessa. Lisäksi suurilla rakennustyömailla, joissa työntekijät ovat eri työnantajien palveluksessa, valvontaa on hankaloittanut se, että työehtoja koskeva tietojen säilyttämisvelvollisuus ei koske pääurakoitsijaa.

Kuten ulkomaalaisten laitton työnteko ja laitton työn teettäminen, myös ulkomaalaisten työntekijöiden vähimmäistyöehtojen noudattamatta jättäminen voi johtua työelämän pelisääntöjä koskevasta tietämättömyydestä. Tietoisuuden tason kohottaminen on tässäkin tarpeen.

34) Politiikkalinjaus: Tehostetaan ulkomaalaisten työntekijöiden työehtojen valvonnan edellytyksiä. Puututaan tehokkain toimin mahdollisuuksiin teettää pimeää työtä ja yleensä harmaan talouden vetovoimaan myös yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

Toimenpiteet:

- Toteutetaan valvonnan tehostamista koskevat työryhmäehdotukset.
- Ulotetaan ulkomaalaislaissa säädetty työnantajan velvollisuus säilyttää työpaikalla tiedot palveluksessa olevista ulkomaalaisista ja heidän työntekooikeutensa perusteista myös toimeksiantajan velvollisuudeksi.
- Lisätään tietoisuutta työelämän pelisäännöistä myös työministeriön asettamassa tiedottamisprojektissa.

Vastuutahot: TM, STM

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä.

Torjutaan ihmiskauppaa

Ihmiskaupan torjuminen on myös Suomea koskeva moniulotteinen haaste. Ihmiskauppa liittyy keskeisesti ihmisoikeuksien toteutumiseen. Ihmiskauppa voi liittyä seksuaaliseen hyväksikäyttöön, mutta myös työelämän hyväksikäyttötilanteisiin. On tärkeää lisätä tietoisuutta ihmiskaupasta ja kehittää viranomaiskoulutusta ihmiskaupan torjumiseksi. Myös kansainvälisellä työllä voidaan pyrkiä ehkäisemään muun muassa Suomeen suuntautuvaa tai Suomen kautta tapahtuvaa ihmiskauppaa. Uhrien tunnistaminen on haasteellinen tehtävä, koska maahantulotilanteessa maahantulon edellytykset usein vaikuttavat olevan kunnossa, eikä uhri tiedä välttämättä itsekään joutuvansa ihmiskaupan kaltaiseen tilanteeseen.

Ihmiskaupan uhrien avustamisen ja myös vastuullisten syytteeseen saamisen kannalta on olennaista, että ihmiskaupan uhreille voidaan antaa oleskelulupa. Tarvittavia ulkomaalaislain muutoksia harkitaan parhaillaan sisäasiainministeriön asettamassa työryhmässä. Uhrin omaa tahtoa tulee kunnioittaa, mutta oletettavaa kuitenkin on, etteivät läheskään kaikki uhrit halua jäädä pysyvästi Suomeen. Palauttamisen yhteydessä on tärkeää pyrkiä ehkäisemään ihmiskaupan uhriksi uudelleen joutuminen.

35) Politiikkalinjaus: Aktivoidaan ihmiskaupan vastaista toimintaa. Uhrin oikeuksien takaaminen on tärkeä lähtökohta, joka myös auttaa vastuullisten syytteeseen asettamista.

Toimenpiteet: Toteutetaan kansallisessa ihmiskaupan vastaisessa toimintasuunnitelmassa määritellyt toimet.

Vastuutahot: SM, UM, TM, OM

Kustannukset ja kustannusten jako: Tehdään virkatyönä

4. Ohjelman toimeenpano

Maahanmuuttopolitiittisen ohjelman toimeenpanoa varten valmistellaan toimeenpano-ohjelma. Valmistelun yhteydessä arvioidaan tarkemmin toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset, kustannusten jako ja keskeiset vastuutahot sekä yhteistyökumppanit ja yhteistyömuodot. Toimeenpano-ohjelmassa myös määritellään aikataulut toimenpiteiden toteuttamiseksi.

5. Ohjelman seuranta

Maahanmuuttopolitiikan hallinta edellyttää politiikan toimeenpanon nykyistä tarkempaa seuranta. Työvoiman maahanmuuton aktivoituminen vaikuttaa useisiin työpolitiikan, sosiaalipolitiikan, asuntopolitiikan ohella myös muihin hallinnonaloihin. Seurantaan tarvittavan tiedon tarve eri hallinnonaloilla sekä hallinnonalojen yhteistyön tarve lisääntyy.

Seurannan keskeisiä välineitä ovat tilastotiedot. Maahanmuuttoa kuvaavien tilastojen kattavuus ja saatavuus ovat tällä hetkellä ongelmallisia. Tästä syystä tilastot sekä ulkomaalais- ja muute rekisterit tulee kehittää vastaamaan tiedontarpeita. Tilastojen kehittämisessä tulee ottaa huomioon EU:ssa käynnissä oleva maahanmuuttotilastojen kehittäminen. Lisäksi tulee tehdä eri viranomaisten kesken tiivistä yhteistyötä maahanmuuttotutkimuksen alalla. Yhteistyön puitteissa tulisi laatia eri viranomaisten yhteinen tutkimusohjelma.

Ohjelmassa esitettyjen toimenpiteiden vaikuttavuutta tulee arvioida. Erityisesti tulee arvioida opastamista, kotouttamista ja koulutusta sekä eri väestöryhmien välisten hyvien etnisten suhteiden edistämistä ja syrjinnän ehkäisyä koskevien toimenpiteiden vaikuttavuutta. Vaikuttavuuden arviointia varten tulee kehittää mittareita. Valtion ja kuntien talousarviossa tulee asettaa maahanmuuttopolitiikan toimeenpanolle yhteiskunnallista ja taloudellista vaikuttavuutta koskevat tavoitteet.

Eri viranomaisten yhteistyössä keräämä tietoaineisto muodostaa perustan valtakunnalliselle maahanmuuton, etnisten suhteiden ja kotouttamisen puiteohjelmalle sekä eduskunnalle annettavalle maahanmuuttoa, etnisiä suhteita ja kotouttamista koskevalle hallituksen selonteolle.

TM / 17.2.2006

Ministeriöiden esitys maahanmuuttopoliittisen ohjelman toimeenpano-ohjelmaksi:

Työministeriön koonti muiden ministeriöiden ehdotusten pohjalta

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU- JA YHTEIS-TYÖTAHOT	KUSTANNUKSET	SEURANTA & INDIKAATORIT
<p>1. <i>EDISTETÄÄN TYÖPERUSTEISTA MAAHANMUUTTOA</i></p>						
<p>• Vastuutaho on merkitty kunkin toimenpidelinjauksen kohdalle tummennetulla.</p>						
<p>1. Edistetään työperusteista maahanmuuttoa. Korvataan työmarkkinoilta poistuvaa työvoimaa ja vahvistetaan osaamis pohjaa ja siten turvataan talouskasvun ja taloudellisen toimeliaisuuden edellytyksiä. Tavoitteena on samalla turvata mahdollisuudet kotoutumiseen, osallistumiseen, perheeseen, oikeudenmukaiseen kohteluun ja syrjimättömyyteen</p>						
<ul style="list-style-type: none"> • Työperusteista maahanmuuttoa edistetään tässä ohjelmassa mainituin toimin yhteistyössä vastuutahojen ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat työmarkkinajärjestöt ja maahanmuuttajien parissa työskentelevät kansalaisjärjestöt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suunnitelmallinen ja pitkäjänteinen työvoiman maahanmuuttopolitiikka 	<ul style="list-style-type: none"> • Seurataan työvoimatarpeita kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti, ja kehitetään seuraavassa esitettyjä toimenpiteitä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jatkuva 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • kaikki keskeiset ministeriöt • työmarkkinajärjestöt • kansalaisjärjestöt ym. toimijat 		
<p>2. Harjoitetaan suunnitelmallista ja pitkäjänteistä politiikkaa, jolla tehdään aikaisempaa tunnetummaksi Suomen vetovoimatekijöitä sekä näihin sisältyen mahdollisuuksia tehdä työtä, harjoittaa elinkeinoa ja opiskella Suomessa.</p>						
<ul style="list-style-type: none"> • Edistetään suunnitelmallista ja pitkäjänteistä politiikkaa yhteistyössä eri toimijoiden, kuten Suomen ulkomaanedustustojen, Suomen Akatemian, yliopistojen ja korkeakoulujen sekä Finnpron 	<ul style="list-style-type: none"> • Suomalainen maahanmuuttopolitiikka sekä työ- ja opiskelumahdollisuudet tunnetaan keskeisillä 	<ul style="list-style-type: none"> • Suomalaisen työ- ja opiskelumahdollisuuksista tiedottaminen, neuvonta, julkaisutoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • Jatkuva 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • UM • OPM • SM • KTM • yritykset 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM:n arvio 50.000 e/v koulutus- ja opiskelumahdollisuuksista 	

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
kanssa. Kohdennettua tietoa välitetään eri oppilaitosten sekä ulkomailla toimivien yritysten kautta.	kohdealueilla, myös muualla tunnettavuus kasvaa	<ul style="list-style-type: none"> Selvitetään, miten UM:n edustustoverkkoa voidaan käyttää hyväksi aktiivisen maahanmuuton edistämässä 	<ul style="list-style-type: none"> 2006 	<ul style="list-style-type: none"> Finpro työmarkkina- järjestöt Kuntaliitto 	tiedottamiseen ja neuvontaan	
<ul style="list-style-type: none"> TM valmistelee strategian linjauksen toteuttamiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> Strategiassa esitettävät tavoitteet toteutuvat 	<ul style="list-style-type: none"> Linjausten valmistelu yhteistyössä eri toimijoiden kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> 2006 2007 	<ul style="list-style-type: none"> TM SM KTM UM OPM 	<ul style="list-style-type: none"> Strategian toimeenpano aiheuttaa lisäkustannuksia 2007 alkaen, muilta osin kustannukset arvioidaan strategian laadinnan yhteydessä ja jaetaan eri osapuolten kesken. 	<ul style="list-style-type: none"> Strategia ja siinä määritelty seuranta
3. Lisätään työvoiman liikkumista koskevaa yhteistyötä lähialueiden ja muiden Suomen kannalta merkittävien työvoiman lähtömaiden kanssa.						
<ul style="list-style-type: none"> Neuvotellaan pilottihankkeen käynnistämisestä Venäjän, Ukrainan, Kiinan, Intian tai muun sopivan kumppanin kanssa yhteistyöstä työvoiman liikkuvuuden edistämiseksi. Yhteistyöstä ja 	<ul style="list-style-type: none"> Työvoima liikkuu kahdenvälisen sopimusten puitteissa. 	<ul style="list-style-type: none"> Tilataan ex Ante – arvio Ukrainan sopivuudesta ja halukkuudesta yhteistyökumppaniksi 	<ul style="list-style-type: none"> Arvio 2006 1. neljännes Pilotti 2006 loppu-2007 	<ul style="list-style-type: none"> TM SM UM KTM 	<ul style="list-style-type: none"> Ex Ante -arvio 9000 euroa TM:n tutkimus- määrärahat Pilottihanke 	<ul style="list-style-type: none"> Arvioraportti Pilotin johtopäätökset Johtopäätöksiin perustuva yhteistyö

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
yhteistyön laajuudesta sovitaan kumppanin kanssa.		<ul style="list-style-type: none"> • Toteutetaan arvion johtopäätöksiin perustuva pilotti ja mahdolliset muut pilotit • Jatketaan yhteistyön valmistelua Venäjän kanssa esimerkiksi lähialueyhteistyön kautta. • Kartoitetaan ja arvioidaan jo tehdyt selvitykset potentiaalisista liikkuvuusalueista 			rahoitetaan kansallisella (TM:n pääluokka) ja mahd. EU-rahoituksella. Kustannuksia aiheutuu jo 2007. <ul style="list-style-type: none"> • Rahoitus- tarpeet arvioidaan projektin asettamisen yhteydessä 	
<ul style="list-style-type: none"> • Kumppanimaassa sijaitseviin edustoihin nimetään yhdyshenkilöt koordinoimaan yhteistyötä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Riittävä koordinaatio ja asiantuntemus tarpeeseen perustuvan työperusteisen maahanmuuton saavuttamiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhdyshenkilöiden asettaminen edustustoihin 	<ul style="list-style-type: none"> • Aloitus 2006 - 2007 	<ul style="list-style-type: none"> • UM • TM 		
4. Yksinkertaistetaan kahdessa vaiheessa työvoiman maahanmuuttoa koskevaa lupajärjestelmää.						
<ul style="list-style-type: none"> • Ensimmäisessä vaiheessa korjataan ulkomaalaislain työnteko-oikeutta koskevien säännösten ongelmat, kuten sääntelyn vaikeaselkoisuus ja perheenjäsenen työnteko-rajoitukset. Lupahallinnon käytännön toimintaa tehostetaan ja hakemusten käsittelyä 	<ul style="list-style-type: none"> • Tehokkaampi ja nopeampi lupakäsittely 	<ul style="list-style-type: none"> • HE ulkomaalaislain muutokseksi • VN antanut valtakunnalliset linjaukset • TM ohjaa TE-keskuksia antamaan 	<ul style="list-style-type: none"> • HE 2006 • alueelliset linjaukset vuosittain 	<ul style="list-style-type: none"> • SM & TM 		<ul style="list-style-type: none"> • Lupakäsittelyn nopeus • valtakunnalliset ja alueelliset linjaukset • Kattava ja säännöllinen

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
nopeutetaan		UlkL:n 71 §:ssä tarkoitetut alueelliset linjaukset työvoiman tarpeesta vähintään vuosittain				tilastoinnin ja toimeenpanon seuranta myönteisistä ja hylkäävistä päätöksistä ja muista oleellisista tekijöistä
<ul style="list-style-type: none"> Supistetaan lupa-asioita ratkaisevien työvoimatoimistojen määrää yhteen tai korkeintaan kahteen. Työvoiman saatavuusharkinta säilytetään toistaiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> Yhdenmukainen, asiantunteva ja nopea käsittely 	<ul style="list-style-type: none"> Keskitetään tässä vaiheessa kolmelle työvoimatoimistolle Ulkomaalaislain muutos 	<ul style="list-style-type: none"> 2006 	<ul style="list-style-type: none"> TM, SM 	<ul style="list-style-type: none"> Kohdennetaan henkilö- resursseja (10 htv) lupa- asioita hoitaviin työvoima- toimistoihin 	<ul style="list-style-type: none"> Osapäätösten yhdenmukaisuus ja käsittelyaika
<ul style="list-style-type: none"> Selvitetään mahdollisuutta supistaa lupa-asioita ratkaisevien poliisiyksiköiden määrää 		<ul style="list-style-type: none"> Mahdollisuus ulkomaalaislupien käsittelyyn keskittämiseen huomioidaan osana poliisin lupahallinnon kehittämis- suunnitelmaa (tämän suunnitelman osia ovat myös sähköisen asioinnin kehittäminen ja palveluverkoston kehittäminen). 	Kehittämissuun nitelma valmistunee vuoden 2006 aikana	<ul style="list-style-type: none"> SM 		
<ul style="list-style-type: none"> Lisätään ulkomaalaisrekisterin 	<ul style="list-style-type: none"> Toimiva sähköinen 	<ul style="list-style-type: none"> Ulkomaalais- 	<ul style="list-style-type: none"> Suunnitteilla 	<ul style="list-style-type: none"> SM 	<ul style="list-style-type: none"> UMA:n 	<ul style="list-style-type: none"> Työlupa-

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
käyttöä ja käytettävyyttä.	rekisterijärjestelmä, josta saatavilla tarvittavat tiedot asianmukaisille viranomaisille	rekisterilain ja muiden lakien muutokset <ul style="list-style-type: none"> • Rekisterijärjestelmän kokonaisuudistus. (UVI:ssa on vireillä ulkomaalais- prosessien sähköistäminen, johon liittyy ulkomaalais- prosessien yhteinen toimintakäsikirja (MANU) sekä ulkomaalaisasioiden tietojärjestelmä (UMA), joka korvaa ulkomaalais- rekisterin.) • Rekisterin käyttäjä- ystävällisyyden kehittäminen 	parhaillaan. (UMA vuoden 2008 kuluessa) <ul style="list-style-type: none"> • Viranomaisten sähköinen toimintakäsikirja (MANU) on jo otettu käyttöön 	<ul style="list-style-type: none"> • TM 	kokonaiskustannukset ovat arviolta n. 6 miljoonaa euroa.	hakemusten kokonais- käsittelyaika
<ul style="list-style-type: none"> • Parannetaan tilastointia • Yhteisten toimintamallien kehittäminen (uusi toimenpide) 	<ul style="list-style-type: none"> • Tilastoista saatavilla tarvittavat, säännönmukaiset seurantatiedot asianmukaisille viranomaisille 	<ul style="list-style-type: none"> • Arviointi saatavilla olevista tilastoista ja tarpeista • Tilastointi- menetelmien kehittäminen tarpeiden mukaan • UMA-järjestelmä parantaa tilastointia • Tilastokeskus kirjaa ulkomailla tutkinnon 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006 kuluessa • vrt. edellä UMA 	<ul style="list-style-type: none"> • SM, TM • OPM • Tilastokeskus 	<ul style="list-style-type: none"> • Arvio OPM:n osalta arvio: 50 000 €/v 	<ul style="list-style-type: none"> • Kattava tilastollinen seuranta- järjestelmä

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
		<p>suorittaneiden tunnustamispäätökset</p> <ul style="list-style-type: none"> • EU:ssa on valmisteltavana asetus muuttoliikkeitä ja kansainvälistä suojelua koskevista tilastoista. Asetuksen vaatimukset on otettava huomioon tilastointia kehitettäessä. 				
<ul style="list-style-type: none"> • Toisessa vaiheessa muutetaan järjestelmän rakenteita siten, että työnteko-oikeus sisältyy jokaiseen ulkomaalaiselle myönnettävään oleskelulupaan, mahdollisia eräitä vuosittain sovittavia herkimpiä aloja lukuun ottamatta. Toinen vaihe toteutetaan työvoiman saatavuusongelmien lisääntyessä ja työttömyystilanteen helpottaessa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Työluvut kaikissa oleskeluluissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Lupajärjestelmän toimivuutta seurataan • Toiseen vaiheeseen siirtymisen ajankohtaa arvioidaan kolmikantaisena valmisteluna, esim. työpolitiikan neuvottelukunnan kansainvälisen liikkuvuuden jaostossa 	<ul style="list-style-type: none"> • Viranomaisten ja työmarkkina- järjestöjen yhteiseen arvioon perustuva 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • SM, UM • työmarkkina- järjestöt 		<ul style="list-style-type: none"> • Työryhmän johtopäätökset
<ul style="list-style-type: none"> • Siirtymistä seurataan poikkihallinnollisesti ja yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa työryhmässä, joka tekee myös ehdotuksen toiseen vaiheeseen siirtymiseksi 		<ul style="list-style-type: none"> • Kts. yllä 	<ul style="list-style-type: none"> • Kts. yllä 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • työmarkkina- järjestöt 		<ul style="list-style-type: none"> • Työryhmän raportointi

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
<ul style="list-style-type: none"> • Biometriseen tunnistamiseen liittyvät kysymykset selvitetään erikseen sisäasiainministeriön toimesta 	<ul style="list-style-type: none"> • Pakolaisen matkustusasiakirjoissa, muukalaispasseissa ja oleskeluluvissa on biometriset tunnisteet. 		<ul style="list-style-type: none"> • Komission ehdotus biometristen tunnisteiden käyttöön ottamisesta oleskeluluvissa on valmisteilla. Tarkempi aikataulu ei ole vielä tiedossa. 	<ul style="list-style-type: none"> • SM 	<p>Aiheutuvia kustannuksia ei voida vielä arvioida, mutta oleskelulupien ym. asiakirjojen valmistamisen kustannusten nousu on katettava maksutuloilla.</p>	
<p>5. Parannetaan ulkomaalaisten työntekijöiden mahdollisuutta saapua hakemaan työtä Suomesta ja työpaikan järjestettyä saada Suomesta käsin myönnetty oleskelulupa työntekoa varten.</p>						
<ul style="list-style-type: none"> • Työnhakua varten voidaan myöntää viisumi tai myöhemmin mahdollisesti käyttöön otettava yli kolmen kuukauden maassa oleskelua varten myönnettävä ns. pitkä viisumi 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaalaislaissa mahdollisuus myöntää kansallinen työnhakuviiisumi • Joustavat käytännöt käytettävän viisumityypin osalta. Kansallisia viisumeita on eri tyyppisiä. • Riittävät neuvontapalvelut ulkomaisten työnhakijoiden käytettävissä 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaalaislain muutos tarvittaessa • Kehitetään sähköisiä monikielisiä palveluja ja edustustojen palveluja 	<ul style="list-style-type: none"> • Viran-omaisten ja työmarkkina- järjestöjen yhteiseen arvioon perustuva 	<ul style="list-style-type: none"> • SM • UM • TM 		<ul style="list-style-type: none"> • Seuranta- järjestelmä, josta saatavissa tiedot mm. työnhaku- viisumien määrästä
<ul style="list-style-type: none"> • Työpaikan löydyttyä tehdään päätös oleskeluluvan myöntämisestä samoin 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaisen työvoiman 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaalaislain muutos 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuten edellä 	<ul style="list-style-type: none"> • SM, TM 		<ul style="list-style-type: none"> • Edellä kuvattu seuranta-

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
perusteina kuin haettaessa oleskelulupaa ulkomailta käsin.	saatavuuden helpottuminen työvoimapula-aloilla	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään työvoimapalveluja vastaamaan työnhakuviiisumi-asiakkaiden tarpeisiin • Myös perheenjäsenille 				järjestelmä, jossa myös tiedot ulkomaisten työnhakijoiden sijoittumisesta <ul style="list-style-type: none"> • Avoimien työpaikkojen täytyminen työnhaku- viisumien haltijoilla • Työnhaku- viisumilaisille myönnettyjen oleskelulupien määrä (Ulkomaalaisrekisteri)
6. Selkiytetään elinkeinonharjoittajan oleskelulupajärjestelmää.						
<ul style="list-style-type: none"> • Selkiytetään elinkeinonharjoittajan oleskelulupajärjestelmän suhde PRH:n ulkomaalaislupajärjestelmään erityisesti koti- ja asuinpaikkavaatimusten osalta. 		<ul style="list-style-type: none"> • Lainsäädännön muutoksia? 		<ul style="list-style-type: none"> • KTM • STM • PRH • SM 		
<ul style="list-style-type: none"> • Uudistetaan elinkeinonharjoittajan käsitettä siten, että lupajärjestelmä on mahdollisimman yhdenmukainen ja kattaa mahdollisimman suuren osan elinkeinonharjoittamisen perusteella maahan pyrkivistä ulkomaalaisista 	<ul style="list-style-type: none"> • Elinkeino- harjoittajan ja ammatinharjoittajan määritelmien ja luvan edellytysten selkeyttäminen ulkomaalaislaissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaalaislain muutos 		<ul style="list-style-type: none"> • KTM • SM 		
<ul style="list-style-type: none"> • Rajoitetaan elinkeinonharjoittajan 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaalaislaissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaalaislain 		<ul style="list-style-type: none"> • KTM 		

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
lupajärjestelmä koskemaan maahan tuloa ja maassa oleskelua, jonka pääasiallinen tarkoitus on elinkeinonharjoittaminen	selkeä säännös, voiko elinkeinonharjoittaja tehdä muita töitä elinkeinon- harjoittamisen lisäksi ja milloin elinkeinonharjoittaja muuttuu työntekijäksi	muutos		• SM		
7. Helpotetaan oleskeluluvan saaneen ulkomaalaisen perheenjäsenen pääsyä Suomeen ja Suomen työmarkkinoille.						
<ul style="list-style-type: none"> • Vapautetaan oleskeluluvan saaneen ulkomaalaisen perheenjäsen työntekijän oleskelulupa- velvollisuudesta 	<ul style="list-style-type: none"> • Perheenjäsenen vapaus tehdä työtä • Työluvut myös apurahatutkijoiden perheenjäsenille • Väitöskirjatyöntekijöille, muilla tutkijoille ja korkeakouluopettajille sekä heidän perheenjäsenilleen työnteko-oikeus ilman saatavuusharkintaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaalaislain muutos 	<ul style="list-style-type: none"> • Hallituksen esitys eduskunnassa, arvioitu voimaantulo kevät 2006 • 2006 	<ul style="list-style-type: none"> • SM • TM 		<ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaalaislain muutosten vaikutukset

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
------------------------	------------	--	---------	----------------------------	----------------	----------------------------

8. Yksinkertaistetaan maahanmuuttajien rekisteröintimenettelyjä.

<ul style="list-style-type: none"> Selvitetään, voidaanko kaikki maahanmuuttajia koskevat keskeiset rekisteröinnit hoitaa yhden viranomaisen luona. 	<ul style="list-style-type: none"> Yhden luukun periaate toteutuu, siten että toteutuksessa huomioidaan ulko- maalaisrekisterin useat eri rekisterinpitäjät ja käyttäjät eri hallinnon aloilta. 	<ul style="list-style-type: none"> Väestötietolain kokonaisuudistus Ulkomaalais- rekisterilain muutos Ulkomaalaisrekisteri voisi toimia primäärirekisterinä suhteessa väestötieto- järjestelmään. 	<ul style="list-style-type: none"> Hallituksen esitys aikaisintaan syksyllä 20ks 	<ul style="list-style-type: none"> SM TM 		
--	--	--	---	--	--	--

9. Edistetään maahanmuuttajien yrittäjyyttä.

<ul style="list-style-type: none"> KTM asettaa työryhmän edistämään maahanmuuttajien yrittäjyyttä mm. yritysrahoitusta kehittämällä 	<ul style="list-style-type: none"> Maahanmuuttajien yrittäjyyden edellytykset vahvistuvat 	<ul style="list-style-type: none"> KTM asettaa työryhmän, jonka tehtävänä laatia toimenpide- ehdotukset ja edistää verkostoitumista 	<ul style="list-style-type: none"> Asetetaan heti, toimikausi 2006 loppuun 	<ul style="list-style-type: none"> KTM Yrittäjä- järjestöt TM OPM Yrityspalvelut TE-keskukset Maahanmuut- tajayritykset 		<ul style="list-style-type: none"> Maahanmuuttaja- yrittäjien määrän muutos Työryhmän selvitys ja ehdotukset
<ul style="list-style-type: none"> Laaditaan kattava selvitys maahanmuuttajien yritystoiminnasta 	<ul style="list-style-type: none"> Selkeä kokonaiskäsitys maahanmuuttajien yritystoiminnasta, sen laajuudesta, merkityksestä ja kehittämistarpeista 	<ul style="list-style-type: none"> KTM:n asettaman työryhmän selvitys, jossa kartoitetaan EU-alueella saadut hyvät kokemukset yrittäjyyden edistämiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> 2006 	<ul style="list-style-type: none"> KTM kuten yllä 		<ul style="list-style-type: none"> Työryhmän selvitys
<ul style="list-style-type: none"> Vakiinnutetaan maahanmuuttajien yrittäjyyttä koskevat neuvontapalvelut ja koulutus sekä 	<ul style="list-style-type: none"> Toimivat maahanmuuttaja- yrittäjien neuvonta- 	<ul style="list-style-type: none"> KTM:n asettama työryhmä kartoittaa eri tahojen, kuten 	<ul style="list-style-type: none"> 2005, 2006 	<ul style="list-style-type: none"> KTM OPM kuten yllä 	<ul style="list-style-type: none"> KTM:n TA OPM:n osalta kustannukset 	<ul style="list-style-type: none"> Koulutettavien määrä, sisällöt Työryhmän

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
niistä tiedottaminen	ja koulutuspalvelut • Riittävää neuvontaa, koulutusta ja tiedotusta maahanmuuttajien saatavilla	yrittäjäjärjestöjen ja kauppakamareiden valmiudet ja halukkuus järjestää neuvontapalveluita ja koulutusta			selvitetään myöhemmin	raportti
10. Parannetaan ulkomailla hankitun osaamisen tunnustamisjärjestelmää.						
<ul style="list-style-type: none"> • Tehostetaan maahanmuuttajien ulkomailla saadun osaamisen hyödyntämistä joustavoittamalla aiemman koulutuksen ja osaamisen tunnustamista sekä lisäämällä mahdollisuuksia näytön kautta hankittavaan pätevyyden osoittamiseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Toimiva tunnustamisjärjestelmä sisältää tiedon tarvittavasta täydennyskoulutuksesta • Keskitetty tiedotus vastaavuuksista, tunnustamis- edellytyksistä ja – käytännöistä sekä mahdollisuuksista täydennys- koulutukseen • Oikeudenmukainen ja joustava korkeakoulujen valintajärjestelmä 	<ul style="list-style-type: none"> • Selvitystyö menossa • Kehittämistyö näyttötutkintojen henkilökohtaistamisesta • Kehitetään aiemman osaamisen tunnistamis- ja tunnustamisjärjestelmää • TM varautuu aiemman osaamisen täydentämiseen ja näyttöön työvoimapolitiittisena koulutuksena • Aiemman osaamisen tunnustamisen työryhmän ehdotusten toimeenpano 	<ul style="list-style-type: none"> • Selvitystyö menossa • 2006 alkaen • 2007 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM • TM 	<ul style="list-style-type: none"> • TM:n TTS ja kohdennetaan tarkoitukseen työvoima- poliittisen aikuis- koulutuksen määrärahoja 	<ul style="list-style-type: none"> • Vuosittainen raportti tunnustamisista ja näytöistä aloittain (hylätyt / hyväksytyt / koulutukseen ohjautuneet)
<ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään muiden kuin korkeakoulututkintojentunnustamis- 	<ul style="list-style-type: none"> • Tutkinnot tunnustettavissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Useita projekteja menossa 	<ul style="list-style-type: none"> • jatkuva 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM 	<ul style="list-style-type: none"> • selvitetään myöhemmin 	<ul style="list-style-type: none"> • tutkintojen alat, ammatit ja määrät

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
menettelyä		<ul style="list-style-type: none"> • Arviointi lainsäädännön muutostarpeista 				
<ul style="list-style-type: none"> • Jatketaan tiivistä yhteistyötä EU-tasolla ja Pohjoismaisella tasolla tunnustamisjärjestelmien yhteensovittamiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunnetaan muiden maiden tunnustamisjärjestelmät 	<ul style="list-style-type: none"> • Osallistutaan aktiivisesti NARIC ja NRP-tiedonvaihtoverkoston työhön ja jatketaan yhteistyötä pohjoismaisten NARIC-toimistojen 	<ul style="list-style-type: none"> • Jatkuva 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM • OPH 		
<i>2. EDISTETÄÄN OPISKELIJOIDEN JA TUTKIJOIDEN MAAHANMUUTTOA</i>						
11. Helpotetaan ulkomaalaisten opiskelijoiden ja tutkijoiden työmarkkinoille pääsyä.						
<ul style="list-style-type: none"> • Otetaan käyttöön Suomessa tutkinnon suorittaneille oleskelulupa työnhakua varten pidemmäksi ajaksi kuin kuudeksi kuukaudeksi 	<ul style="list-style-type: none"> • Suomessa tutkintonsa tai väitöskirjansa suorittaneilla on oikeus ja mahdollisuus jäädä hakemaan työtä pidemmäksi ajaksi kuin kuudeksi kuukaudeksi. • Työluvut myös korkeakouluopiskelijoille ja apurahatutkijoille • Suomessa tutkintonsa 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaalaislain muutos • Seurataan ja arvioidaan UmL:n muutosesityksen toimeenpanoa ja vaikutuksia 	<ul style="list-style-type: none"> • Eduskunnassa on parhaillaan HE, jossa työnhakulupaa ehdotetaan kuudeksi kuukaudeksi. Uutta ehdotusta harkitaan sen jälkeen, kun on saatu kokemuksia työnhakuluvan käytöstä. • Ulkomaalaislain muutos tulee 	<ul style="list-style-type: none"> • SM • TM • OPM 		<ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaalaislain muutosten vaikutukset

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
	<p>suorittaneilla on oikeus jäädä tekemään väitöskirjansa jos yliopisto hyväksyy jatko-opiskelijaksi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Apurahatutkija rinnastetaan palvelussuhteessa olevaan tutkijaan 		voimaan 1.2.2006			
<ul style="list-style-type: none"> • Lisätään ulkomaalaisille opiskelijoille ja Suomessa tutkinnon suorittaneille suunnattuja harjoittelupaikkoja työmarkkinoille sijoittumisen ja kotoutumisen helpottamiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaisten opiskelijoiden harjoittelu- mahdollisuudet Suomessa parantuneet ja monipuolistuneet 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM:n ja ammattikorkeakoulujen tavoitesopimuksissa osoitettu hankerahoitusta ulkomaisten opiskelijoiden harjoitteluun ja suomalaisten opiskelijoiden harjoitteluun ulkomailla • CIMO:n kansainvälisen harjoittelun tuki 	<ul style="list-style-type: none"> • vuodesta 2006 alkaen 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM • yritykset 	<ul style="list-style-type: none"> • Lisämäärärahan tarve selvitetään 	
<ul style="list-style-type: none"> • Tarjotaan ulkomaalaisille opiskelijoille opetusta myös suomen ja ruotsin kielellä ja kielessä, jotta sijoittuminen työelämään tutkinnon suorittamisen jälkeen tehostuisi 	<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttajien kielitaidon paraneminen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kielenopetuksen tehostaminen. Korkeakoulujen toimenpiteet kieltenopetuksen tarjonnan 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM • Ulkomaiset yliopistot 	<ul style="list-style-type: none"> • 150 000 €/v 	<ul style="list-style-type: none"> • Kielen opetukseen osallistuvien määrä

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
	<ul style="list-style-type: none"> Ruotsin ja suomen kielen opetuksen määrä ja laatu parantuu korkeakouluissa 	<ul style="list-style-type: none"> lisäämiseksi. Kehitetään opetustarjontaa ja opetusvälineitä Cimo:n ulkomaalaisille tarkoitettu suomen kielen etäopetuskokeilu. 			<ul style="list-style-type: none"> 50 000 €/v (sisältyy OPM:n vuoden 2006 kehittämisrahoihin) 50 000 e / v (sisältyy OPM:n vuoden 2006 kehittämisrahoihin) 	<ul style="list-style-type: none"> Kielitaidon taso
12. Tutkimustehtävissä työskentelevien ulkomaalaisten maahanmuuttoa edistetään osana työvoiman maahanmuuton edellytysten parantamista.						
<ul style="list-style-type: none"> Jatketaan viranomaisten, yliopistojen ja tutkimuslaitosten yhteistyön kehittämistä, koska tutkijoiden maahanmuuton edistäminen vaatii yhteistyötä eri sektorien välillä 	<ul style="list-style-type: none"> tutkijoilla ja heidän perheenjäsenillä vapaa liikkuvuus-oikeus, oikeus tehdä työtä 	<ul style="list-style-type: none"> viranomaisten verkostomuotoinen yhteistyö tarvittavat muutokset ulkomaalaislakiin EU:n direktiivin ja siihen liittyvien suositusten toimeenpano 		<ul style="list-style-type: none"> OPM SM 		<ul style="list-style-type: none"> ulkomaalaislain muutosten toteutuminen direktiivin toimeenpano
<ul style="list-style-type: none"> Huolehditaan siitä, että työvoiman saatavuusharkinta ei miltään osin ulotu tutkijoihin sovellettavaan lupamenettelyyn 	<ul style="list-style-type: none"> Tutkijoiden maahanmuutto ei ole työvoiman saatavuusharkinnan piirissä 	<ul style="list-style-type: none"> Ulkomaalaislain muutos Sisällytetään TM:n ohjeistukseen alueellisten linjausten laatimisesta Tutkijadirektiivin täytäntöönpano 	<ul style="list-style-type: none"> 2007 	<ul style="list-style-type: none"> TM, SM 		<ul style="list-style-type: none"> TM ja UVI, valvonta

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
<ul style="list-style-type: none"> • Myönnetään tutkijoille jatkuvaluonteinen oleskelulupa ottaen huomioon, että projektirahoituksen takia palvelussuhde yleensä sovitaan vuodeksi kerrallaan, vaikka tutkimushanke olisikin vuosien mittainen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tutkijoilla, myös apurahatutkijoilla mahdollisuus jatkuvaluontoiseen oleskelulupa. • Koskee myös perheenjäseniä 	<p>otettava huomioon</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaalaislain muutos ja soveltamisohjeet • Käsitellään tutkijadirektiivin voimaantulon yhteydessä • Otetaan tavoite huomioon täsmennettäessä kotikuntalain 4 §:n (kotikunta maahan muuttaessa) säännöksiä (SM077:00/2005). 	<ul style="list-style-type: none"> • 2007 	<ul style="list-style-type: none"> • SM • TM • OPM 		<ul style="list-style-type: none"> • kehitetään seuranta- järjestelmä, UVI
<ul style="list-style-type: none"> • Huolehditaan siitä, että tutkijoille myönnettävään oleskelulupaan liittyvä työnteko-oikeus on riittävän laaja. (Yrityksiin) Asiantuntijoiksi palkattujen tutkijoiden tulee voida siirtyä joustavasti ammatti- ja toimialojen välillä 	<ul style="list-style-type: none"> • tutkijoille ja heidän perheenjäsenille rajaton työnteko-oikeus • Asiantuntijoiksi palkatuilla tutkijoilla on vapaa liikkuvuus eri ammattialojen ja toimialojen välillä 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaalaislain muutos ja soveltamisohjeet • ks.ed. tutkijadirektiivi • kehitetään yhteistyönä tutkijoiden liikkuvuuden seurantarjestelmä 		<ul style="list-style-type: none"> • SM, TM • OPM • KTM • Tilastokeskus 		
<ul style="list-style-type: none"> • Mahdollistetaan muun kuin tutkimustyön tekeminen sivutoimisesti 	<ul style="list-style-type: none"> • tutkijoiden osaamista pystytetään hyödyntämään monipuolisemmin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaalaislain muutos ja soveltamisohjeet 		<ul style="list-style-type: none"> • SM • TM • OPM 		

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
------------------------	------------	--	---------	----------------------------	----------------	----------------------------

3. KANAVIDAAN INKERINSUOMALAISTEN PALUUMUUTTOA TYÖMARKKINOIDEN TARPEISIIN

13. Edistetään inkerinsuomalaisten paluumuuttoa siten, että paluumuuttojonon purkamisen ohella paluumuutto kanavoidaan työmarkkinoiden tarpeisiin.

<ul style="list-style-type: none"> Ratkaistaan jonossa jo olevien paluumuuttohakemukset nykyisten perusteiden mukaan, mutta jonoon ei enää oteta uusia hakijoita. 	<ul style="list-style-type: none"> Paluumuuttojonon purkaminen: noin 1000 inkerinsuomalaisen maahanmuutto vuonna 2006 	<ul style="list-style-type: none"> Ulkomaalaislain muutos Tehdään yhteinen (SM, TM, UM) arvio ja johtopäätökset UVI:n laatimasta paluumuuttojonon selvityksestä Lisätään paluumuuttajien määrää 	<ul style="list-style-type: none"> Lainmuutos jonon sulkemisesta keväällä 2006, toimeenpano n. seuraavan 10 vuoden ajan Muuttojonon analyysi kevät 2006 	<ul style="list-style-type: none"> SM TM UM Kunnat 	<ul style="list-style-type: none"> 9,3 milj.euroa vuoden 2006 TA:ssa 	<ul style="list-style-type: none"> Myönnettyjen oleskelulupien ja paluumuuttajien määrä v. 2006 (Ulkomaalaisrekisteri, TM:n tilastot)
<ul style="list-style-type: none"> Nopeutetaan jonon purkua 	<ul style="list-style-type: none"> Noin 2000 inkerinsuomalaisen vuosittainen maahanmuutto vuodesta 2007 lukien n. vuoteen 2011 saakka 	<ul style="list-style-type: none"> Yhteinen toimeenpano-suunnitelma lupien myöntämisen ja asuntojen hankkimisen yhteensovittamiseksi TM:n tehostettu kuntiin sijoittamis-suunnitelma (asuntojen saannin tehostaminen, kuntaan ohjauksen tehostaminen) paluumuuttovalmenn 	<ul style="list-style-type: none"> vuoden 2006 aikana vuoden 2006 aikana 	<ul style="list-style-type: none"> SM TM UM OPM Kuntaliitto ja kunnat 	<ul style="list-style-type: none"> 18,6 milj. euroa/v. vuodesta 2007 lukien Vaikutukset TTS-ään ja TM:n TA:oon Paluumuuttovalmennukseen ei lisäkustannuksia testien digitalisoinnin vaikutuksesta 	<ul style="list-style-type: none"> Paluumuuttajien määrä/vuosi

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS-TYÖTAHOT	KUSTANNUKSET	SEURANTA & INDIKAATORIT
		uksen järjestäminen n. 700-800 h/v ja kielitestien digitalisoiminen	• 2006-2011			
<ul style="list-style-type: none"> • Tehostetaan inkerinsuomalaisten työmarkkinoille sijoittumista siten, että jonossa oleville suunnataan tehostettua tiedotusta työntekomahdollisuuksista Suomessa sekä työntekoa varten myönnettävistä määräaikaista oleskeluluvista. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inkerinsuomalaisten työttömyysasteen aleneminen • Jonosta suoraan Suomen työmarkkinoille siirtyvien määrä kasvaa • Suomessa kielitutkinnon suorittavien ja oleskelulupaa hakevien määrä kasvaa 	<ul style="list-style-type: none"> • TM:n tiedottaa paluumuuttojonossa oleville työhallinnon palveluista ja avoimista työpaikoista 	<ul style="list-style-type: none"> • Vuodesta 2006-2011 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • Työmarkkinajärjestöt • Työnantajat • UM • SM • Inkeriläisjärjestöt • Inkeriläisten työvoimatoimisto Pietarissa 	<ul style="list-style-type: none"> • TM kohdentaa määrärahoja tiedotusmateriaaliin ja suunnitelman toteuttamiseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Myönnettävien määräaikaisten oleskelulupien määrä jonossa oleville
<ul style="list-style-type: none"> • Suomessa toimiville työnantajille suunnataan tehostettua tiedotusta mahdollisuuksista ottaa palvelukseen jonossa olevia paluumuuttajia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Paluumuuttojonosta Suomen työmarkkinoille siirtyvien määrä kasvaa • Vastataan työnantajien tarpeisiin 	<ul style="list-style-type: none"> • TM:n tiedottamis-suunnitelma sisältäen mm.: työvoimatoimistot informoivat työnantajia inkerinsuomalaisten potentiaalista työvoimana, järjestetään rekrytointitilaisuuksia lähialueille 	<ul style="list-style-type: none"> • Vuodesta 2006 alkaen 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • Työnantajat • Työmarkkinajärjestöt • Inkeriläisjärjestöt • Inkeriläisten työvoimatoimisto Pietarissa 	<ul style="list-style-type: none"> • xx euroa tiedotuksen toimeenpanoon / v 	<ul style="list-style-type: none"> • Kysely kohteena olleille työnantajille tuloksista vuosittain

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
<i>4. EDISTETÄÄN MONIKULTTUURISUUTTA JA SYRJIMÄTTÖMYYTTÄ</i>						
14. Tuetaan eri väestöryhmien välisten suhteiden kehittymistä myönteiseen suuntaan						
<ul style="list-style-type: none"> • Painotetaan rakenteellista työtä väestöryhmien hyvien etnisten suhteiden edistämiseksi. Hyvien etnisten suhteiden kehittäminen otetaan huomioon kaikessa yhteiskuntapoliittisessa suunnittelussa erityisesti työllisyyspolitiikassa, koulutuspolitiikassa ja valtion ja kuntien asuntopolitiikassa sekä sosiaalisen ja taloudellisen syrjäytymisen ehkäisyssä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Edellytykset eri väestöryhmien vuorovaikutukselle paranevat • Väestöryhmien väliset jännitteet ehkäistyvät 	<ul style="list-style-type: none"> • Hyvien etnisten suhteiden edistäminen otetaan julkishallinnon strategioita ja ohjelmia. VNK lähettää asiaa koskevan kirjeen ministeriöille ja kunnille. • Konkreettiset toimenpiteet hyvien etnisten suhteiden edistämiseksi osaksi kotouttamisohjelmia ja yhdenvertaisuussuunnitelmia • Järjestetään koulutusta ja tehostetaan tiedotusta (esim. www.yhdenvertaisuus.fi) 	<ul style="list-style-type: none"> • TM, OPM, YM, SM ja muut avainministeriöt heti, muut vuodesta 2006 lukien • 2006 • 2006-2007 	<ul style="list-style-type: none"> • VNK • Kaikki sektori- ministeriöt • TM • TM, OPM, SM, STM 	<ul style="list-style-type: none"> • Kustannukset arvioidaan strategioissa ja ohjelmissa • TM:n TA (pakolaisten vastaanottomom) 	<ul style="list-style-type: none"> • Arvioidaan osana strategioiden ja ohjelmien seuranta ja tiedot sisällytetään kotoutumisen ja hyvien etnisten suhteiden puiteohjelmasta annettavaan selontekoon • Osana kotouttamisohjelmien seuranta

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
		etnisistä suhteista kuntien ja valtion viranomaisille			<ul style="list-style-type: none"> • SEIS-projektin rahoitus 	
<ul style="list-style-type: none"> • Lisätään asennekasvatusta sekä syrjimättömyyttä koskevaa tiedotusta kaikkialla yhteiskunnassa, erityisesti päivähoitossa, oppilaitoksissa, opettajankoulutuslaitoksissa, työpaikoilla ja mediasta vastaavilla tahoilla 	<ul style="list-style-type: none"> • Tietoisuus syrjimättömyysperiaatteesta lisääntyy 	<ul style="list-style-type: none"> • Toteutetaan kolmen vuoden pituinen kansallinen suvaitsevaisuus-/asennekasvatustehanke (OPM)Jatketaan ja uudistetaan EU:n syrjinnän vastaisesta toimintaohjelmasta (myöhemmin Progress) rahoitettavia hankkeita (esim. SEIS ja Join in) • Hyödynnetään eurooppalaisia teemavuosia (EN 2006, EU 2007 ja 2008) • Lisätään vähemmistö- ja ihmisoikeustietoisuutta osana kaikille 	<ul style="list-style-type: none"> • 2007-2009 • 2006- • 2006- • 2007- 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM • Muut sektoriministeriöt • TM • OPM • STM • SM • PLM • Kansalaisjärjestöt • Työmarkkinajärjestöt • Kuntaliitto • Kuten edellä • OPM 	<ul style="list-style-type: none"> • 500.000€/vuosi (yhteensä 3 vuotta, yht. 1,5 milj.€) • Ministeriöiden talousarviokehyydet (TM [100 000 €/vuosi], OPM, SM, STM) ja EU 	<ul style="list-style-type: none"> • Hanke- ja ohjelma-arvioinnit

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
		annettavaa opetusta <ul style="list-style-type: none"> • Laaditaan kansallinen kansainvälisyys- kasvatuksen toimenpideohjelma • Monikulttuurisuus- opinnot sisällytetään varhaiskasvatushenki löstön koulutukseen, opettajan- koulutukseen ja täydennys- koulutukseen 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006- 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM ja UM • OPM 	<ul style="list-style-type: none"> • 100 000 – 150 000 € 	
<ul style="list-style-type: none"> • Tuetaan työyhteisöjen kehittymistä monikulttuurisiksi. Monikulttuurisuusprojektien hyviä käytäntöjä muutetaan arkisiksi peruslinjauksiksi erityisesti yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hyviksi tunnistetut käytännöt leviävät työorganisaatioihin 	<ul style="list-style-type: none"> • ESR-hankkeiden, esim. MoniQ- projektin tulosten hyödyntäminen • ETNON monimuotoinen työelämä –hanke • Luodaan kunnallisten työyhteisöjen ylimmälle ja keskijohdolle koulutusohjelma monikulttuurisuus- 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006-2007 • 2006 • 2006-2008 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • Työmarkkinajärjestöt ja muut ESR-toteuttajat • Kuntaliitto • TM 	<ul style="list-style-type: none"> • ESR-rahoitus 	<ul style="list-style-type: none"> • Hankeraportit • Työryhmän raportti

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
<ul style="list-style-type: none"> • Kerätään tietoja paikallistason hyvistä käytännöistä eri väestöryhmien välisten suhteiden edistämiseksi. Hyvistä käytännöistä tiedotetaan ja ne otetaan huomioon kotouttamisohjelmia kunnissa laadittaessa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hyvät käytännöt vakinaistuvat ja leviävät osaksi normaaleja toimintatapoja 	asioista <ul style="list-style-type: none"> • Laaditaan julkaisu paikallistason yhdenvertaisuus-oppaaksi • Varataan vuosittainen määräraha kuntien ja muiden paikallisten toimijoiden yhdenvertaisuus-hankkeisiin (100 000€ per vuosi) • Kuntaliitto esittelee kotisivuillaan kuntien hyviä käytäntöjä. • Valmistellaan TM:n ja Kuntaliiton yhteistyönä opas kuntien luottamushenkilöille kotouttamisen (ml. hyvät etniset suhteet) kehittämistä. 	<ul style="list-style-type: none"> • 2007 • 2007-2010 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • Kuntaliitto • TM • Kuntaliitto • TM • Kuntaliitto 	<ul style="list-style-type: none"> • Jatketaan rahoitusta TM:n Joinhanke – momentilla • Kuten edellä 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppaan käyttöseuranta
<ul style="list-style-type: none"> • Kotoutumisen seurannan yhteydessä seurataan eri väestöryhmien välisten suhteiden tilaa yleensä ja erityisesti tässä ohjelmassa esitettyjen toimien toteutumista 	<ul style="list-style-type: none"> • Erikseen määritellyt seurantatiedot sovittavilta tahoilta kerätään ja raportoidaan vuosittain 	<ul style="list-style-type: none"> • Osana puiteohjelma- projektia (vrt. kotoutumisen seuranta, linjaus 18) 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006-2007 	<ul style="list-style-type: none"> • TM, • OPM • SM • Kuntaliitto • Vähemmistöjen ja maahanmuuttajien 	<ul style="list-style-type: none"> • Kts. kotoutumisen seuranta 	<ul style="list-style-type: none"> • Seuranta- järjestelmässä määriteltävällä tavalla

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
		<ul style="list-style-type: none"> • TM:n kotoutumista koskevan seurantakyselyn uudistaminen • Tehdään säännöllisin välein mielipideselvitys eri väestöryhmien välisistä suhteista (vr. myös seuraava kohta) 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006 	järjestöt, muut kansalaisjärjestöt <ul style="list-style-type: none"> • Vähemmistövaltuutettu • ETNO, RONK • TM 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM: 75 000 €/v • Muut ministeriöt? 	
<ul style="list-style-type: none"> • Sovitaan tarvittavista mittareista sekä tietojen systemaattisesta ja kokonaisvaltaisesta keräämisestä eri ministeriöiden, tilastojen tuottajien, kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden kesken. 	<ul style="list-style-type: none"> • kuten yllä 	<ul style="list-style-type: none"> • Osana puiteohjelma- projektia (vrt. kotoutumisen ja etnisten suhteiden seuranta, linjaus 18) • MERA-projektissa kehitettävä syrjinnän seurantajärjestelmä liitetään osaksi edellä mainittua seurantaa 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006, esitys ennen seuraavaa TTS-valmistelua 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • OPM, SM, STM, YM, ja muut vastuuministeriöt • Kuntaliitto • VVT • Työmarkkinajärjestöt • Maahanmuuttaja- ja muut kansalaisjärjest 	<ul style="list-style-type: none"> • Vrt. linjaus 18 	<ul style="list-style-type: none"> • Vrt linjaus 18

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
		<ul style="list-style-type: none"> Selvitetään mahdollisuudet käyttää väestötieto- järjestelmän henkilötietoja hyväksi tavoitteen saavuttamisessa. 		<ul style="list-style-type: none"> öt Valmistelu- vastuu tiedon tarvitsijoilla ja Väestö- rekisteri- keskuksella. SM 		
15. Edistetään maahanmuuttajien osallisuutta ja tuetaan mahdollisuuksia lainsäädännön puitteisiin sijoittuvan oman kulttuurin säilyttämiseen.						
<ul style="list-style-type: none"> Luodaan nykyistä parempia edellytyksiä maahanmuuttajien osallisuudelle lähiyhteisöissä, kuten naapuristossa, työyhteisössä, kouluissa ja harrastuksissa 	<ul style="list-style-type: none"> Maahanmuuttajien osallisuus vahvistuu 	<ul style="list-style-type: none"> Kerätään ja levitetään olemassa olevia hyviä käytännöt (erityisesti Pakolaisrahastossa kehitetyt) Kehitetään uusia toimintamuotoja esim. projekti- toiminnalla. 	<ul style="list-style-type: none"> 2006 	<ul style="list-style-type: none"> TM Kunnat TM Kunnat 	<ul style="list-style-type: none"> ERF –rahoitus Hankitaan EU-rahoitusta 	<ul style="list-style-type: none"> ERF-evaluointi
<ul style="list-style-type: none"> Tuetaan vähemmistökuultuurien omaa kansalaistoimintaa, erityisesti maahanmuuttajanuorten nuoriso- ja liikuntatoimintaa tavoitteena sekä kotoutumisen edistäminen että oman identiteetin vahvistaminen. Osoitetaan nykyistä enemmän 	<ul style="list-style-type: none"> Kulttuuri- vähemmistöihin kuuluvien, kuten maahanmuuttajien, mahdollisuus oman identiteettinsä vahvistamiseen ja 	<ul style="list-style-type: none"> Myönnetään tarkoitukseen valtionavustuksia siten, että maahanmuuttajien kansalaistoiminta vahvistuu. Ei edellytä 	<ul style="list-style-type: none"> 2006- 	<ul style="list-style-type: none"> OPM TM kunnat muu avustuksia myöntävä julkishallinto. 	<ul style="list-style-type: none"> OPM:n osalta edellyttää lisä- rahoitusta Veikkauksen tuotoista. 	<ul style="list-style-type: none"> Käsitellyt avustushakemuks ent ja avustusten käytöstä saadut selvitykset; tuetun toiminnan laatu ja laajuus.

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
kohtaamispaikkoja ja vastaavia tiloja maahanmuuttajien omaehtoisen toiminnan tukemiseksi	koutoutumiseen suomalaisen yhteiskuntaan lisääntyy.	lainsäädäntö- muutoksia.				
<ul style="list-style-type: none"> Selvitetään mahdollisuuksia maahanmuuttajien uskonnollisten yhdyskuntien tukemiseksi. 	<ul style="list-style-type: none"> Rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille myönnetään vuosittain valtionavustusta jäsenmäärään perustuen. Tuesta osa myönnetään maahanmuuttajien uskonnollisille yhteisöille. 	<ul style="list-style-type: none"> Määräraha otetaan OPM:n talousarvioon. Ei edellytä lainsäädäntö- muutoksia ETNO/ työryhmä uskontojen välisestä dialogista 	<ul style="list-style-type: none"> 2007 alkaen 2006-2007 	<ul style="list-style-type: none"> OPM ETNO 	<ul style="list-style-type: none"> 250 000 €/vuosi edellyttäen että lisäys OPM:n kehykseen toteutuu ETNO:n määrärahat 	<ul style="list-style-type: none"> Raportointi ETNO:lle
<ul style="list-style-type: none"> Tuetaan monietnistä kansalaistoimintaa valtionavustuksin 	<ul style="list-style-type: none"> Usean eri etnisen ryhmän, mukaan lukien pääväestön, kansalaistoiminta vahvistuu. 	<ul style="list-style-type: none"> Otetaan monietninen näkökulma huomioon kansalaistoiminnan tukemisessa sekä vähemmistöryhmien että pääväestön kansalaistoimintaa tuettaessa. Ei edellytä lainsäädäntö- muutoksia. 	<ul style="list-style-type: none"> 2006 alkaen 	<ul style="list-style-type: none"> OPM TM kunnat muu avustuksia myöntävä julkishallinto. 		<ul style="list-style-type: none"> Avustettavaa toimintaa koskevat avustus- hakemukset, tuetun toiminnan laatu.
<ul style="list-style-type: none"> Lisätään maahanmuuttajien tietoisuutta ihmis- ja perusoikeuksista sekä muista yksilön, erityisesti naisten ja lasten oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa 	<ul style="list-style-type: none"> Maahanmuuttajien tietoisuus ja myönteiset asenteet ihmis- ja perusoikeuksista vahvistuvat. 	<ul style="list-style-type: none"> Varmistetaan, että maahanmuuttaja- yhdistysten avustuksia myönnettäessä toiminta tukee ihmis- 	<ul style="list-style-type: none"> Jatkuvaa 	<ul style="list-style-type: none"> OPM TM OM kunnat muu 		<ul style="list-style-type: none"> Avustettavaa toimintaa koskevat avustus- hakemukset, tuetun toiminnan laatu

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
		ja perusoikeuksien toteutumista. Ihmisoikeuksia vaarantava toiminta rajataan avustusten ulkopuolelle. <ul style="list-style-type: none"> Sisällytetään kotoutumis- koulutuksen sisältöihin ihmis- ja perusoikeussisältö 		avustuksia myöntävä julkishallinto. <ul style="list-style-type: none"> TM OPM 		<ul style="list-style-type: none"> Kotoutumis- koulutuksen OPS
<ul style="list-style-type: none"> Lisätään viranomaisten valmiuksia puuttua ihmisoikeuksien toteutumista uhkaaviin tilanteisiin 		<ul style="list-style-type: none"> Sisällytetään SEIS V –hankkeeseen koulutusosio uhkaavien tilanteiden tunnistamiseksi ja niihin puuttumiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> 2005-2006 	<ul style="list-style-type: none"> TM OM SM STM OPM IOL Muut SEIS - johtoryhmän tahot 	<ul style="list-style-type: none"> SEIS V:n rahoitus 	<ul style="list-style-type: none"> Hankearviointi
16. Asetetaan tavoitteeksi ”nollatoleranssi” rasismiin ja etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän ehkäisyssä. Kaikki viranomaiset sekä työmarkkinajärjestöt ja kansalaisjärjestöt omaksuvat päättäväisen asenteen alkuperästä riippumattoman tosiasiallisen yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi.						
<ul style="list-style-type: none"> Madalletaan kynnystä puuttua alkuperään perustuvaan syrjintään ja rasismiin. Erityisesti poliisi- ja oikeusviranomaisten mahdollisuuksia puuttua rasistisesti motivoituneeseen rikollisuuteen vahvistetaan lisäämällä koulutusta ja tiedottamista 	<ul style="list-style-type: none"> Tehokas puuttuminen rasismiin ja syrjintään 	<ul style="list-style-type: none"> Yhteishanke 		<ul style="list-style-type: none"> OM SM 	<ul style="list-style-type: none"> Poliisi arvioi koulutus- ja tiedotuskustannuksiksi n. 33 500 euroa. OM:lle ei lisäkustannuksia tule, koska asia sisältyy normaaliin 	<ul style="list-style-type: none"> Seuranta- järjestelmän tulokset

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
<ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään syrjinnän ja rasismien uhreiksi joutuneiden tuki- ja neuvontapalveluja 	<ul style="list-style-type: none"> • Rasismien ja etnisen syrjinnän kohteeksi joutuneiden mahdollisuudet saada asianmukaista tukea ja neuvontaa paranevat • Koordinoivan neuvonta-keskuksen tarve on selvitetty ja mahdollisista kustannuksista sovittu 	<ul style="list-style-type: none"> • Selvitetään koordinoivan keskuksen tarvetta ja kehittämistä ministeriöiden yhteishankkeena • OPM:n osalta lisäksi tuetaan kyseisen toiminnan kehittämis- ja kokeiluhankkeita mahdollisuuksien mukaan valtionavustuksin. • Tiedotusta lisätään Infopankin kautta 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006 • Jatkuva 	<ul style="list-style-type: none"> • TM, • OPM • STM • Vähemmistö- valtuutettu • muut viranomaiset ja kansalais- järjestöt • OPM • TM • Infopankin johtoryhmä, • osallistuvat kaupungit 	<p>tuomareille annettavaa ihmisoikeusko- u-lutukseen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toiminnan laajentaminen edellyttää lisä- rahoitusta valtion TA:ssa. • Toiminnan laajentaminen edellyttää lisärahoitusta valtion TA:ssa arviolta 30.000 €/v OPM:n pääluokassa • Infopankki 	<ul style="list-style-type: none"> • Syrjinnän seuranta- järjestelmän tiedot. • Palveluiden laatu ja laajuus, asiakaspalaute • Käyttäjäkysely • Käyttäjäkysely
<ul style="list-style-type: none"> • Viranomaiset, erityisesti opetus-, sosiaali- ja terveys- sekä muiden peruspalvelujen tuottamisesta 	<ul style="list-style-type: none"> • Valtakunnalliset ja paikallistason hyvät käytännöt rasismien 	<ul style="list-style-type: none"> • ETNON rasismityöryhmässä kerätään hyvät 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006- 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • Erityisesti OPM, SM, 	<ul style="list-style-type: none"> • Ei lisä- kustannuksia 	<ul style="list-style-type: none"> • Seuranta- järjestelmän osio (linjaus 18)

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
<p>vastaavat viranomaiset, luovat sekä valtakunnallisella että paikallistasolla hyvät käytännöt rasismien ja syrjinnän ehkäisemiseksi sekä siihen puuttumiseksi ja varmistavat, että samat periaatteet koskevat myös niiden hankkimia ostopalveluja. Linjaus sisällytetään myös peruspalvelusuunnitelmiin</p>	<p>ja syrjinnän ehkäisemiseksi</p>	<p>käytännöt, joiden viemisestä normaalikäytäntöihin ministeriöt ja muut avaintahot varmistavat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ostopalvelujen hankintasopimusten linjaukset • Hyvistä käytännöistä tiedotetaan Kuntaliiton kotisivuilla. • Kuntien yhdenvertaisuus-suunnitelmissa otetaan huomioon kaikki kuntien palvelusektorit. • Tuetaan hyviä etnisiä suhteita kouluissa, oppilaitoksissa ja työelämässä yhdenvertaisuuslain edellyttämällä tavalla. • Otetaan huomioon yhdenvertaisuuslaki erityisavustuksia myönnettäessä 		<p>STM Kuntaliitto, työmarkkinajärjestöt, maahanmuuttajajärjestöt ja muut ETNON jäsenet</p> <ul style="list-style-type: none"> • OPM, STM • kuntien opetus, sosiaali- ja terveys- sekä muista peruspalveluista vastaavat viranomaiset • Kuntaliitto 		

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
<ul style="list-style-type: none"> • Varmistetaan valtionavustuksia myönnettäessä, että avustettavien järjestöjen toiminta tukee suvaitsevuutta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Julkishallinnon tukema kansalaistoiminta edistää osaltaan hyviä etnisiä suhteita ja suvaitsevaisuutta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Julkisista varoita myönnettävien avustusten myöntöperusteisiin sisällytetään kriteereitä, joiden mukaan etusijalle voidaan asettaa toiminta, joka vahvistaa hyviä etnisiä suhteita ja suvaitsevaisuutta. Tuen ulkopuolelle rajataan näiden tavoitteiden vastainen toiminta. 		<ul style="list-style-type: none"> • OPM • Muut avustuksia myöntävät viranomaiset (kuten TM, KTM, STM/RAY) 		<ul style="list-style-type: none"> • Avustettavaa toimintaa koskevat avustus- hakemukset, tuetun toiminnan laatu
<ul style="list-style-type: none"> • Puututaan aiempaa tehokkaammin kiihottamiseen kansanryhmää vastaan 		<ul style="list-style-type: none"> • Selvitys tarpeesta muuttaa rangaistusasteikkoa 		<ul style="list-style-type: none"> • SM & OM • Poliisi 		
<ul style="list-style-type: none"> • Selvitetään yhdenvertaisuuslain vaikutukset ja mahdolliset ongelmakohdat ja valmistellaan tarvittavat esitykset lainmuutoksiksi 		<ul style="list-style-type: none"> • Yhdenvertaisuuslain toimeenpanon seurantatutkimus 	<ul style="list-style-type: none"> • 2007-2008 	<ul style="list-style-type: none"> • TM 	<ul style="list-style-type: none"> • Tutkimus- määrärahat 	<ul style="list-style-type: none"> • Tulokset
<ul style="list-style-type: none"> • Ulotetaan yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvoite myös viranomaisen toimintaan työnantajana. Velvoite yhdenvertaisuussuunniteluun ulotetaan koskemaan myös suurimpia yrityksiä 		<ul style="list-style-type: none"> • Sisällytetään edellisen kohdan selvitykseen 	<ul style="list-style-type: none"> • 2007-2008 	<ul style="list-style-type: none"> • TM 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuten edellä 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuten edellä
<ul style="list-style-type: none"> • Seurataan syrjimättömyys- ja yhdenvertaisuuslainsäädäntöä 		<ul style="list-style-type: none"> • Sisällytetty TM:n yhdenvertaisuus- 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • Vähemmistö- 		<ul style="list-style-type: none"> • Tulokset

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
koskevan tiedottamisen onnistumista		suunnitelmaan		valtuutettu		
<ul style="list-style-type: none"> • Kannustetaan tiedotusvälineitä vastuulliseen tiedonvälitykseen maahanmuutosta ja eri väestöryhmien välisistä suhteista. Kiinnitetään huomiota viranomaisten omaan vastuulliseen tiedottamiseen. 		<ul style="list-style-type: none"> • Laaditaan poikkihallinnollisesti yhteinen suunnitelma • EU-rahoitteiset hankkeet ja niiden jatkotoimet (esim. SEIS-mediaohjelma, EQUAL-MUNDO) • Järjestetään ETNOn media- tapaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006- • 2006-2008 • 2006 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM, • TM ja muut vastuuministeriöt • TM/SEIS V -hanke, (OPM, SM, TM) • YLE/ohjausryhmä • ETNO 	<ul style="list-style-type: none"> • EU-osarahoitus • SEIS-rahoitus 	<ul style="list-style-type: none"> • Suunnitelman toteutumisarviointi • Hankearviointi • ETNOn arviointi
<ul style="list-style-type: none"> • TM laatii yhteistyössä muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa monivuotisen tiedotus- ja koulutusstrategian tietoisuuden lisäämiseksi yhdenvertaisuuslaista. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tietoisuus lisääntyy, lain tavoitteiden toteutuminen kasvaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Laaditaan strategian työryhmässä 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • Muut ministeriöt 		<ul style="list-style-type: none"> • Strategia ja siinä määritelty seuranta
<p><i>5. OPASTETAAN ULKOMAAALAISIA JA TUETAAN MAAHANMUUTTAJIEN KOTOAUTUMISTA</i></p>						

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
------------------------	------------	--	---------	----------------------------	----------------	----------------------------

17. Luodaan yksilölliset tarpeet huomioon ottava kotouttamisjärjestelmää täydentävä opastusjärjestelmä, jonka tavoitteena on edistää ulkomaalaisen selviytymistä työelämässä ja yhteiskunnassa Suomessa oleskelun aikana.

<ul style="list-style-type: none"> • TM laatii maahan saapuville ulkomaalaisille tarjottavan perustietopaketin (painettuna & sähköisesti) sekä infopakettin jakosuunnitelman 	<ul style="list-style-type: none"> • Maahan saapuvien saatavilla tarvetta vastaava tieto 	<ul style="list-style-type: none"> • Kerätään ja tarvittaessa täydennetään käytettävissä olevaa tiedotusmateriaalia (ml. suomi.fi – portaali). • Materiaalia testataan Venäjän ja Ukrainan kanssa toteutettavissa piloteissa, jonka jälkeen määritellään mahdolliset kehittämistarpeet ja laaditaan kieliversiot • Kihlakunnanvirastot (ml. maistraatit) toimivat yhtenä perustietopaketin jakeluverkoston osana. 	<ul style="list-style-type: none"> • 2007 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • STM • SM • OPM • UM • VM • kihlakunnan- virastot ja maistraatit • Kela 	<ul style="list-style-type: none"> • Piloteista aiheutuvat kustannukset linjauksen 3. kohdalla • Kehittämiskustannukset TTS, v:n 2007 TAE 100.000 euroa 	<ul style="list-style-type: none"> • Pilottiraportit • Asiakaspalautteet
<ul style="list-style-type: none"> • Parannetaan yhteiskuntaan opastavien sekä kielikoulutuspalvelujen saatavuutta ja käytettävyyttä ja kehitetään opastusjärjestelmään liittyviä uusia työelämässä ja yhteiskunnassa selviytymistä edistäviä tukitoimia 	<ul style="list-style-type: none"> • Opastusjärjestelmä 	<ul style="list-style-type: none"> • Käynnistetään projekti opastusjärjestelmän kehittämiseksi, jota testataan linjauksen 3. piloteissa • Arvioidaan tarpeet kotouttamislain ja muun lainsäädännön 	<ul style="list-style-type: none"> • Projekti käynnistetään 2006, valmistuu 2007 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • OPM • OPH • Työmarkkina- järjestöt • koulutus- laitokset • Kuntaliitto 	<ul style="list-style-type: none"> • Kustannukset ja kustannusten jako arvioidaan työnantajien ja viran-omaisten kesken • Projektin 	<ul style="list-style-type: none"> • Pilottien evaluointi

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
		muutostarpeista			rahoitus TM:n toiminta- menoista 2006, 2007 <ul style="list-style-type: none"> • Pilotin rahoitus TM:n TA:ssa 2007 • TM:n 2008 - TTS:ään ja TA:oon sisällytetään opastuksesta aiheutuvat kustannukset • Kustannus- vastuu valtiolla ja työnantajilla 	
<ul style="list-style-type: none"> • Valmistellaan malli suomen ja ruotsin kielen digitaalisesta ja muusta etäopetuksesta, ennen maahan saapumista annettavasta tiedotusmateriaalista ja opastuksesta sekä suunnitelma toimeenpanosta. 		<ul style="list-style-type: none"> • Suunnitellaan malli. 		<ul style="list-style-type: none"> • TM • OPM 		
<ul style="list-style-type: none"> • Lisätään viranomaisten järjestämää opastamista koskevat säännökset kotouttamislakiin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opastukselle on lainsäädännössä asetetut puitteet 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarve arvioidaan edellä kuvatussa projektissa 	<ul style="list-style-type: none"> • 2008 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • OPM • OPH • työmarkkina- järjestöt • Kuntaliitto • koulutus- laitokset 	<ul style="list-style-type: none"> • Edellä 	
<ul style="list-style-type: none"> • Harkitaan setelijärjestelmän 		<ul style="list-style-type: none"> • Aikuisten 		<ul style="list-style-type: none"> • OPM 		

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
kehittämistä opastuspalvelujen hankkimiseksi		opintotietojen käyttöönottoa valmistelevan työryhmän kevään 2006 esitysten pohjalta mahdolliset toimenpiteet				
18. Tehostetaan kotouttamisjärjestelmän ohjausta erityisesti ottamalla käyttöön laajapohjaisesti valmisteltava maahanmuuton, etnisten suhteiden ja kotouttamisen puiteohjelma.						
<ul style="list-style-type: none"> • VN hyväksyy puiteohjelman kerran vaalikaudessa. Ohjelmassa asetetaan valtakunnalliset toimintaa ja voimavaroja koskevat tavoitteet. Ohjelmaa valmisteltaessa otetaan huomioon peruspalveluohjelma ja – budjetti sekä EU:ssa valmisteltava kotouttamisen viitekehys. Puiteohjelma muodostaa pohjan eduskunnalle annettavalle maahanmuuttopolitiikkaa, etnisiä suhteita ja kotouttamista koskevalle selonteolle 	<ul style="list-style-type: none"> • Systemaattinen politiikan sekä sen toimeenpanon ja resurssinkäytön seuranta ja arviointi 	<ul style="list-style-type: none"> • Asetetaan työryhmä puiteohjelman valmistelua varten. • Eri ministeriöt huomioivat lainsäädännön valmistelussa, TTS:ssa ja TA:ssa ohjelman tavoitteet ja eduskunnan selonteossa antamat vastaukset 	<ul style="list-style-type: none"> • Puiteohjelma 2007 • Selonteko 2008 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • SM • OPM • YM • STM • UM • Kuntaliitto ja kunnat 	<ul style="list-style-type: none"> • TTS / TAE • v. 2006 50.000 euroa TM:n määrärahaista, 100.000 euroa v. 2007 	<ul style="list-style-type: none"> • Selonteko • Ohjelmassa määriteltävät indikaattorit
<ul style="list-style-type: none"> • Seurataan ja arvioidaan maahanmuuttoa, etnisiä suhteita ja kotoutumista puiteohjelman valmistelua varten yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Keskeisiä yhteistyötahoja ovat eri viranomaiset, vähemmistövaltuutettu, tutkimuslaitokset ja kansalaisjärjestöt 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuten edellä 	<ul style="list-style-type: none"> • Luodaan kansalliset indikaattorit ja seurantamenettelyt erillisessä projektissa 	<ul style="list-style-type: none"> • TM asettaa projektin v. 2006, työ jatkuu 2007 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • eri viranomaiset • vähemmistö- valtuutettu • tutkimus- laitokset • kansalais- järjestöt 	<ul style="list-style-type: none"> • TTS:t • Hanke TM:n projekti- määrärahoista vuosina 2006-2007 	<ul style="list-style-type: none"> • Selonteko • Seuranta indikaattorien avulla

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
<ul style="list-style-type: none"> • Puiteohjelman tavoitteet otetaan huomioon kuntien kotouttamisohjelmissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Poliittikalinjaukset pannaan täytäntöön paikallistasolla 	<ul style="list-style-type: none"> • TM:n ohjaus • Puiteohjelmista tiedotetaan kunnille TE-keskusten kautta 	<ul style="list-style-type: none"> • 2008 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • Kuntaliitto • läänin- hallitukset 		<ul style="list-style-type: none"> • Kotouttamis-ohjelmien seurantatiedot
<ul style="list-style-type: none"> • Kotoutumista tukevat tavoitteet otetaan huomioon läpivirtauksena myös muissa valtakunnallisissa ohjelmissa ja strategioissa. Eri sektorit sisällyttävät laatuksiteereihinsä kotoutumisen edistämisen. Avainsektorit ovat asuminen, koulutus, päivähoito, sosiaalipalvelut, terveydenhuolto ja työvoimapalvelut 	<ul style="list-style-type: none"> • Kokonaisvaltainen kotouttamis- politiikan toteuttaminen ja seuranta 	<ul style="list-style-type: none"> • Puiteohjelman ja seurannan valmisteluun kytketään tarvittavat ministeriöt • Toimijoiden valtakunnalliset ohjelmat ja strategiat sekä kehittämis- suunnitelmat • Laadittaessa kuntien kotouttamisohjelmia otetaan huomioon eri toimialojen erityispiirteet. • Nuorten yhteiskuntatakuun toimenpiteiden perusteisiin sisällytetään maahanmuuttaja- nuorten kotouttaminen ja syrjäytymisen ehkäisy • Kiinnitetään huomiota jo maassa olevien 	<ul style="list-style-type: none"> • Puiteohjelma ja seuranta kuten edellä • Yhteiskunta- takuu heti • 2006 	<ul style="list-style-type: none"> • Kukin vastuullinen ministeriö • TM • OPM • STM • YM • SM • Kuntaliitto • kunnat 	<ul style="list-style-type: none"> • Puiteohjelma ja seuranta kunkin ministeriön TTS:ssä 	<ul style="list-style-type: none"> • Puiteohjelma ja siinä määritellyt indikaattorit • ohjelmien ja strategioiden analysointia

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
		<ul style="list-style-type: none"> maahanmuuttajien työllistymisen edistämiseen. Kunnat ottavat palveluissaan huomioon työperäisten maahanmuuttajien tarpeet. 				
<ul style="list-style-type: none"> Valtakunnallista puiteohjelmaa ja kuntien kotoutumishjelmiä valmisteltaessa otetaan erityisesti huomioon lapsiperheiden kotoutuminen 		<ul style="list-style-type: none"> Laadittaessa kuntien kotouttamishjelmiä otetaan huomioon lapseiperheiden erityispiirteet. 		<ul style="list-style-type: none"> TM STM OPM Kuntaliitto kunnat 		
<ul style="list-style-type: none"> Kotouttamislain soveltamisalaa laajennetaan. 		<ul style="list-style-type: none"> Kotouttamislain muutostarpeiden arviointi puiteohjelman laadinnan yhteydessä 	<ul style="list-style-type: none"> Valmistelu 2007 HE 2008 	<ul style="list-style-type: none"> TM 	<ul style="list-style-type: none"> Lisäkustannukset v.2008 alkaen riippuvat määriteltävästä soveltamisalasta 	<ul style="list-style-type: none"> Puiteohjelma
19. Edistetään kotoutumisen yleisistä lähtökohdista humanitaarisin syin maahan muuttavien kotoutumista. Varaudutaan pitkiin kotoutumisaikoihin ja haavoittuneimmassa asemassa olevien erityisryhmien tukipalvelujen turvaamiseen.						
<ul style="list-style-type: none"> Turvataan riittävät voimavarat kunnille ja työhallintoon yksilöllisten kotoutumista edistävien ja muiden positiivisten erityistoimien järjestämiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> Riittävästi yksilöllisiin tarpeisiin ajallisesti ja määrällisesti vastaavia 	<ul style="list-style-type: none"> Laaditaan selvitys maahanmuuttajien palvelujen käytöstä ja palveluista aiheutuvista 	<ul style="list-style-type: none"> 1/2006 	<ul style="list-style-type: none"> TM Kuntaliitto kunnat 	<ul style="list-style-type: none"> TM:n pääluokka, mahdolliset muutokset Selvityksen 	<ul style="list-style-type: none"> Nopea toimenpiteisiin pääseminen (suunnitelma 2 kk, toimenpiteet 1

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
	toimenpiteitä.	kustannuksista. • Selvityksen johtopäätökset huomioidaan tarvittaessa esim. talousarvioesityksessä, peruspalvelu-ohjelmassa ja – budjetissa. • Luodaan toimiva kotoutumis- suunnitelmia koskeva seurantajärjestelmä	• 2005 / 2006		mukaan otetaan huomioon maahanmuuttajien palveluista kunnille aiheutuvat lisä- kustannukset, esim. palveluun käytetty aika ja muut kieli- ja kulttuuri- eroista johtuvat lisä- kustannukset.	kk)
<ul style="list-style-type: none"> • Aloitetaan kiintiöpakolaisten kotouttamistoimet heti maahantulon jälkeen. Varmistetaan, että kotoutumista edistävät toimenpiteet muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden ennen maahantuloa annetun perehdytyksen kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • Kiintiöpakolaisilla on hyvät tiedot ja taidot arjessa selviämiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> • Omat sisällöt orientoivalle koulutukselle • Orientoivan koulutuksen ja maahanmuuton jälkeisen ensivaiheen koulutuksen sisällöt suunnitellaan yhteensopiviksi • Sisällytetään kuntien kotouttamisohjelmiin kiintiöpakolaisten kotouttamiseen kuuluvat alkutoimet • Otetaan käyttöön 	• Heti	<ul style="list-style-type: none"> • TM • OPM • Kuntaliitto • kunnat * pakolais- ja muut kansalaisjärjestöt • OPH 	<ul style="list-style-type: none"> • Olemassa olevien resurssien puitteissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Kulttuuri-orientaatioon osallistuvien määrä • Kuntiin tehtävään seurantakyselyyn lisäkysymys: onko onnistuttu järjestämään riittävät alkutoimet ja linkittämään ne orientoivaan koulutukseen.

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
		luku- ja kirjoitustaidottomien opetussuunnitelman suositus <ul style="list-style-type: none"> • Työhallinto ohjaa ja kouluttaa kuntia MORE-projektin käytäntöjen viemiseksi normaalikäytännöiksi 				
<ul style="list-style-type: none"> • Turvataan edellytykset kotouttamistoimien aloittamiselle heti oleskeluluvan myöntämisen jälkeen 	<ul style="list-style-type: none"> • Maahantulon ja kotouttamistoimien alkamisen välissä ei odotusaikoja 	<ul style="list-style-type: none"> • TM ohjaa alaista hallintoa • MORE-projektin jatkona hyvien käytäntöjen yleistäminen normaalikäytännöiksi • Otetaan tavoite huomioon täsmennettäessä kotikuntalain 4 §:n (kotikunta maahan muuttaessa) säännöksiä • Pakolaisten palvelujen järjestämiseen liittyvistä erityistiedoista kerrotaan kunnille hyvissä ajoin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Heti 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • SM • Kuntaliitto • Kotikuntalain muutoksen valmistelu- vastuu SM. 	<ul style="list-style-type: none"> • TM:n pakolaisten vastaanotto- määrärahojen puitteissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Ohjauksen odotusajat • Kotouttamis- toimenpiteiden odotusajat
<ul style="list-style-type: none"> • Säädetään mahdollisuudesta erityistarpeiden mukaan pidentää 	<ul style="list-style-type: none"> • Erityistarpeessa olevat kotouttamisen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kotouttamislain muutos 	<ul style="list-style-type: none"> • 1/2006 	<ul style="list-style-type: none"> • TM 	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnille mahdollisesti 	<ul style="list-style-type: none"> • Kotouttamislaki • Kelan tilastot

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
aikaa, jona maahanmuuttaja on kotouttamislain piirissä	piirissä tarvetta vastaavan ajan	kotouttamisajan pidentämisestä tarvittaessa 5 v:ksi eduskunnassa • Lakimuutosten vaikutuksia seurataan ja arvioidaan			aiheutuvat lisä- kustannukset korvataan valtion varoista	• Toimeentuki- tilastot
• Kotouttamisessa kehitetään erityisesti haavoittuvimmille ryhmille kohdistuvia toimia	• Suomella valmius vastaanottaa erityisryhmiä (esim. yksinäisiä lapsia) kiintiössä	• Erillisen toimintasuunnitelman laatiminen erityisryhmiä varten sekä kiintiöpakolaiset että turvapaikanhakija-ryhmät huomioon ottaen. • Kotouttamis- suunnitelmissa otetaan huomioon erityisryhmiä varten laaditus kriteerit ja tavoitteet • Erityisryhmien palvelujen onnistumiseksi varmistetaan, että kunnat saavat riittävät tiedot pakolaisten ja tp- hakijoiden olosuhteista.	• Kevät 2006	• TM • UM • SM • OPM • STM • Kunnat	• Pakolaisten vastaanoton määrärahoihin aiheutuu lisäkustannuksia	
• Kehitetään edelleen vastaanoton ja kotoutumisen seurantajärjestelmää	• Kattava ja toimiva kiintiöpakolaisten	• Laaditaan selvitys/arviointi	• 2006	• TM • Kuntaliitto		• Seuranta- järjestelmä:

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
sekä kuntien ja muiden paikallistoimijoiden neuvontaa ja koulutusta	alkuvastaanoton seurantajärjestelmä, (yhteydessä puiteohjelmaan)	nykyisistä kuntien seurantatilastoista ja tehdään tarvittavat muutokset • Huolehditaan riittävästä kuntien viranomaisten koulutuksesta ja neuvonnasta		• kunnat • Kela • lääninhallitukset		URA -> työpol. toimenpiteet, Kela -> rinnasteiset toimenpiteet uusi järjestelmä -> kuntien toimenpiteet
• Laatusuosituksen luominen kuntien kotouttamistoimenpiteille (uusi toimenpide)	• Yksilöllisiä tarpeita vastaavat kotoutumistoimenpiteet ja tehokas kotoutuminen	• TM:n hanke laatusuositusten laatimiseksi • Valmistellaan TM:n ja Kuntaliiton yhteistyönä opas kuntien luottamushenkilöille kotouttamisen kehittämisestä.	• 2006	• TM • OPM • Kuntaliitto	• TM:n TA:n puitteissa	• Hankkeessa sovittavat laatuindikaattorit
20. Kehitetään aikuisten maahanmuuttajien kotoutumista edistävää koulutusta ja opastusta siten, että se vastaa yksilöllisiin koulutustarpeisiin tehokkaasti.						
• Määritellään lainsäädännössä kotoutumiskoulutusjärjestelmä ja selkiinnytään OPM:n & TM:n väliset vastuut ja rahoitus	• Sisällöllisesti maahanmuuttajien erilaisia tarpeita vastaava laadukas koulutus	• TM on asettanut työryhmän, joka selkiinnyttää vastuut ja rahoitukset sekä kehittää sisältöjä ja arvioi lainsäädännön kehittämistarpeet	• 2005-2007	• TM • OPM • Kuntaliitto	• Määrärahojen taso ja jakaantuminen TM:n ja OPM:n pääluokkiin arvioidaan	• Työryhmäesitysten toimeenpano
• Määritellään oikeus opetukseen ja opetuksen vähimmäistaso. Valmistellaan laatuksiteerit ja vaikuttavuuden arvioinnin mittarit.	• Koulutuksen sisältö, vähimmäistaso, laatumittarit sekä vaikuttavuuden arviointi määritelty	• Taataan resurssit riittävän koulutuksen toteuttamiseksi.	• 2006	• TM • OPM • SM • Kuntaliitto	• Nykytaso TM:n TA:ssa	

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
		<ul style="list-style-type: none"> • Tarkistetaan aikuisten kotoutumiskoulutuksen suositusten suositus • Koulutuslain- säädäntöön ja työvoimapalvelu- lakiin tarvittavat muutokset oikeuksien määrittelemiseksi • Asetetaan pysyvä yhteistyöryhmä seurantaan ja vaikuttavuuden arviointia varten 	<ul style="list-style-type: none"> • 2007 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM, TM 	<ul style="list-style-type: none"> • Kustannukset selvitetään, kts. edellä 	<ul style="list-style-type: none"> • työryhmän muistio • laatukriteerien käyttöönotto ja tulosten seuranta
<ul style="list-style-type: none"> • Tarvittaessa tarjotaan opetusta tehostettuna seudullisena yhteistyönä. OPH antaa uudet suositukset koulutuksen sisällöstä. Koulutuksen sisältöä ja laatua parannetaan mm. huolehtimalla riittävän pienistä ja yhtenäisistä opetusryhmistä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Riittävän pienet, yhtenäiset opetusryhmät • Oppimistulokset paranevat • Toimiva yhteistyö 	<ul style="list-style-type: none"> • Jatkuva seuranta ja arviointi 	<ul style="list-style-type: none"> • Heti 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM • TM 	<ul style="list-style-type: none"> • Kustannukset selvittävää. 	<ul style="list-style-type: none"> • Seurataan laatumittareiden avulla
<ul style="list-style-type: none"> • Hyödynnetään koulutuksen järjestämisessä aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen ja vapaan sivistystyön puitteissa tarjottava koulutus 	<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttaja- opiskelijoiden määrä sekä lisäkoulutuksessa että vapaan sivistystyön oppilaitoksissa kasvaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Edistetään etä- ja monimuoto-opetusta opetustarjonnan laajentamiseksi • Informaatio-ohjaus, vapaan sivistystyön suuntaviivaohjaus 	<ul style="list-style-type: none"> • jatkuva 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM • OPH • TM 	<ul style="list-style-type: none"> • Kustannukset selvittävää. • laajennus edellyttää lisä- resursointia 	<ul style="list-style-type: none"> • tilastot ja tutkimukset

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
------------------------	------------	--	---------	----------------------------	----------------	----------------------------

21. Parannetaan maahanmuuttajien opiskelumahdollisuuksia ottaen huomioon tarvittavat erityispalvelut.						
<ul style="list-style-type: none"> • Laajennetaan perusopetuksen valmistavaa opetusta lukuvuoden mittaiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> • Lukuvuoden pituinen valmistava opetus johon myönnetään valtionosuutta 	<ul style="list-style-type: none"> • Lisärahoitus, lainmuutos 	<ul style="list-style-type: none"> • 2007 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM 	<ul style="list-style-type: none"> • Edellyttää lisärahoitusta 7 500 000 € / vuosi 	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuvien oppilaiden lukumäärä
<ul style="list-style-type: none"> • Parannetaan maahanmuuttajien mahdollisuuksia osallistua opetukseen. Erityinen huomio kiinnitetään lukio- ja oppisopimuskoulutukseen, AMK:hon valmentavaan opetukseen, maahanmuuttajatyttöihin ja –naisiin sekä vieraskielisissä koulutusohjelmissä olevien suomen tai ruotsin kielen opetukseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnallinen kaksikielisyys /suomi/ruotsi ja oma äidinkieli) • Maahanmuuttajaopiskelijoilla paremmat mahdollisuudet osallistua oppisopimuskoulutuksena järjestettävään ammatilliseen perustutkintoon sekä ammatti- ja perustutkintoihin johtavaan koulutukseen, koulutukseen osallistuvien opiskelijoiden määrä kasvaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Edistetään suomen ja ruotsin kielen sekä oman äidinkielen taidon kehitystä • Suomi/ruotsi toisena kielenä opetuksesta säädetään lailla • Oman äidinkielen opetuksesta säädetään lailla • Lisätään maahanmuuttajien mahdollisuuksia osallistua oppisopimuskoulutuksena järjestettävään ammatilliseen koulutukseen 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006 alkaen • 2007 • 2007 <p>2006 – 2008</p>	<ul style="list-style-type: none"> • OPM • TM • OPM 	<ul style="list-style-type: none"> • Edellyttää lisärahoitusta 11,8milj €/v • Edellyttää lisärahoitusta 9,9 milj €/v • kustannukset oppisopimuskoulutuksen osalta OPM:n TTS:n kehyksen sisällä: v.2006: 106 500 € v. 2007: 200 000 € v. 2008: 300 000 € 	

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
	<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttaja- naisilla ja -tytöillä paremmat mahdollisuudet osallistua ammatilliseen peruskoulutukseen sekä ammatillisessa peruskoulutuksessa järjestettävään tutkintoon johtamattomaan koulutukseen • Maahanmuuttajilla on paremmat mahdollisuudet osallistua ammattikorkeakoulujen tutkintoon johtavaan koulutukseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjille vuosittain jaettavan maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen kohdennettavan erillismäärärahalta tuetaan hankkeita, joilla tuetaan maahanmuuttajanaisten ja -tyttöjen koulutuksen aktivoimista, koulutusmahdollisuuksien parantamista ja koulutuksen kehittämistä • Ammattikorkeakoulu -opintoihin valmentavaan koulutukseen ei ole ollut mahdollisuutta käyttää valtionosuutta. Edellyttää lain muutosta. 	<ul style="list-style-type: none"> • vuosittain päätettävän erillisrahoituksen erityinen painopiste: 2005 - 2008 • Vuodesta 2007 jatkuva 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM 	<ul style="list-style-type: none"> • arvioidut kustannukset OPM:n TTS:n kehyksen sisällä vv. 2005 – 2008 50 000 €/vuosi (osa suurempaa erillismäärärahaa *) • OPM:n arvio lisämäärärahat arpeesta 6.300 €/opiskelija/v, yht. 1,26 milj. € 	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutuksen järjestäjien ko. erillisrahoituksen käytöstä tehtyjen raporttien pohjalta laaditaan yhteenveto • Valmentavaan koulutukseen osallistuneiden määrät
<ul style="list-style-type: none"> • Asetetaan tavoitteeksi, että vuoteen 2008 mennessä 	<ul style="list-style-type: none"> • Suurempi lukumäärä maahanmuuttajataus 	<ul style="list-style-type: none"> • Selvitetään lukiossa opiskelevien 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006- 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM 	<ul style="list-style-type: none"> • 1,2 milj € / vuosi (arvio) 	<ul style="list-style-type: none"> • Lukio-opetukseen osallistuvien

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
<p>maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden osuus lukion opiskelijoista nousee selvästi nykyisestä. Selvitetään tarve ja mahdollisuudet lukio-opetukseen valmistavaan koulutukseen</p>	<p>taisia oppilaita lukio-opinnoissa</p>	<p>maahanmuuttajien tilanne ja sen perusteella arvioidaan tarve lukio-opintojen alun erillisopintoihin</p>				<p>maahanmuuttaja- taustaisten oppilaiden määrä</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään edelleen ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta sekä koulutusta koskevaa tietotusta. Huolehditaan monikulttuurista ohjausta hoitavan henkilökunnan osaamisesta 	<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen osallistuvien opiskelijoiden edellytykset jatkaa ammatillisessa peruskoulutuksessa paranevat • Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen tarjonnan määrä vastaa mahdollisimman hyvin sekä valtakunnallista että alueellisia 	<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen valtakunnallisia opetussuunnitelman perusteita tarkistetaan ja selvitetään mahdolliset opetussuunnitelman muutostarpeet • OPM:n toiminta- ja taloussuunnitelmassa lisätään maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen osuutta kokonaiskehityksen sisällä 	<ul style="list-style-type: none"> • 2005-2010 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM • OPH 	<ul style="list-style-type: none"> • kustannukset TTS:n kehityksen sisällä: v. 2006: 187 300 € v. 2007: 374 500 € v. 2008: 561 800 € 	<ul style="list-style-type: none"> • Selvityksen tulokset • Valtionosuusjärjestelmästä saatavat opiskelijamäärien toteumatiedot sekä tarvittaessa laadittavat selvitykset

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
	<p>koulutustarpeita</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavasta koulutuksesta annettava informaatio tavoittaa entistä paremmin koulutuksen kohderyhmän • Monikulttuurisesta ohjauksesta vastaavalla henkilökunnalla on riittävät tiedot, taidot ja valmiudet 	<ul style="list-style-type: none"> • Eri toimijoiden välistä yhteistyötä kehitetään edelleen • Ohjauksesta vastaavan henkilökunnan tarpeisiin tuotetaan monikulttuurista opetus- ja ohjaus- materiaalia 	<ul style="list-style-type: none"> • jatkuva • jatkuva 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM • TM • OPM • OPH 		
<ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään maahanmuuttajaopiskelijoiden tukimuotoja ammatillisessa peruskoulutuksessa sekä valtakunnallisesti että paikallisesti, jotta koulutuksen keskeyttämistä voidaan edelleen vähentää. Työssä oppiminen voi tukea ammatillisen tutkinnon jälkeen työhön sijoittumista, mutta erityistoimia tarvitaan työelämän vastaanoton parantamiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttajien edellytykset suoriutua opinnoista ammatillisessa peruskoulutuksessa paranevat ja keskeyttäminen vähenee • Maahanmuuttajien ammatillisen peruskoulutuksen 	<ul style="list-style-type: none"> • Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjille jaetaan maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen kohdennettavaa erillismäärärahaa koulutuksen tukitoimiin • Koulutuksen keskeyttämis- tilastointia kehitetään 	<ul style="list-style-type: none"> • vuosittain päätettävä erillis- määräraha • jatkuva 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM • OPH • koulutuksen järjestäjät • OPM • OPH • Tilastokeskus • OPM, TM 	<ul style="list-style-type: none"> • kustannukset OPM:n TTS:n kehyksen sisällä: 120 000 €/vuosi (arvio), josta 50 000 € kohdentuu vuosina 2005 - 2008 erityiseen painopisteeseen *) 	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutuksen järjestäjien laatimista ko. erillismäärärahan käytön raporteista laaditaan vuosittain yhteenveto • Erilaiset tilastot • Tarvittaessa

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
	<p>keskeyttämisen tilastointi kehittyi edelleen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ammatillisen peruskoulutuksen saaneiden maahanmuuttajien edellytykset työllistyä paranevat 	<p>edelleen myös maahanmuuttajien osalta</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttajien työssä oppimisen tukitoimia ja eri tahojen koulutusta parannetaan 	<ul style="list-style-type: none"> • jatkuva 		<ul style="list-style-type: none"> • OPM:n arvio tarvittavasta lisärahoituksesta 1000 €/vuosi 	<p>laaditaan myös erillisselvityksiä</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Arvioidaan ja seurataan ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijaksi ottamisen perusteita myös maahanmuuttajien osalta 	<ul style="list-style-type: none"> • Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelija- valinnoissa otetaan entistä paremmin huomioon maahanmuuttajien erilaisesta kulttuurisesta taustasta aiheutuvia, koulutukseen pääsyyn mahdollisesti vaikuttavia erilaisia tekijöitä 	<ul style="list-style-type: none"> • Ammatillisten perustutkintojen opetussuunnitelmien perusteiden tarkistamisen yhteydessä huomioitua monikulttuurisuus- vaatimukset otetaan huomioon opetussuunnitelmien perusteiden laajemmassa uudistuksessa 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006-2008 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM • OPH 	<ul style="list-style-type: none"> • Selvityksen kokonais- kustannukset arvioidaan selvitys- suunnitelman laadinnan yhteydessä 	
<ul style="list-style-type: none"> • OPM asettaa työryhmän edistämään kielellisesti ja kulttuurisesti vähemmistöön kuuluvien esteetöntä opiskelua korkeakouluissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Kieli- tai kulttuuri- vähemmistöihin kuuluvien opiskelu- mahdollisuudet lisääntyvät ja opiskelu helpottuu 	<ul style="list-style-type: none"> • Asetetaan työryhmä, jonka tehtäväksi annetaan kuulua kielellisesti ja kulttuurisesti vähemmistöihin kuuluvien 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM 	<ul style="list-style-type: none"> • Erillinen selvitys lisärahoitustarpeesta myöhemmin 	<ul style="list-style-type: none"> • maahanmuuttaja- taustaisten opiskelijoiden määrä

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
		esteettömän opiskelun edistäminen korkeakouluissa				
<ul style="list-style-type: none"> Otetaan opettajankoulutuksen mitoituksessa ja opettajien täydennyskoulutuksessa huomioon toimenpiteistä aiheutuvat opettajantarpeet 	<ul style="list-style-type: none"> Saadaan riittävä taustatieto opettajan- koulutuksen mitoittamiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> Tehdään selvitys maahanmuuttaja- opetuksen opettajatarpeesta työryhmätyönä 	<ul style="list-style-type: none"> 2006 	<ul style="list-style-type: none"> OPM OPH 	<ul style="list-style-type: none"> Erillinen selvitys lisärahoitustarpeesta myöhemmin 	<ul style="list-style-type: none"> opettajien määrä, koulutustaso
22. Selvennetään Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvajärjestelmän suhdetta ulkomaalaisiin kohdistuvaan verotukseen						
<ul style="list-style-type: none"> Seurataan lyhytaikaiseen työsuhteeseen tulevien työntekijöiden sosiaaliturvaa ja selvitetään siihen liittyvät kehittämistarpeet 	<ul style="list-style-type: none"> Etuuksien ja työntekijän maksujen parempi vastaavuus 	<ul style="list-style-type: none"> Asumiseen perustuvan sosiaaliturvalain- säädännön soveltamisesta annetun lain muutos 	<ul style="list-style-type: none"> Seuranta ja selvitys 2006, jonka perusteella HE 2007 	<ul style="list-style-type: none"> STM Kela Eläketurva- keskus 	<ul style="list-style-type: none"> Ei tässä vaiheessa arvioitavissa 	
<ul style="list-style-type: none"> Verotusta kehitettäessä arvioidaan säännönmukaisesti muutosten vaikutukset työperäisen maahanmuuton kehittämiseen 				<ul style="list-style-type: none"> VM 		
23. Kehitetään asuntopolitiikkaa siten, että työperusteiseen maahanmuuttoon liittyvät moninaiset asumisen tarpeet tulevat riittävästi huomioiduksi.						
<ul style="list-style-type: none"> YM seuraa erityisesti työperusteiseen maahanmuuttoon liittyvien erityisratkaisujen tarvetta asumis- kysymyksissä 	<ul style="list-style-type: none"> Joustavasti saatavilla on riittävästi kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja ja 	<ul style="list-style-type: none"> Sosiaalisesti tuetun asuntokannan määrä turvataan etenkin kasvukeskusalueilla. Ei lainsäädännön 	<ul style="list-style-type: none"> Jatkuvaa toiminta 	<ul style="list-style-type: none"> YM ARA Kaupungit Kuntaliitto Yleis- 	<ul style="list-style-type: none"> Ei aiheuta merkittäviä lisä- kustannuksia 	

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
	osaomistusasuntoja hyvien liikenneyhteyksien varrella. • Kehitetään asuntotarjonnan laadullista monipuolisuutta	muutostarpeita		hyödylliset asunto-tuottajat		
• Yhdyskuntasuunnittelun ja asuntopolitiikan avulla huolehditaan monimuotoisten asuinalueiden syntymisestä ja estetään maahanmuuttajien eriytymistä	• Asuinalueiden asukasrakenne säilyy monipuolisena. • Asuinalueita kehitetään siten, että ne ovat vetovoimaisia	• Kaavoitusta ohjaamalla ja kaupunkien asukasvalinnan keinoin turvataan asuinalueiden monipuolinen rakenne • Asuinalueiden/lähiöi- den kehittämissuunnitelmat	• Jatkuvaa toimintaa	• YM • Kaupungit • Kuntaliitto • ARA	• Ei aiheuta merkittäviä lisä- kustannuksia	
6. KEHITETÄÄN HUMANITAARISTA MAAHANMUUTTOA						
24. Osallistutaan aktiivisesti kansainvälisen suojelujärjestelmän vahvistamiseen. Osana kansainvälistä yhteisöä panostetaan pysyvien ratkaisujen löytämiseksi pakolaiskysymykseen						
• Edistetään kansainvälistä suojelua lähtö- ja kauttakulkumaissa tukemalla niitä asianmukaisesti	• Pysyville ratkaisuille perustuvan pakolaispolitiikan jatkuvuus ja kehittyminen • Suojelujärjestelmän vahvistuminen.	• Tuetaan UNHCR:n työtä ja toimitaan sen kanssa yhteistyössä lähtö- ja kauttakulkumaissa • Tuetaan EU:n pyrkimyksiä vahvistaa	• Jatkuva kehittämistyö • huomion kiinnittäminen UNHCR:n alueelliseen toimintaan ja EU:n	• SM • UNHCR • EU • TM • UM • kv. foorumit	• Ei lisää kustannuksia	• Kv. seuranta

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
	<ul style="list-style-type: none"> Hakijoiden liikkumisen väheneminen turvallisesta turvapaikkamaasta toiseen 	yhteistyössä UNHCR:n kanssa kansainvälistä suojelujärjestelmää lähtö- ja kauttakulkualueiden valtioissa avustamalla <ul style="list-style-type: none"> Hallinnon kehittämisessä, koulutuksessa, teknisissä kysymyksissä EU:n pakolaispolitiikan ja alueellisten suojeluohjelmien kehittämiseen osallistuminen, mahdolliset näistä seuraavat lakimuutokset 	alueellisiin suojelu- ohjelmiin <ul style="list-style-type: none"> Alueellisten suojeluohjelmien pilotointi 2005-2006 ja jatkokehittämisen 			
<ul style="list-style-type: none"> Suhtaudutaan kriittisesti ja pidättyvästi malleihin, joissa vastuuta siirrettäisiin esim. perustamalla kokoomaleirejä kauttakulkumaihin 	<ul style="list-style-type: none"> Kansainvälisiin sopimuksiin ja UNHCR:n periaatteisiin pohjautuvien toimintamallien leviäminen ja vahvistuminen 			<ul style="list-style-type: none"> EU TM UM SM järjestöt 	<ul style="list-style-type: none"> Ei lisää kustannuksia 	<ul style="list-style-type: none"> Ohjelmien arviointi (EU)
25. Kehitetään kiintiöpakolaispolitiikkaa tekemällä pakolaiskiintiön kohdentaminen ja kiintiöpakolaisten valintamenettely joustavammaksi.						
<ul style="list-style-type: none"> Säilytetään kiintiön koko ainakin 	<ul style="list-style-type: none"> Pitkäjänteinen ja 	<ul style="list-style-type: none"> Mahdolliset ohjeet ja 	<ul style="list-style-type: none"> Valmistelu 	<ul style="list-style-type: none"> TM 	<ul style="list-style-type: none"> Ei lisää 	<ul style="list-style-type: none"> Budjetin ja

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
nykyisellä 750 vuositasolla. Valtion talousarviossa pakolaiskiintiölle asetetaan kolmivuotiset tavoitteet	joustava kiintiöpolitiikka	lainsäädäntö- muutokset <ul style="list-style-type: none"> • Kolmivuotiset määrärahoja koskevat päätökset talousarviossa eduskunnalta • Pakolaisten palvelujen järjestämiseen liittyvistä erityistiedoista kerrotaan kunnille hyvissä ajoin. • Toimenpiteitä suunniteltaessa otetaan huomioon myös perheenyhdistämisen kautta tulevat maahanmuuttajat. 	2006, aloitus 2007	<ul style="list-style-type: none"> • UM • SM • UVI 	kustannuksia	kiintiön toteutuma
<ul style="list-style-type: none"> • Ministeriryhmä hyväksyy kiintiön täyttämistä ohjaavat periaatteet. Maakohtaisesta kohdentamisesta päättävät virkamiehet yhteistyössä UNHCR:n kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • UNHCR:n vuosittaisen valmistelukierron kanssa sovitettu joustava kiintiöjärjestelmä 	<ul style="list-style-type: none"> • Ministeriryhmän päätös. Virkamiesryhmän päätös . • Mahdolliset ohjeet 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006 alkaen 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • UM • SM • Supo • UNHCR 	<ul style="list-style-type: none"> • Ei lisää kustannuksia 	<ul style="list-style-type: none"> • Kiintiön toteutuma
<ul style="list-style-type: none"> • Selvennetään kiintiön täytön kriteereitä siten, että Suomi voi ottaa kiintiössä myös alaikäisiä, ilman huoltajaa tulevia lapsia sekä erityistä suojaa tarvitsevia naisia 	<ul style="list-style-type: none"> • Selkeät ja yhtenäiset toimintalinjat, jotka ovat myös kaikkien hallinnonalojen tiedossa; lapsen etua ja haavoittuvia 	<ul style="list-style-type: none"> • Selvitetään tarpeet lasten sijoituspaikoiksi • medical cases – käytäntöjä kehitetään 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006-2008 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • SM • UVI • UM • Supo 	<ul style="list-style-type: none"> • Ei lisää kustannuksia 	<ul style="list-style-type: none"> • Valintojen kohdentaminen • Palvelujen toiminta

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
	ryhmiä koskevat asiat tietoisesti esillä.					
<ul style="list-style-type: none"> Otetaan turvallisuusseikat huomioon mm. siten, ettei kiintiössä yleensä oteta henkilöitä, joilla on rikollinen tai aktiivinen sotilastausta 	<ul style="list-style-type: none"> Selkeät ja yhtenäiset toimintalinjat, jotka ovat kaikkien hallinnonalojen tiedossa Turvallisuuden varmistuminen Varmuus tulijoiden henkilöllisyydestä 	<ul style="list-style-type: none"> Ohjeistus Kehitetään henkilöllisyyden varmistamis- menettelyjä. Ulkomaalaislain muutos, jolla mahdollistetaan sormenjälkien ottaminen kiintiö- haastateltavilta 	<ul style="list-style-type: none"> 2006-2007 	<ul style="list-style-type: none"> SM Supo TM UM 	<ul style="list-style-type: none"> Ei lisää kustannuksia 	<ul style="list-style-type: none"> Valintojen kohdentaminen
<ul style="list-style-type: none"> Selvitetään Suomen mahdollisuuksia osallistua uudelleensijoittamisen uusien lähestymistapojen, kuten ns. ryhmävalintojen soveltamiseen. Päätöksenteon joustavuutta ja toiminnan suunnitelmallisuutta lisätään siten, että Suomen edellytykset osallistua kiintiöiden strategiseen käyttöön kansainvälisellä tasolla paranevat 	<ul style="list-style-type: none"> Toimiva yhteistyö ja reagointi- mahdollisuudet UNHCR:n strategisessa työssä Yhteistyö suurien resettlement-maiden kanssa Toimiva oma screening 	<ul style="list-style-type: none"> Tiivis toiminta UNHCR:n kanssa, läpinäkyvyys ja yhteistyö; toteutuksessa poikkihallinnollinen hanke, josta raportoidaan ministeriryhmälle Seurataan uusien lähestymistapojen käyttöönottoa UNHCR:n ja toisten uudelleensijoittaja- valtioiden kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> 2006-2010 	<ul style="list-style-type: none"> TM UM SM UNHCR 	<ul style="list-style-type: none"> Ei lisää kustannuksia 	<ul style="list-style-type: none"> Toteutuman seuranta UNHCR:n kanssa
<ul style="list-style-type: none"> Tuetaan aktiivisesti uudelleensijoittamisen kehittämistä 	<ul style="list-style-type: none"> Uudelleen- sijoittamiseen 	<ul style="list-style-type: none"> EU-yhteistyö, kahdenvälinen 	<ul style="list-style-type: none"> Tavoitetila 2010 jälkeen 	<ul style="list-style-type: none"> SM UM 		<ul style="list-style-type: none"> Toteutuman seuranta EU:n

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
EU:ssa tavoitteena laajentaa kiintiömaiden ryhmää.	perustuva pakolaispolitiikka käytössä useimmissa EU-maissa	yhteistyö ja UNHCR:n tuki <ul style="list-style-type: none"> • Arvioidaan mahdollinen tarkoitukseen kohdennettu lisäkiintiö myös Suomeen • Valmistellaan ja toteutetaan kansainvälinen ERF-hanke • Pidetään asiaa esillä EU-foorumeilla 		<ul style="list-style-type: none"> • TM • EU, jäsenmaat • UNHCR 	<ul style="list-style-type: none"> • Rahoitus Euroopan pakolaisrahastosta ja lisätarve TM:n pakolaisten vastaanottomäärärahoista 	kanssa
26. Kehitetään turvapaikkapolitiikkaa. Toimiva turvapaikkamenettely on keskeinen osa pakolaisten suojelua.						
<ul style="list-style-type: none"> • Säilytetään riittävät oikeusturvan takeet turvapaikkamenettelyssä. Turvapaikkaa hakeville tulee turvata asiantunteva oikeusapu. Tarpeita nopeutetun menettelyn kehittämiseksi tulee harkita vähemmistövaltuutetun saatua valmiiksi selvityksensä oikeusturvan toteutumisesta nopeutetussa menettelyssä 	<ul style="list-style-type: none"> • Tasalaatuinen ja riittävä oikeusturva saatavilla kaikissa tilanteissa ja kaikille henkilöille • Hyvät oikeusturvatakeet säilytetään. • Tehostettu nopeutettu menettely 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarvearviointi vähemmistövaltuutetun selvityksen pohjalta, menettelytavat selväksi kaikissa tilanteissa, myös kiireisissä • Asetetaan työryhmä oikeusapupalvelujen selvittämiseksi • Päätösten tiedoksiannon ja palautusten täytäntöönpanon kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Vähemmistövaltuutetun selvitys 12/05 • Työryhmä 2006, jatkotoimenpiteet • 2006- (Maasta poistamisten keskittämistä pohtinut SM:n asettama 	<ul style="list-style-type: none"> • SM • TM • OM • Pakolaisneuvonta • Oikeusapu-toimistot, juristit • Vähemmistövaltuutettu • Oikeusasiamies 		<ul style="list-style-type: none"> • Vähemmistövaltuutettu, oikeusasiamies, Pakolaisneuvonta • TM:n seuranta

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
			työryhmä luovutti mietintönsä joulukuussa 2005)			
<ul style="list-style-type: none"> • Selvitetään monihallinnollisesti EU:n kansainvälisen suojelun harmonisointiin tähtäävän direktiivin sekä myöhemmin ns. menettelydirektiivin täytäntöönpanon vaikutuksia turvapaikkapolitiikassa 	<ul style="list-style-type: none"> • Direktiivit toimeenpantu laadullisesti ja oikeusturvan kannalta asianmukaisesti 	<ul style="list-style-type: none"> • Direktiivien mukaan • Direktiivien täytäntöönpanon jälkeen tehdään selvitys 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006-2007 • 2008 	<ul style="list-style-type: none"> • SM • TM • UM • vähemmistö- valtuutettu 		<ul style="list-style-type: none"> • Selvityksessä myös seuranta ja indikaattorit
<p>27. Tuetaan turvapaikkapolitiikkojen harmonisointia EU:ssa tavoitteena poistaa syitä turvapaikanhakijoiden edelleen liikkumiselle. Ensisijaisena ratkaisuna korostetaan tehokkaan suojelun antamista sitä tarvitseville sekä tehokkaiden palautusten merkitystä.</p>						
<ul style="list-style-type: none"> • Vaikutetaan EU:ssa vastuunmäärittämisasetuksen muodostaman järjestelmän toimivuuden varmistamiseksi sekä asetuksen soveltamisalan laajentamiseksi koskemaan myös toissijaista suojelua hakeneita 	<ul style="list-style-type: none"> • Järjestelmän tehokas ja yhdenmukainen soveltaminen unionin alueella, samanlaiset politiikat ja tehokkaat palautukset kaikissa maissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarpeita neuvoston asetuksen 343/2003 muutoksille tarkastellaan komission annettua asetuksen soveltamista koskevan kertomuksensa. Sisältää myös teknisten järjestelmien (DublinNet ja Eurodac –kehittämistarpeiden arvioinnin. Sovitaan muiden pohjoismaiden kanssa parhaista käytänteistä 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006 - 	<ul style="list-style-type: none"> • SM • TM • UM • EU-Komissio • jäsenmaiden Dublin-yhteys- henkilöt 		

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
<ul style="list-style-type: none"> • Tehdään komissiolle aloite turvapaikkakiertolaisuuden syiden ja vastuunmäärittämisasiasetuksen toimivuuden ja vaikutusten selvittämiseksi eri EU-maissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Unionin alueella laittomasti oleskelevien määrän väheneminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Komissio antaa väliaikaisarvioinnin Suomen PJ-kaudella syksyllä 2006, toimenpiteet komission arvioinnin jälkeen • Edellisen perusteella mahdollinen aloite komissiolle 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006 	<ul style="list-style-type: none"> • SM • TM • UM 		
<p>28. Otetaan huomioon lapsen edun periaate läpileikkaavana periaatteena turvapaikka- ja pakolaispolitiikassa.</p>						
<ul style="list-style-type: none"> • Seurataan lapsen asemaan ja etuun liittyvien kysymysten toimivuutta ja soveltamista ulkomaalaislain yhteydessä yhteistyössä eri viranomaisten (SM, TM, STM, OPM) kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhtenäisempi käsitys lapsen edusta ja sen huomioon ottamisesta hallinnonalojen kesken • tietojen vaihto toimii tarvittaessa 	<ul style="list-style-type: none"> • Lapsen asemaan ja etuun liittyvien kysymysten selvittämiseksi järjestetään lastensuojelulain kokonaisuudistuksen valmistelun yhteydessä tästä kysymyksestä erillisneuvottelu • Kokonaiskuvan muodostaminen ja mahdollisten epäkohtien identifioiminen YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 	<ul style="list-style-type: none"> • kevät 2006 • Seuraava määräaika- raportti YK:n lapsikomitealle annetaan heinäkuussa 2008. EU:n 	<ul style="list-style-type: none"> • STM • SM • TM • OM • OPM 		

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
		määräaikais- raportoinnin ja EU- direktiivien kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä <ul style="list-style-type: none"> • jatkuva kansallinen seuranta 	määritelmä- ja menettely- direktiivit pannaan kansallisesti täytäntöön vuosina 2006- 2007.			
<ul style="list-style-type: none"> • Turvaudutaan lastensuojelutyön asiantuntemukseen lapsen etua selvittäessä 	<ul style="list-style-type: none"> • Asiantunteva ja tasalaatuinen lastensuojelun asiantuntemus käytettävissä kaikissa tilanteissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Valmistelusta sovitaan kuten edellisessä kohdassa 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006-2008 	<ul style="list-style-type: none"> • STM • TM • OM • SM • OPM • Kuntaliitto • kunnat • järjestöt 		
<ul style="list-style-type: none"> • Parannetaan eri ammattiryhmien asiantuntemusta lapsen edun arviointiin liittyvissä kysymyksissä 	<ul style="list-style-type: none"> • Parempi tietämys ja mahdollisuus asiantuntijoiden käyttöön ulkomaalaislain soveltamisen yhteydessä • Ymmärretään ja huomioidaan paremmin lapsen asemaan ja etuun liittyviä eri näkökohtia 	<ul style="list-style-type: none"> • Järjestetään koulutusta eri ammattiryhmille luoden mahdollisuus eri ammattiryhmien vuorovaikutukseen • Asiantuntemuksen käyttö ja levittäminen toiminnan kautta 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006-2008 	<ul style="list-style-type: none"> • STM • TM • SM • UM • kunnat • kansalais- järjestöt • ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten edustajat • UNHCR 		<ul style="list-style-type: none"> • Koulutusten toteutuminen • Muu seuranta?
<ul style="list-style-type: none"> • Selvitetään mahdollisuus liittää 	<ul style="list-style-type: none"> • Selvitys koskien 	<ul style="list-style-type: none"> • Järjestöjen, esim. 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006-2008 	<ul style="list-style-type: none"> • SM 		<ul style="list-style-type: none"> • Riippumaton

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
lapsen palauttamiseen seurantamahdollisuus	mahdollisuuksia lapsen paluun jälkeiseen seurantaan ja jälkianalysointiin	IOM, hyödyntäminen asiantuntijoina seurantajärjestelmien kehittämisessä • kv. yhteistyö		<ul style="list-style-type: none"> • TM • OM • UM • STM • IOM • muut järjestöt (kuten ISS, Punainen Risti, Save the Children) 		monitorointi
<ul style="list-style-type: none"> • Valmistellaan eri hallinnonalojen kanssa yhteiset ohjeet sen varmistamiseksi, että tuetaan yksin tulleen alaikäisen lapsen arvokas ja lapsen etua turvaava paluu perheensä luo 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteinen näkemys lapsen edun mukaisen paluun toteuttamisesta käytännössä ja yhteiset ohjeet käytännön työhön 	<ul style="list-style-type: none"> • Viranomais- ja järjestöyhteistyö • kv. yhteistyö • Projekti IOM:n kanssa liittyen alaikäisten paluuseen 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006-2008 • Aikaisintaan vuonna 2007, aikataulu riippuu alaikäisen vanhemman tai muun huoltajan jäljittämistyön kehittämisestä, joka SM:ssä v. 2006 painopiste 	<ul style="list-style-type: none"> • SM, • TM • OM • UM • STM • UVI • lapsen edustajat • IOM ja muut järjestöt (kuten ISS, Punainen Risti, Save the Children) 	<ul style="list-style-type: none"> • Tehdään virkatyönä 	<ul style="list-style-type: none"> • Ohjeistuksen seuranta ja päivitys
<p>29. Tuetaan EU-maiden palauttamispolitiikkojen ja –menettelyjen harmonisoinnin kehittämistä korostaen yhteistyötä muiden jäsenmaiden kanssa palautusten käytännön toteuttamiseksi ja koordinoimiseksi. Tuetaan kansallisella tasolla vapaaehtoista ja omaehtoista paluuta ja huolehditaan siitä, että ulkomaalainen, jolla ei ole oleskeluoikeutta Suomessa, poistetaan maasta tehokkaasti ja että palauttaminen pannaan täytäntöön inhimillisesti ja oikeudenmukaisesti ihmisoikeuksia kunnioittaen.</p>						
<ul style="list-style-type: none"> • Nostetaan eri EU-maiden erilaiset palauttamispolitiikat ja näiden vaikutukset keskusteluun EU:ssa yhteisten periaatteiden aikaansaamiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteiset periaatteet 	<ul style="list-style-type: none"> • Palautusdirektiivi, vastuunmäärittämisas etuksella luodun järjestelmän kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • 2005-2006 	<ul style="list-style-type: none"> • SM • UM • TM 		

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
<ul style="list-style-type: none"> Tuetaan EU-tasolla politiikkaa, jolla pyritään edistämään palautusten tehokkaampaa toteuttamista unionissa. Tuetaan meneillään olevien komission takaisinottosopimusneuvottelujen loppuun saattamista ja uusien neuvottelumandaattien antamista komissiolle 	<ul style="list-style-type: none"> Tehokas täytäntöönpano 	<ul style="list-style-type: none"> Kaikkien paluuseen ja palauttamiseen liittyvien toimien rahoituksen keskittäminen paluurahastoon 	<ul style="list-style-type: none"> Suomen EU-puheenjohtajakausi 	<ul style="list-style-type: none"> SM UM 		
<ul style="list-style-type: none"> Edistetään vapaaehtoista ja omaehtoista paluuta ensisijaisina paluutapoina 	<ul style="list-style-type: none"> Vapaaehtoinen ja omaehtoinen paluu lisääntyvät 	<ul style="list-style-type: none"> Mahdollinen ulkomaalaislain muutos Kotouttamislain muutos Kehitetään IOM:n kanssa tehtävää yhteistyötä paluuasioissa. Seurataan vapaaehtoisen ja omaehtoisen paluun vaikutuksia Tiedottaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Kevät 2006 	<ul style="list-style-type: none"> SM, TM 		
<ul style="list-style-type: none"> Selvitetään maasta poistamisen täytäntöönpanoon liittyvien menettelysäännösten sekä niihin liittyvien pakko- ja voimakeinojen muutostarpeet 		<ul style="list-style-type: none"> Ulkomaalaislain säännösten ja ohjeiden mahdollinen päivitys 	<ul style="list-style-type: none"> Kevät 2006 	<ul style="list-style-type: none"> SM TM OM STM 		
<ul style="list-style-type: none"> Lisätään kotouttamislakiin säännökset matkakustannusten suorittamisesta vapaaehtoisesti kotimaahansa palaavalle 		<ul style="list-style-type: none"> HE kotouttamislain muuttamiseksi parhaillaan EK:ssa 	<ul style="list-style-type: none"> 2005-2006 	<ul style="list-style-type: none"> TM SM 		

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
kansainvälistä suojelua hakeneelle ulkomaalaiselle						
30. Parannetaan eri ryhmien erilaisten tarpeiden huomioimista järjestettäessä turvapaikanhakijoiden vastaanottoa						
<ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään neuvontaa, kuntoutusta ja mielenterveyspalveluita traumatisoituneiden turvapaikanhakijoiden ja erityisesti erityisen tuen tarpeessa olevien lasten ja nuorten tarpeisiin 	<ul style="list-style-type: none"> • Mielenterveys- palvelujen parempi toimivuus ja saatavuus statuksesta riippumatta 	<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttajien mielenterveyspalvelujen tarpeesta ja saatavuudesta tehdyn selvityksen perusteella valmistellaan linjaukset 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006-2008 	<ul style="list-style-type: none"> • STM • TM • SM • STAKES • järjestöt • Kuntaliitto • läänin- hallitukset 	<ul style="list-style-type: none"> • Ostopalvelujen lisääminen aiheuttaa lisäkustannuksia 	<ul style="list-style-type: none"> •
<ul style="list-style-type: none"> • Muutetaan kotouttamislakia siten, että turvapaikanhakijoina yksin tulleiden lasten jälkihuolto turvataan 	<ul style="list-style-type: none"> • Palvelut ja oikeus niihin yleisesti käytössä 	<ul style="list-style-type: none"> • Lastensuojelulain valmistelun yhteydessä käytävien neuvottelujen tuloksesta riippuen mahdollinen kotouttamislain muutos 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006-2007 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • STM • järjestöt • läänin- hallitukset 		
<ul style="list-style-type: none"> • Vahvistetaan yhtenäiset perusteet vastaanottoyksiköille paluun tukemisessa 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhtenäinen ohjeistus ja toimintamallit 	<ul style="list-style-type: none"> • Hallinnonalan sisäinen yhteistyö 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006-2007 	<ul style="list-style-type: none"> • TM 		
<ul style="list-style-type: none"> • Selvitetään opetusministeriön toimialalla mahdollisesti tarvittavia toimenpiteitä liittyen turvapaikanhakijoiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vähimmäisvaatimuksista annetun neuvoston direktiivin kansallisen 	<ul style="list-style-type: none"> • Perusopetus koskee kaikki lapsia kaikissa kunnissa ja tilanteissa, myös tilapäisesti oleskelevia 	<ul style="list-style-type: none"> • Selvitetään, miten turvapaikanhakijalasten oikeus perusopetukseen toteutuu kunnissa • Toteutetaan selvityksen 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006-2007 	<ul style="list-style-type: none"> • OPM • TM • SM 	<ul style="list-style-type: none"> • Mikäli perusopetuslainmuutokseen päädytään selvityksen jälkeen, lisä- 	

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
täytäntöönpanon edellytysten toteutumiseksi		johtopäätösten mukaiset toimenpiteet			kustannuksia ko. oppilaiden lukumäärän perusteella	
31. Kehitetään pakolaisten kuntiin sijoittamista siten, että sijoittaminen tapahtuu nopeasti ja kotoutumista edistävät toimet aloitetaan välittömästi sijoittamisen jälkeen.						
<ul style="list-style-type: none"> • Kannustetaan kuntia pakolaisten vastaanottoon tiedottamisen ja koulutuksen keinoin 	<ul style="list-style-type: none"> • Asianmukainen tieto ja valmiudet useimmilla kunnilla 	<ul style="list-style-type: none"> • Tilaisuudet kunnille, tietoisuuden lisääminen 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006-2007 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • Kuntaliitto • kunnat 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuntiin sijoittamisen kehittämisestä aiheutuu kustannuksia, jotka TM:n TA:n puitteissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuntasijoitusten seuranta
<ul style="list-style-type: none"> • Arvioidaan kuntiin sijoittumisen onnistumista ja kuntien välistä muuttoliikettä sekä näiden edellytyksiä ja vaikutuksia 	<ul style="list-style-type: none"> • Paremmat valmiudet liikkuvuuden tuntemukseen ja tarvittaessa ohjaamiseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Tutkimusten läpikäynti ja jatkotutkimuksen tarpeet • Kuntien keskinäinen yhteistyö kuntien välisen muuttoliikkeen seuraamiseksi ja korvausten siirtämiseksi oikeaan kuntaan 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006-2010 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • TE-keskukset • Kuntaliitto • kunnat • OPM 		<ul style="list-style-type: none"> • Tutkimusten ohjausryhmät ja seuranta
<ul style="list-style-type: none"> • Edistetään seudullista yhteistyötä luomalla edellytykset seudullisten palvelujen tuottamiseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnallisesti ja taloudellisesti järkevä seutukuntayhteistyö 	<ul style="list-style-type: none"> • Seudulliset hankkeet kuntien kesken • Hyviä käytäntöjä seudullisesta yhteistyöstä esitellään Kuntaliiton 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006-2010 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuntaliitto • seutukunnat • kunnat • TM • Läänin- hallitukset 		<ul style="list-style-type: none"> • Kuntaliitto, TE-keskukset ja TM seuraavat kehitystä

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
<ul style="list-style-type: none"> Tarkastellaan seutukohtaisesti elinkeinoelämän ja palvelujen kehittämistä siten, että otetaan huomioon mahdollisuus hyödyntää maahanmuuttajien ja pakolaisten ammatillista osaamista. Pakolaisten työllistymistä ja sijoittamista osaamista vastaaviin tehtäviin seurataan säännöllisesti 	<ul style="list-style-type: none"> Maahanmuuttajien ja pakolaisten ammatillisen osaamisen parempi hyödyntäminen koulutuksen ja palvelujen avulla 	<p>sivuilla.</p> <ul style="list-style-type: none"> Suunnittelu ja toteutus virkatyönä Työnantajille tiedotetaan mahdollisuudesta työllistää pakolaisia. Erityistä huomiota kiinnitetään jo maassa olevien pakolaisten työllistymisen edistämiseen. 	<ul style="list-style-type: none"> 2006-2010 	<ul style="list-style-type: none"> Seutukunnat Maakunta-liitot TE-keskukset Läänin- hallitukset kunnat Kuntaliitto 		<ul style="list-style-type: none"> Seutukunnat, maakuntaliito ja TE-keskukset seuraavat
<ul style="list-style-type: none"> Käsitellään pakolaisten kuntiin sijoittumista ja siihen liittyviä rahoituskysymyksiä osana maahanmuuton, etnisten suhteiden ja kotouttamisen puiteohjelmaa 	<ul style="list-style-type: none"> Tietämys ja hyvät käytännöt 	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelu ja toteutus virkatyönä Rahoituskysymyksiä käsitellään peruspalvelu- budjetissa ja – ohjelmassa 	<ul style="list-style-type: none"> 2006-2010 	<ul style="list-style-type: none"> TM Läänin- hallitukset 		<ul style="list-style-type: none"> Toteuttajat järjestävät seurannan
<ul style="list-style-type: none"> Muodostetaan kunkin kunnan kotouttamisohjelmasta strateginen asiakirja, jossa linjataan kunnan oma maahanmuutto- ja pakolaispolitiikka 	<ul style="list-style-type: none"> Kuntien aktiivinen maahanmuutto- politiikka Toimintatavat yleisessä käytössä 	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelu ja toteutus virkatyönä Kotouttamis- ohjelmien kehittämisestä koulutusta kunnille, johdon sitouttaminen kotouttamisen kehittämiseen. Valmistellaan TM:n ja Kuntaliiton yhteis- työnä opas kuntien luottamushenkilöille 	<ul style="list-style-type: none"> 2006-2010 	<ul style="list-style-type: none"> TM Kuntaliitto kunnat seutukunnat 		<ul style="list-style-type: none"> TE-keskukset kunnat Kuntaliitto

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
<ul style="list-style-type: none"> Kuntaliitto kokoaa sivuilleen hyviä käytäntöjä pakolaisten vastaanotosta sekä esimerkkejä onnistuneista maahanmuutto- ja kotouttamisohjelmista 	<ul style="list-style-type: none"> Monipuolinen ja käyttökelpoinen avoin sivusto, joka on kuntien kotouttamistyön tukena ja kaikkien käytössä. 	kotouttamisen kehittämisestä. <ul style="list-style-type: none"> Kuntaliitto kokoaa sivuston yhdessä kuntien kanssa. 	<ul style="list-style-type: none"> syksy 2005/2006 	<ul style="list-style-type: none"> Kuntaliitto kunnat 		<ul style="list-style-type: none"> Sivuston toteutuminen ja käyttö
32. Tarkastellaan maahanmuuttokysymyksiä kokonaisvaltaisesti kehityspoliittisesta näkökulmasta tavoitellen sitä, että Suomen, kyseisen kehitysmaan ja maahanmuuttajan itsensä edut toteutuvat.						
<ul style="list-style-type: none"> Huomioidaan maahanmuuttokysymykset kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä nykyistä paremmin 	<ul style="list-style-type: none"> Suomen maahanmuuttopolitiikka on johdonmukaista myös lähtömaiden kehitystarpeiden kanssa Suomen yhteistyömaat pystyvät kansallisissa köyhyysstrategioissaan (PRS) ottamaan huomioon muuttoliikekysymykset ja niiden kestävätkä ratkaisut. 	<ul style="list-style-type: none"> Jatkuva politiikkaseuranta ja analyttinen työ lähtömaiden tilanteesta Suomi käy vuoropuhelua muuttoliikekysymyksiä yhteistyömaiden ja kv. kumppaneiden kanssa. 	<ul style="list-style-type: none"> Jatkuva, korostuu lainsäädäntötyön aikana Vuosittain/jatkuva 	<ul style="list-style-type: none"> UM, TM UM 	?	<ul style="list-style-type: none"> Suomen maahanmuuttopolitiikan koherenssi lähtömaiden politiikkatavoitteiden kanssa Suomen yhteistyömaiden kansalliset köyhyysstrategiat (PRS):
<ul style="list-style-type: none"> Edistetään monenkeskisessä yhteistyössä ja EU-politiikassa 	<ul style="list-style-type: none"> Suomi on aktiivinen ja asiantunteva 	<ul style="list-style-type: none"> Suomi osallistuu aktiivisesti YK:n 	<ul style="list-style-type: none"> Jatkuva 	<ul style="list-style-type: none"> UM, SM, TM, ulkomaan 		<ul style="list-style-type: none"> Siirtolaisvuoropuhelu

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
<p>maahanmuutto- ja kehityskysymysten johdonmukaista käsittelyä</p>	<p>vaikuttaja muuttoliikekysymyk- sissä monenkeskisessä yhteistyössä ja EU:ssa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • EU:n ja monenkeskisten laitosten maamuuttopolitiikka tukee kv. kehitystavoitteita 	<p>siirtolaisvuoropuhelu- un (14.–15.9.2006) mm. EU- puheenjohtajana</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suomi pitää aktiivisesti yllä maahanmuutto- ja kehitysnäkökulmaa EU:n Afrikka- strategian toimeenpanossa. • Suomi pitää koherentisti samoja muuttoliikekysymyks- iä esillä myös YK- järjestöjen, Maailmanpankin, IMF:n ja alueellisten kehityspankkien johtokunnissa sekä OECD:ssä 		<p>edustustot</p>		<p>onnistuminen; kannanmääritys, vaikuttaminen</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Selvitetään kehityksimaista Suomeen suuntautuvan muuttoliikkeen eri ulottuvuuksia lähtömaissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Suomella tiedossa missä kehityksimaissa on aitoa kiinnostusta Suomenkin periaatteita ja tarpeita vastaavan Suomeen suuntautuvan pysyvän tai tilapäisen 	<ul style="list-style-type: none"> • Tuetaan maahanmuuttoa kehitysnäkökulmasta tarkastelevaa tutkimusta • Käydään vuoropuhelua Suomen 	<p>Jatkuvasti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • UM • TM • tutkimuslaitokset 		<ul style="list-style-type: none"> • Siirtolaisuutta kehitysnäkökulma- sta tarkastelevien tutkimusten määrä ja niiden tuottaman tiedon laatu • Edustustojen ja UM:n maatiimien raportit

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
	<p>muuttoliikkeen lisäämiseen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pystytään selkeästi erottelamaan ne maat, joiden kohdalla kehityspoliittisten toimien toivotaan erityisesti vaikuttavan maahanmuuttopolitiikkaan. 	<p>kehitysmaakumppanien kanssa muuttoliiketyksymyksistä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vahvistetaan UM, edustustojen ja muiden viranomaisten yhteistyötä maastamuuttokysymysten selvittämisessä ja analyysissä 				<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttoviranomaisten vuosiraportit (uusien kehitystä edistävien säädösten innovointi)
<i>7. PARANNETAAN VALVONNAN EDELLYTYKSIÄ</i>						
33. Ehkäistään ulkomaalaisten laitonta työntekoa ja laitonta työn teettämistä						
<ul style="list-style-type: none"> • Korostetaan laittoman maahanmuuton ja työntöön torjuntaa Haagin ohjelman ja Suomen puheenjohtajakauden yhtenä teemana 	<ul style="list-style-type: none"> • EU:n laittoman maahanmuuton vastaisen toiminnan kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Komission laitonta maahanmuuttoa koskevan tiedonannon sisältöön vaikuttaminen ja tiedonannon tehokas seuranta Suomen pj-kaudella sekä mahdollinen toimintasuunnitelman laatiminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Suomen PJ-kausi 	<ul style="list-style-type: none"> • SM • UM • TM • STM 		<ul style="list-style-type: none"> • Haagin ohjelman välitarkastelu

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS-TYÖTAHOT	KUSTAN-NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT-TORIT
<ul style="list-style-type: none"> Lisätään tietoisuutta ulkomaalaisten työntekoa koskevista säännöksistä myös TM:n asettamassa tiedottamisprojektissa 	<ul style="list-style-type: none"> Lisääntynyt tietoisuus Suomen työelämän pelisäännöistä mm. lupamenettelyistä ja ulkomaalaislain-säädännöstä Viranomaisten ja työmarkkina-järjestöjen toimiva yhteistyö-verkosto tiedottamisessa, parantunut tiedon saatavuus eri viranomaisten ja toimijoiden kautta. 	<ul style="list-style-type: none"> Tiedottamisprojektin työ Tiedotusmateriaalin laatiminen eri kielillä (englanti, viro, venäjä). 	<ul style="list-style-type: none"> Toimikausi päättyy 30.4.2006, jolloin internetsivut ja tiedotusmateriaali valmiina 	<ul style="list-style-type: none"> TM VM STM SM UM Verohallitus Kela EK SY SAK STTK Akava 		
<p>34. Tehostetaan ulkomaalaisten työntekijöiden työehtojen valvonnan edellytyksiä. Puututaan tehokkain toimin mahdollisuuksiin teettää pimeää työtä ja yleensä harmaan talouden vetovoimaan myös yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa.</p>						
<ul style="list-style-type: none"> Toteutetaan valvonnan tehostamista koskevat työryhmäehdotukset 	<ul style="list-style-type: none"> Tehostunut valvonta, jonka avulla edistetään lainmukaisten palvelussuhteen ehtojen noudattamista ja yritysten tasavertaista kilpailuasemaa 	<ul style="list-style-type: none"> Lakimuutos lähetetyistä työntekijöistä (1198/2005) tuli voimaan 1.1.2006 ja työturvallisuuslain muutos (1199/2005) 1.2.2006. Lisätty mm. ulkomaisen työnantajan velvollisuuksia antaa tietoja lähetetyn työn-tekijän työehdoista jo 		<ul style="list-style-type: none"> TM STM SM VM KTM EK RT SY SAK STTK Akava Rakennusalan asiantuntijat. 		

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
		Suomessa oloaikana mm. edustajan kautta, jos lähettäminen yli 14 päivää. Tilaajalla olisi huolehtimis- velvollisuus siitä, että edustaja asetetaan. Lisäksi ns. kulkulupa yhteisille rakennustyömaille.				
<ul style="list-style-type: none"> • Ulotetaan ulkomaalaislaissa säädetty työnantajan velvollisuus säilyttää työpaikalla tiedot palveluksessa olevista ulkomaalaisista ja heidän työnteko-oikeutensa perusteista myös toimeksiantajan velvollisuudeksi 		<ul style="list-style-type: none"> • Ks. yllä oleva kohta. Tilaajalla ainoastaan huolehtimisvelvoite edustajan asettamisesta 		<ul style="list-style-type: none"> • TM • STM • SM • VM • KTM • EK • RT • SY • SAK • STTK • Akava Rakennusalan asiantuntijat. 		
<ul style="list-style-type: none"> • Lisätään tietoisuutta työelämän pelisäännöistä myös TM:n asettamassa tiedottamisprojektissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Lisääntynyt tietoisuus Suomen työelämän pelisäännöistä mm. työ- ja ulkomaalais- lainsäädännöstä, verotuksesta ja sosiaaliturvasta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedotusmateriaalin laatiminen eri kielillä (englanti, viro, venäjä). • Viranomaisten ja työmarkkina- järjestöjen yhteistyö- verkoston luominen 	<ul style="list-style-type: none"> • Toimikausi päättyy 31.1.2006, jonka jälkeen materiaalin käännökset, painatus ja internet sivujen 	<ul style="list-style-type: none"> • TM • VM • STM • SM • UM • Verohallitus • Kela • EK 		

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
	<ul style="list-style-type: none"> • Hyvä tiedon saatavuus eri viranomaisten ja toimijoiden kautta. 	tiedottamisessa.	laatiminen	<ul style="list-style-type: none"> • SY • SAK • STTK • Akava 		
35. Aktivoidaan ihmiskaupan vastaista toimintaa. Uhrien oikeuksien takaaminen on tärkeä lähtökohta, joka myös auttaa vastuullisten syytteeseen asettamista.						
<ul style="list-style-type: none"> • Toteutetaan kansallisessa ihmiskaupan vastaisessa toiminta- suunnitelmassa määritellyt toimet 	<ul style="list-style-type: none"> • Aktiivinen toiminta ihmiskaupan torjumiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaalaislain muutos • Asetetaan ohjausryhmä koordinoimaan ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman toteuttamista • Verkostoyhteistyö osana Haagin ohjelman mukaista monikerroksista järjestelmää • Koulutusta ihmiskaupan uhrien tunnistamisessa • TM:n uhrien auttamista koskevassa työryhmässä selvitetään toimet ja niistä aiheutuvat kustannukset 	<ul style="list-style-type: none"> • 2006 	<ul style="list-style-type: none"> • SM & TM • UM edustustot • STM • OPM • OM • järjestöt • Kuntaliitto, • Ensi- ja turvakotien liitto, • Lastensuojelun keskusliitto 	<ul style="list-style-type: none"> • Arvioidaan TM:n työryhmässä • TA 2007, mikäli tarvetta LTA 2006 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ihmiskaupan torjunta on yksi Suomen 	<ul style="list-style-type: none"> • EU:n ihmiskaupan 	<ul style="list-style-type: none"> • Puheenjohtajuus- 	<ul style="list-style-type: none"> • PJ-kausi 			

LINJAUS & TOIMENPITEET	LOPPUTULOS	TOIMENPITEET & LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	AJOITUS	VASTUU JA YHTEIS- TYÖTAHOT	KUSTAN- NUKSET	SEURANTA & INDIKAAT- TORIT
EU-puheenjohtajakauden painopistealueista (uusi toimenpide)	vastaisen toimintasuunnitelman Suomen pj-kaudelle ajoitettujen toimenpiteiden toteutuminen aikataulun mukaisesti	<p>ohjelman mukaiset toimet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toimintasuunnitelmas- sa puheenjohtajamaan vastuulle merkittyjen toimenpiteiden ja tapahtumien toteuttaminen yhteistyössä komission ja muiden toimijoiden kanssa • Ihmiskaupan nostaminen mahdollisuuksien mukaan Suomessa järjestettävien epävirallisten tapaamisten (OSA- neuvosto, SCIFA, ASEM- , maahanmuuttoylijohtajat) agendalle 				